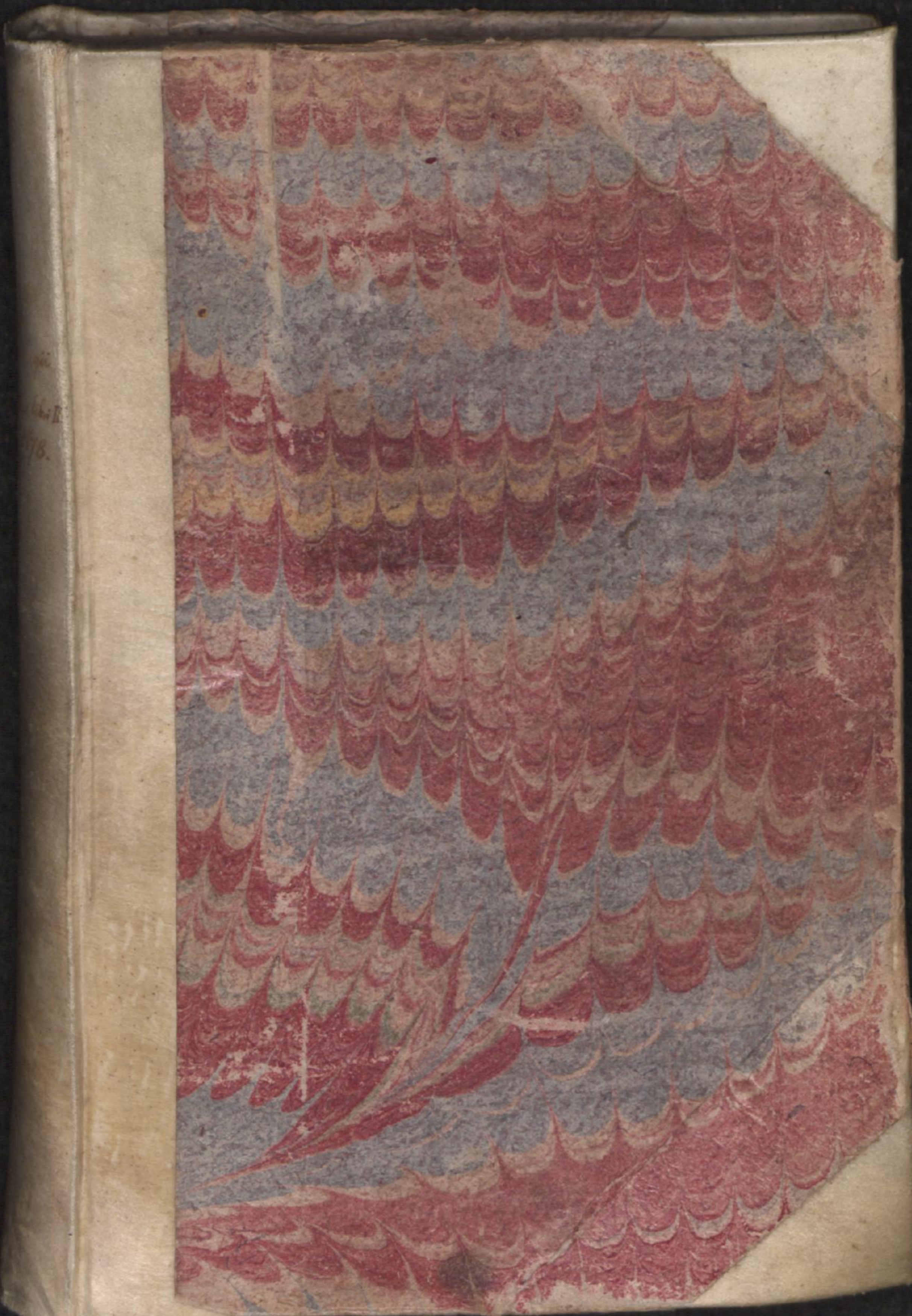

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°
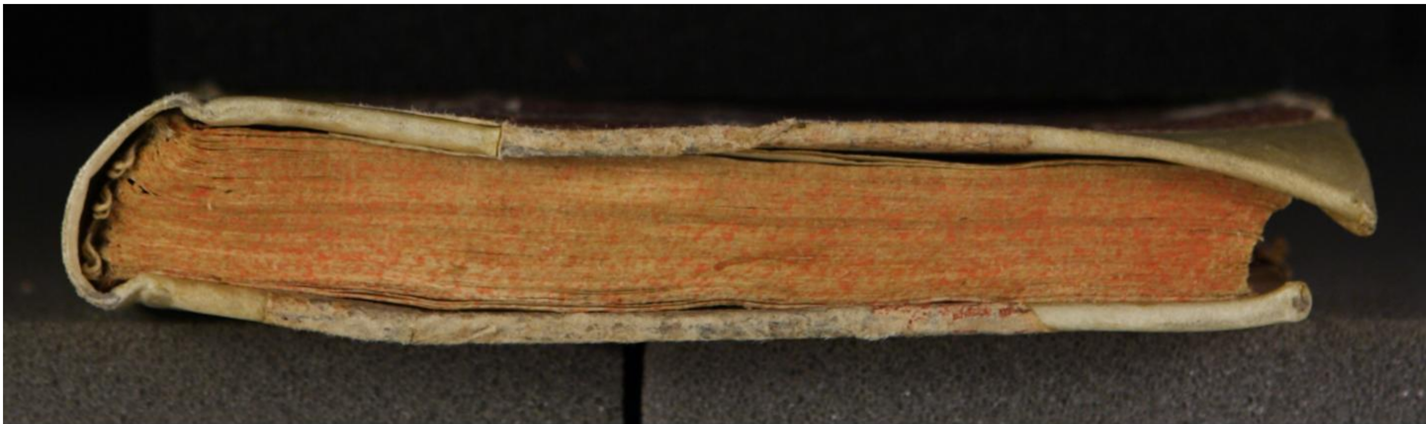

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

14. – 138.

DA BOX

Sikns –

LN. 831

M

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

De Methodis

LIBRI DVO,

QVORVM PRIOR QVIDEM OMNIVM METHODORVM VNIVERSALIVM & particularium, quarum vſus eſt in Philoſophia, breuem ac dilucidam declarationem: Poſterior vero Eccleſiaſten ſiue methodum theologicam interpretandi, concionandique continet.

Authore

NICOLAO HEMMINGIO.

Τὰ ἀγαθὰ πάντα πόνῳ κτώμεθα.

CVM PRIVILEGIO CAESAREO.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

1 — 5 — 450
5
2250

1 — 5 — 450
5
2250

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

S
AC
ci
no
giæ

M
tis
eni
aſq
uin
& c
Na
hic
ſint
cor
ren
bus
reti
mu
inq

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

SERENISSIMO AC ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, D. CHRISTIANO (huius nominis tertio) Daniæ, Noruegiæ, Sclauorum & Gottorum Regi, Duci Sleſuigæ, Holſatiæ, Stormariæ & Ditmerſiæ, Comiti Oldenburgenſi & Delmenhorſt: Domino ſuo clementiſsimo.

MAXIMVS OLIM REGIBVS cum à veris Philoſophis, tum à Poëtis ſummus honos eſt habitus. Perſpexerunt enim ſapientiſsimi homines heroicas regiaſque virtutes minime vulgares eſſe, ſed diuinitus paucis admodum ordinis politici & œconomici conſeruandi gratia collatas. Nam fieri non poſſe animaduerterunt, vt hic mundus diu incolumis ſtare poſsit, niſi ſint, qui ſapientia excellentes, probitate conſpicui, autoritate graues, & rebus gerendis idonei reliquam multitudinem legibus & diſciplina coherceant, ac in officio retineant.

Hoc Plato grauiſsimus Philoſophus in multis locis teſtatur: Quemadmodum, inquit, boues non à bobus, nec capræ à

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

capris reguntur, ſed à præſtantiori genere nimirum ab homine: Sic genus humanum infirmius eſt, quam vt ſeipſum regere poſsit. Quare Deus præfecit Rebuſpub. heroas, qui cum habeant ipſi proſperos ſucceſſus, nobis quoque imperia eorum grata & facilia ſunt. Hi ita curant nos, vt pacem, pudorem, libertatem, iuſticiam conſeruent. Et alio loco Regem gubernatori nauium confert. Nam vt nauis in turbulento mari iactata nequaquam in portum incolumis peruenire poteſt ſine gubernatoris arte & induſtria, qui & nauis & nautarum ſalutem vnice ſpectat: ita reſpublica euertitur prorſus, vbi peritus & amans ſalutis ciuium magiſtratus non fert laboranti opem, iuxta Theognidis ſententiam:

Φορτηγοὶ δ᾽ ἄρχουσι, κακοὶ δ᾽ ἀγαθῶν καθύπερθεν
Δειμαίνω μή πως ναῦν κατὰ κῦμα πίῃ.

Hinc eſſe exiſtimo, quod rectores Rerumpublicarum, gubernatores, vocabulo à nauibus tranſlato, dicantur. Nec aliud diuinus Homerus ſenſiſſe putandus eſt, qui reges ſæpe διοτρεφεῖς, nonnunquam κοσμήτορας λάων, interdum ποιμένας λάων, aliquando ἡγήτορας, rurſus ἠπίους πατέρας nominat. His enim titulis officia regia exprimere voluit. Nam reges & principes viri non niſi di-

uino motu & heroico res magnas gerunt, ſalutares Rebuſpublicis, politias præclaris legibus ornant, diſciplina paſcunt, iuſticia, clementia ac omnis generis virtutibus præcedunt, & tanquam blandi patres ſuos ciues & incolas ſummo complectuntur amore, vt qui ſubditorum ſaluti commodiſque non ſecus ſeruire ſolent, quam ἔυστοργοι parentes ſuorum liberorum curam gerunt. Hinc eſt quod idem Homerus Iouem patrem vocauit. Quod enim patria poteſtas eſt in vna familia, id regium eſt imperium in integro regno. Theſeus apud Euripidem rex placidus & bonus, breui quidem verſiculo ſi numerum ſpectes, ſed copioſo admodum ſi quid in ſe breuitas illa contineat, euoluas, virtutes regias erga ſubditos complexus inquit:

Εὐεργέτης βροτοῖσι, καὶ μέγας φίλος. Vere εὐεργέτης, qui tanquam Atlas quiſpiam Rempublicam quaſi ſuis humeris ſuſtinet, vnde merito βασιλέως nomen apud Græcos obtinuit. Hæc tanta cura niſi ex ſummo erga ciues amore proficiſci non poteſt. Nec frangitur animo vſitata ſubditorum ingratitudine, qui vere regio animo fuerit præditus. Tametſi autem multi reges improbitate mundi & inſidijs Sathanæ decepti ſunt, ac in tyrannos degenerarunt: tamen nequaquam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

quaquam audiendi ſunt, qui ob vel plurimorum errata parum verecunde de regio munere diſſerere audent. Fatendum quidem eſt nihil tyrannide triſtius, nihil immanius, nihil nocentius. Nec negandum, proh dolor, teterrima quædam fuiſſe monſtra, quæ regiũ honorem ac dignitatem vſurparunt, in quorum numero fuerunt Phalaris, Dionyſius, Echetus, Tarquinius, Atrëus, Et huius generis complures δηλήμονες βροτῶν, qui omnem humanitatẽ exuiſſe videntur. Quid enim inhumanius potuit eſſe, quam quod Atrëus fratri Tyeſti proprios liberos comedendos appoſuerit? quid indignius homine, quam quod idem omnem humanitatẽ, fidem, ſanctitatem à regibus viris alienam voluerit? Sed colloquium ipſius cum ſeruo ex Seneca aſſcribam, quo magis ipſius immanitas conſpiciatur. ATREVS. Maximum hoc regni bonum eſt, quod facta domini cogitur populus ſui quàm ferre, tam laudare. SERVVS. Quos cogit metus laudare, eoſdem reddit inimicos metus, At qui fauoris gloriam vere petit, animo magis quam voce laudari volet. ATREVS: Laus vera & humili ſæpe contingit viro, non niſi potenti falſa, quod nolunt, velint. SERVVS. Rex velit honeſta. nemo non eadem volet. ATREVS, Vbicunq; tantum honeſta dominan-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

minanti licent, precario regnatur. SERVVS. Vbi non eſt pudor, cura iuris, ſanctitas, pietas, fides, inſtabile regnum eſt. ATREVS. Sanctitas, pietas, fides, priuata bona ſunt, quâ iuuat reges eant. Ecce quam graphice hic ſub perſona Atrëi imaginem Tyranni expreſsit Seneca: & contra quam rege dignas virtutes, ſua oratione ſeruus domino commendauit. Non enim regium eſt facere quod libido ſuadet, ſed quod ratio iuſticiaque monet. Quare laudandum eſt Xenophontis dictum: μέτρον δὲ αὐτῷ οὐχ ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ ὁ νόμος ἐστί. Ex his non difficile eſt iudicare, vehementer hallucinari eos, qui propter multorum iniuſtam tyrannidem, in ipſum regium ſtatum, qui Deum autorem habet, conuicia iaciunt. Sed tale ingenium eſt malignæ naturæ, vt ne ordinationi quidem Dei parcat. At viri boni ordiniſq; diuini amantes facile intelligunt Philoſophorum & Poëtarum encomia de bonis regibus non eſſe fumos, ſed veritatis teſtimonia. Quis quæſo mortalium ſatis agnoſcere poteſt bonitatem Dei erga eas Reſpub. quibus placidi amanteſq; ſuorum reges contingunt, quibus cum chara patria chari ſunt & incolæ? Sed Philoſophorum & Poëtarum ſchola ſic quidem de regibus ſentit: Nunc autem quas virtutes verbum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Dei requirit in regibus videamus. Prima itaque ſit regia virtus, cuius ſecundus Pſalmus meminit cum inquit: Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram, ſeruite domino in timore, & exultate ei cum tremore. Oſculamini filium, ne quando iraſcatur, & pereatis in via. Beati omnes qui confidunt in eo. Hîc Spiritus ſanctus vult reges filio Dei procumbere ad genua, eum oſculari, eique cum debito ſeruitio, veroque cultu homagium præſtare. Et quemadmodum pœnas minatur ijs, qui debitum cultum Dei filio exhibere recuſant: ita beatitudinem obſequentibus promittit. Huic ſecunda regia virtus adijciatur, quam Pſalmus 122. regibus commendat. Lætor, inquit ſanctiſsimus rex, cum mihi dicitur: in domum Domini eamus. Hoc regium & dictum & exemplum vult, vt reges non ſolum vera pietate alijs antecellant, verum etiam vt ſummum ſit illorum gaudium habere Eccleſias bene conſtitutas ac conſentientes in vera religione. Sit tertia virtus regum, quam idem Pſalmus his verbis effert: Propter fratres meos & proximos meos loquar tibi pacem, propter domum domini Dei noſtri quæram bona tibi. Hic ſignificat Dauid vere regium eſſe, conſilijs & facultatibus Eccleſiam iuuare, ac miniſterium verbi pro-

bi promouere. Huc ſpectat Eſaiæ dictum cap. 49. Et erunt reges nutricij tui, & reginæ eorum nutrices tuæ. Hac ſententia Eſaias non vulgarem fidei profeſsionem requirit à regibus, verumetiam, quoniam potentia rerumque copia ipſis quam alijs tributa eſt maior, vult vt reges Eccleſiam Chriſti (quam Sathan cum ſuis belli ducibus, Turca & Papa, flumine ſanguinis delere conatur) tueantur. Vult vt facultatibus ſuis Eccleſiarum miniſtros alant: vult vt ſcholas erigant, bona ingenia foueant, ſine quibus verbi miniſterium collabi neceſſe eſt. Vtinam reges & principes perpenderent, quàm auguſtus hic ſit titulus, quo Spiritus ſanctus ipſos ornat, dum eos nutricios eccleſiæ appellat. Quæ nam quæſo gloria maior eſſe poterit? quod auguſtius nomen, quàm à Spiritu ſancto Eccleſiæ nutricium dici? Quid glorioſius regibus mundi, quam quod rex cœlorum Deus illis ſponſam filij ſui vnigeniti domini noſtri Ieſu Chriſti nutriendam ac fouendam commiſerit? Hanc quarta comitetur virtus, quam Ezechias & Ioſias ſanctiſsimi reges ſuo facto regibus commendant, quorum Ezechias æneum ſerpentem fregit propter cultum idolatricum, ipſi à populo exhibitum. Tametſi autem ſerpens ille à Moſe du-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

ce populi Dei ex mandato Domini in deſerto erectus fuit (præclarum profectò antiquitatis monumentum: memorandum μνημόσυνον beneficiorum Dei, qui huius aſpectu à dipſadibus percuſſos ſanauit, Inſignis ſane typus Chriſti, qui in lignum exaltatus languores hominum ſanaret ac peccata expiaret) tamen ſanctiſsimus rex chariorem habuit populi Dei ſalutem, quam antiquum illud, omniq; ſeculo admiratione dignum monumentum. Ioſias ſpurciciem idolorum, quibus templum Domini fœde conſpurcatum erat, penitus abraſit, emundauit, ſuſtulit. Hinc igitur colligendum, quod piorum regum haud minima virtus ſit pro viribus amoliri, quidquid veræ religioni obſtaculo eſſe videtur. Huic vicina eſt quinta regijs viris digna virtus, quæ in ſanctiſsimi Ioſiæ regis exemplo conſpicitur. Nam hic non ſolum idola prophanantia templum Dei ſuſtulit, verumetiam librum doctrinæ cœlſtis diligenter inquiſiuit, inuentum populo Dei ſtudioſe cognoſcendum commendauit. Hoc factum pios reges imitari decet, ac curare, vt verbum Dei in ſuis ditionibus quam liberrimè ac puriſsime prædicetur.

Adijciamus & ſextam virtutem rege digniſsimam Christiano, quam iudiciariam vocare

care licet. Hæc quatuor conſtat partibus, ſapientia, timore Dei, veritate, odio auariciæ. Sapientia facit ne in iudicando aberret ignorantia recti. Timor Dei perſonarum reſpectum excludit. Veritas legis regulam cum æquitate temperatam ſequitur. Odium auariciæ, lutum oculis mentis abradit, vt & quod verum eſt ſine impedimento videas, & quod vere vides citra maliciam iudices. Hæc virtus pio iudici Exod. 18. commendatur.

Hactenus recenſui veras virtutes, quas verbum domini in regibus requirit, à quibus Philoſophicæ illæ abeſſe nequaquam poſſunt. Imo potius in Chriſtianis principibus veræ virtutes ſiunt, quæ in Ethnicis virtutum fallaces tantum vmbræ extiterunt. Nulla enim virtus quantumuis ſpecioſa, ſuum nomen ſine timore Dei tueri poteſt. His itaque virtutibus munitus rex, ſentiet vere ſuum regnum ſtabile fore, Deo, qui ſalutem dat regibus, excubias agente. Nulla enim vis maior, vt vere inquit Seneca, pietate vera eſt. Nec deſunt nobis Sereniſsime Rex talium virtutum in Chriſtianis principibus exempla. Sed quia domeſtica nobis vt gratiora, ita & vtiliora ſunt, illis contentus ero. Pater tuus, Sereniſsime Rex, poſtquam è manu Dei accepiſſet hæc regna

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Daniam & Noruegiam adminiſtranda, non ſolum ipſe pietate vera emicuit ſupra omnes ſuos, verum etiam ſemina quædam eius, quantum temporis ratio permiſit, ita iecit, vt ſe facile & hoſtem papiſticæ ſuperſtitionis acerrimum, & Euangelij Chriſti fautorem maximum declarauerit. Suſcepit patrocinium piorum miniſtrorum, iniuſtam vim ab eis depulit, Breuiter omnia egit, vt ſe verum & Chriſtianum regem declararet. Hic verè Fridericus nomine & re pacis amantiſsimus, cum in veri Dei inuocatione animam Chriſto, à quo regna acceperat tradidiſſet, paucis interiectis annis diuina clementia ſic mirabiliter ordinante, & Rex inclytorum regnorum Daniæ & Noruegiæ, & Pater Patriæ factus es. Accepto autem regio diademate, omniumprima cura fuit cultum idolorum extirpare, in qua re & pietas ſumma & vere regia fortitudo ſe declarauit. Et quoniam Eccleſiæ ſtatum nequaquam diuturnum fore, T. R. M. animaduertit, Scholam Haffnienſem collapſam erexiſti, legibus muniuiſti, ſtipendijs ditaſti, doctiſsimis viris ornaſti. Et quod tum incœpiſti, iam 20. fere annis impleri curaſti, ac hodie omnes tuos conatus eo deſtinas, vt Chriſtum, cui homagium præſtitiſti, honores & ipſe & alij tecum. Hoc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

tuum gaudium eſt? videre conſentientes in vera pietate ſubditos. Conſilijs & facultatibus te Eccleſiæ Chriſti nutricium declaras. Pro viribus omnia, quæ veræ religioni aduerſari animaduertis, amoliri conaris. Cultum Dei verum abolita ſuperſtitione, quotidie magis magiſque inſtauras. Maior enim res eſt, quam vt paucis annis ad fixum diuturnumque ſtatum deduci poſsit. In iudicijs quoque ſapientiam Principe dignam, coniunctam cum timore Dei & veritate, oſtendis. Breuiter verus rex, paterque patriæ es, cui nihil antiquius pietate vera, nihil pace iucundius, nihil ſubditorum ſalute charius. Vt enim ἔυστοργος pater ſua pignora chara: ita ditionum tuarum incolas foues, curas, defendis, ac omni beneficiorum genere cumulas, vnde fit ὄφρα σὲ μᾶλλον τίωσι ἀρχόμενον ἢ μὲν νέοι ἠδὲ γέροντες Hunc. R. T. M. animum ornatiſsimum omni genere virtutum declarat & aula tua, in qua multi non ſolum ſtemmate maiorum, verumetiam ſapientia & virtute nobiles & illuſtres viri ſunt. Inter hos ſuo quodam iure D. Iohannes Fryſius genere, ſapientia & virtute clariſsimus, primum locum occupat. Hic vt eſt amantiſsimts patriæ ac Regiæ tuæ Maieſtatis: ita laboribus & vigilijs nequaquam parcit, haud immemor ſententiæ Homericæ: οὐ

cæ: οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. Hic merito cum Praxithea dicere poſſet:

> ὦ πατρὶς εἴθε πάντες οἳ ναίουσί σε
> Οὕτω φιλοῖεν ὡς ἐγὼ καίγε ῥᾳδίως,
> οἰκοῖμεν ἂν σὲ, κ' οὐδὲν ἂν πάσχοις κακόν.

Præterea ſunt & alij non pauci docti & ſapientes viri in R. T. M. aula, quorum ſinguli ſub ſe tanto duce ſuam ſtationem, vt in acie fortiſsimi milites, ſtrenue tuentur. Sed quid multis? Hic dies nos docet quam verus ſit ille vulgo tritus verſiculus: Regis ad exemplum totus componitur orbis. Nam T. R. M. exemplo docti & indocti, nobiles & ignobiles, ciues & ruſtici, quibus virtus ac pietas cordi eſt, ad maiorem pietatis & honeſti amorem extimulantur. Hic virtutum tuarum iucundiſsimus chorus, sereniſsime Rex, mihi animum fecit, vt hoc meum qualecunque ſcriptum T. R. M. dedicare ſim auſus. ſpero enim fore, vt pro ſolita tua regia clementia, qua omnes complecteris, etiam hunc qualemcunque laborem, propter vtilitatem iuuentutis noſtræ ſcholaſticæ ſuſceptum, benigna manu ſerenoque vultu acceptes. Non ignorat T. R. M. Dominum laudaſſe mulierem illam pauperem, quæ exiguum æs quod habuit in gazophylacium miſit, Non enim tam rei preci-

precium quæ offertur, quam animum offerentis reſpicit Dominus, apud quem affectus rebus precium imponere ſolet. χαρίτων γὰρ θυμὸς ἄριστος. Hunc ſummum cœlorum Regem te imitari cupio, ſi de hoc meo ſcripto & dono quod offero, iudicare velis, quod te facturum minime diffido. Fateor quidem ipſe libenter, quod impolitius ſit, quam vt T. R. M. dedicari ſit dignum: Attamen quia minime ignorare poſſum, quomodo R. T. M. affecta ſit erga huius T. Regiæ Academiæ profeſſores, quos omnes quidem amas, ſingulos vero ſingulari beneuolentia proſequeris. Idq; non ſolum quia natura φιλάνθρωπος es, verumetiam quia huius noſtræ Academiæ fere collapſæ reparator es. Hac T. R. M. philanthropia ac clementia fretus, offero quod habui, vt aliquo ſaltem modo me gratum T. R. M. exhibeam. Ac rogo vt quod ex ſyncero affectu proficiſcitur, ſereno vultu accipias. Poſtremo precor cum omnibus pijs Deum, patrem domini noſtri Ieſu Chriſti, vt opus quod operatus eſt per te in his regnis, ad glorioſum finem perducat, vt te ſuo ſancto ſpiritu impleat, ac in via pietatis veræ dirigat, vt Maieſtatem tuam quam diutiſsime in nominis ſui gloriam, ac Eccleſiæ Chriſti ædificationem, incolu-

mem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

mem animo & corpore, ac florentem, vna cum Sereniſsima Regina noſtra, electo horum Regnorum Rege Friderico, Duce Magno, dominis meis clementiſsimis, totaq; familia ac regnis, conſeruet, Amen.

Sereniſsimæ R. T. M.
deditiſsimus

Nicolaus Hemming.
Regiæ Acad. Haff.
Profeſſor.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

PRÆFATIO IN LIBRVM PRIMVM.

CVM in hac tota rerum vniuerſitate nihil ſit ordine pulchrius, nihil vtilius, nihilque magis neceſſarium, magna laude exiſtimandi ſunt digni, qui præcepta ordinis in docendo & diſcendo obſeruanda tradiderunt. Nam citra ordinem, vt neminem docere perſpicue, ita neminem fœliciter diſcere manifeſtum eſt. Hæc duo cum procul dubio omnium humanorum operum præſtantiſsima ſint, magno cum ſtudio ea ſectari decet humanitatis ac honeſti ſtudioſos. Quid enim quæſo homo iſte à bruto differt, qui diſcendi promtitudinem, ac docendi viam non ſtudioſe quærit, ſectatur, amat? Præſertim cum ideo conditum ſit genus humanum, vt verum inquirat, pie ac honeſte viuat: quorum neutrum ſine doctrina & diſciplina fieri poteſt. Qualis enim obſecro erit doctrina niſi acceſſerit ordo? profecto non diſsimilis erit corpori mentis vacuo. Vt enim corpus inutile pondus eſt

dus eſt niſi mente regatur, Sic doctrinæ nulla vis eſſe poterit citra ordinis beneficium, Et quemadmodum lumen in obſcurum locum illatum tenebras pellit: ita ordinis recta obſeruatio, difficultatem, quæ alioqui in rebus exiſteret, tollit. Quapropter cum tantum ſit ordinis decus, tanta vtilitas, tanta in omnibus rebus neceßitas, operæ precium me facturum iudicaui, ſi ea quæ paßim apud optimos autores de ordine ſeu Methodo legi, in breuem libellum concluderem, ac ſtudioſæ iuuentuti proponerem. Nam Methodica docendi ac diſcendi ratio hoc citra controuerſiam præſtat vt artes & quam celerrime percipiantur, & firmißime retineantur. Ordo enim Methodi initia, progreſſus & metas monſtrat, cui numerus accedit, qui partes numerat, & membra diſtinguit.

Cæterum cum de Methodo ſim ſcripturus, video me id commodißime facturum eſſe, ſi certam quandam Methodi rationem fuero ſequutus & cum perpendo rem accuratius, inuenio huic noſtro propoſito aptißimam fore eam Methodum quam Græci Methodorum præ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

rum præcipui architecti διαίρεσιν appellant. Quare rem auxiliante Deo (cui ordo in omnibus rebus mirabiliter placet) aggrediar. Sed prius admonitos volo honeſtos ſtudioſos, vt non ſtatim ea quæ ſumus dicturi improbent, aut contemnant, ſed prius legant, lecta examinent, poſtquam autem ſyncero iudicio omnia examinauerint, ſpero facile deprehenſuros, me ſtudio iuuandi diſcentes hæc collegiſſe, ac longe vtiliſſima fore ijs, qui præclarorum virorum ſcripta lecturi ſunt. Sed ne prolixiora inſtituantur προλεγόμενα, rem Methodo ea quam promiſi, aggrediar.

QVID EST METHODVS?

METHODVS, eſt via docendi certa cum ratione, hoc eſt, METHODVS eſt ratio docendi, cuius admonitu, & ductu, ſingula in rerum explicatione aptis & accommodatis locis collocantur. Nec aliud vult Græca definitio Μέθοδός ἐστιν ἕξις ὁδοποιητικὴ μετὰ λόγου. Vt autem rem vniuerſam quaſi per tranſennam ſtudioſis contemplandam proponam, breuiter ipſa Methodorum genera, quorum vſus eſt in Philoſophia,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

& de quibus deinceps ſum dicturus ſubijciam.

Methodus itaque in vniuerſum duplex eſt: VNIVERSALIS et PARTICVLARIS.

VNIVERSALIS eſt integrarum artium tradendarum via, à Galeno διδασκαλία à ſuo proprio fine dicta. Hanc vniuerſalem Methodum Græci diuidunt in σύνθεσιν, ἀνάλυσιν, & διαίρεσιν, quibus Euſtrathius ἀπόδειξιν adiecit, de qua quid ſentiendum ſit, ſuo loco dicam.

PARTICVLARIS Methodus eſt miniſtra vniuerſalis Methodi, ſeu organon, ſeu via monſtrans certam rationem tractandi & explicandi partes, ſeu membra vniuerſalis Methodi. Hanc DIALECTICAM vocant Methodum, quam in SIMPLICEM (cui particulares tres ſubijciuntur, σύνθεσις, ἀνάλυσις, διαίρεσις. Nam propter affinitatem eaſdem cum vniuerſalibus ſortiuntur appellationes) & COMPOSITAM diuidunt. His quoque generibus ſubijcitur oratoria Methodus, quam oratores in cauſarum generibus, ac ſingulis eorum partibus ſequuntur.

DE SYNTHESI VNIVERSALI.

Dixi quid ſit Methodus, ac Methodorum genera recitaui, nunc ſingulas eius formas eo quo propoſitæ ſunt ordine explicabo, ac primum de Syn-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

de Syntheſi dicam.

Eſt autem SYNTHESIS VNIVERSALIS, *Methodus tractandarum artium, per quam naturæ ordinem in collocatione ſingularum partium artis alicuius ſequimur, Hæc latine* CONSTRVCTIO *ſeu* COMPOSITIO *dici poteſt, quæ quoniam ad naturam proxime accedit, naturalis dicitur, & à nonnullis* γένεσις *appellatur. Nam vt in rerum naturalium productione, à ſimplicibus ad ea, quæ ex ſimplicibus extruuntur, fit progreſſus: ita iuxta huius Methodi rationem, à primis quaſi elementis artis ad finem progredimur, eſtque arti pingendi haud multum abſimilis. Vt enim pictor ſimulachrum aliquod picturus, primum quaſdam grammas ducit, deinde membra format, tum totum corpus ſimulachri viuis coloribus depictum abſoluit: ita Philoſophus, qui in arte aliqua tradenda hanc Methodum ſequi conſtituit, paulatim à minimis ad maiora, à ſimplicibus ad coniuncta, ex prioribus poſteriora extruens, progreditur, donec totam, quam ſibi tractandam ſuſcepit, artem abſoluerit.*

Porrò vt res fiat apertior, ſciendum eſt, vocabulum Syntheſeos, à quadam Mathematica demonſtrationis forma ſumtum eſſe. Quemadmodum enim Mathematica illa Syntheſis, à quibuſdam confeſſis principijs exordiens, paulatim alias atq; alias concluſiones extruit: ita hæc vni-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

verſalis Syntheſis à principijs & elementis rerum progreditur, quæ ſunt intellectu faciliora & notiora, donec ad finem peruenerit. Sed quia hæc fortaſſis à rudioribus non ſatis intelligi poſſunt, conabor perſpicuis exemplis rem declarare.

Artifex ſcripturus Grammaticam, cuius finem, bene loqui, conſiderans, à literis orditur, quæ orationis prima elementa ſunt: Deinde ex literis ſyllabas componit: ex his dictiones: ex dictionibus orationes extruit. Quibus fundamentis iactis, quomodo bene ac emendate loquendum ſit (Hic enim eſt finis Grammatices) diſtincte explicat. Atque hoc pacto naturalem Methodum ſecutus abſoluit artem. Ariſtoteles cum finem videret Dialectices eſſe inquiſitionem veritatis, quæ diſputando ſeu ratiocinando inquiritur, initium ſumſit à minimis ratiocinationis partibus, quas κατηγορίας appellauit, hoc eſt prædicamenta. κατηγορίαι enim profitentur doctrinam ſimplicium vocum, quæ ſunt ipſarum ratiocinationum minimæ partes ac elementa. Deinde vltra progreſſus in libro περὶ ἑρμηνείας coniunxit voces, & ex ijs propoſitiones tanquam maiora ratiocinationis membra extruxit. Tertio loco in Analyticis prioribus docuit, quomodo propoſitiones quæ argumentationes ingrediuntur, affectæ eſſe debeant. Porro cum videret ſapientiſſimus Philoſophus tria eſſe ratiocinationis genera. Vnum, quo probabiliter concluditur. Alterum, quo

neceſſa-

neceſſario aliquid probatur, Tertium, quo fraudulenter Sophiſtæ vtuntur, ad obruendam veritatem: de his tribus generibus copioſe docuit, & primum eorum quæ poſui, quia facilius percipi poſſe videbatur, commoditatem diſcentium ſequutus, primo loco abſoluit, idque octo Topicorum libris: de medio in poſterioribus Analyticis: de poſtremo in libris Elenchorum. Quod ideo in extremum locum reieciſſe videtur, quoniam prioribus perceptis, facilius de hoc iudicari poteſt. Quid quæſo hac Methodo Ariſtotelica clarius eſſe poteſt? quid facilius intellectu? An non vel pueris noſtris ducibus, hanc Ariſtotelis Methodum intelligere poſſumus? videmus enim pueros, qui ſimul atque fari per ætatem poſſunt, primum res ſingulas ſuo quaſq; nomine appellare, vt pater, mater, panis, potus. Deinde cum paululum ætate progreſſi ſunt, componere res ſingulas, hoc eſt, voces rerum ſingularum, & eas in propoſitiones cogere, vt pater eſt bonus, mater eſt bona, panis eſt meus, potus eſt dulcis &c. Cum vero adhuc longius proceſſerunt ætate, incipere argumenta nectere: da panem, quia bonus pater es. Non te amo, me enim verberas &c. Porro vbi adhuc maior ætas acceſſerit, natura dulce alios certius vera concludere, alios probabiliora animaduertere, & falſo collecta dijudicare & diſcernere, quæ profecto omnia ſunt diuinæ illius artis Dialecticæ ſemina, in qua tractanda Ariſtoteles

eundem ordinem, quem natura monſtrauit, ſequutus eſt: Quemadmodum & in Phyſicis hunc ipſum autorem feciſſe manifeſtum eſt. In his enim primum de principijs & elementis rerum naturalium, de communibus eorum affectionibus, deque ijs quæ his annexa ſunt, diſputationem inſtituit. Deinde de corporibus ſimplicibus, Poſtea de mixtis, de generatione, corruptione &c. quemadmodum ferè in ſerie prædicamenti ſubſtantiæ propoſita ſunt. Idem Ariſtoteles in libro Politicorum à minutiſſimis partibus orditur, ex ijſque progrediendo totum quaſi componit. Familiam enim primam hominum ſocietatem, & primam Reipub. partem in principio poſuit, eiuſque partes, vt virum & vxorem, patrem & liberos, dominum & ſeruum, Deinde vicinam domum conſiderat, Poſtremo Rempub. extruit. Hac quoque Methodo vſus eſt Euclides, cum à puncto ad lineam, ab hac ad figuras ſimplices, ab his ad coniunctas alias atq; alias demonſtrandas progreditur. Sunt & illa ſcripta ad Syntheſin referenda, in quibus ſeries temporum & rerum à principio ad finem continuatur, quemadmodum Longobardus in ſuis locis Theologicis fecit. Hic enim primum de Deo, deinde de diſtinctione Perſonarum & annexis proprietatibus, Poſtea de creatione & eius partibus, Tum de lapſu primorum parentum, de peccato ſequuto parentum lapſum, & imbecillitate, Poſt hæc de gratia exhibita per Chriſtum: atque ita

ita deinceps naturali ordine membra potiſſima ſacræ ſcripturæ proſequitur, donec ad locum de extremo iudicio, de gloria piorum, & pœna impiorum perueniat.

Methodus hæc Longobardi vniuerſalis eſt optima, tametſi in membrorum explicatione ſæpiſſime iniuria temporis, in quod incidit, hallucinatur. Hæc exempla ſatis oſtendunt, qualiſnam ſit Methodus Synthetica vniuerſalis. Verum hoc in vniuerſum de omnibus generibus Methodorum tenendum eſt, quod interdum magni authores, propter certam aliquam commoditatem, ordinem Methodi ſuſceptæ in medio curſu nonnihil varient. Atq; hæc ſint dicta de Syntheſi Vniuerſali.

DE ANALYSI VNIVERSALI.

ANALYSIS VNIVERSALIS, eſt Methodus Syntheſi contraria, vt enim per Syntheſin à partibus ad rei abſolutionem & finem progredimur: ita contrario modo à fine, ſeu toto, ad ea quæ ad finem ſeu totum ſpectant, fit progreſſio per Analyſin: quam Euſtratius hoc pacto definit: Analyſis eſt via procedens à compoſitis ad ſimplicia, ex quibus illa compoſita ſunt, tanquam ex ordine diſpoſitis principijs, ſiue elementis, hoc eſt, Analyſis vniuerſalis eſt cum in artibus vel à fine, ad ea quæ ad finem ſpectant: vel à toto ad

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

partes, primum maximas, deinde minores & minimas: vel etiam ab indiuiduis infimiſque ſpeciebus, ad ſumma genera ordine fit progreſſio. vocabulum ἀναλύσεως ſumtum eſt à Mathematica demonſtratione, quam illi ἀνάλυσιν vocant, & à Philopono his verbis definitur.

Analyſis eſt ex poſterioribus recurſus ad principia & cauſas, ex quibus quæ effecta ſunt conſtitutionem habent. Hoc eſt, Analyſis eſt aſcenſus à fine ad principium, cuius principium concluſio illa eſt, quæ fuerat finis in Syntheſi. Et addit Philoponus metaphoram ſumtam à peregrinantibus, qui cum ad propria redeunt. ἀναλύοντες dicuntur. De hac Mathematica Analyſi dicam in particularibus Methodis, eò enim proprie pertinet. Nunc autem vniuerſalis Analyſis exemplis illuſtranda eſt. Sex illi præclari libri Galeni, quibus titulum fecit περὶ ὑγιεινῶν, pulcherrimum huius Methodi exemplum continet. Poſtquam enim ſcopum ſeu finem iſtorum librorum, de bona valetudine conſeruanda, in principio propoſuiſſet, & definiuiſſet, in ſex illis libris ea omnia, quæ ad propoſitum finem, id eſt ad ſanitatem tuendam pertinere videbantur, attexuit. Ariſtoteles in prioribus Analyticis docturus artem ſyllogiſticam, hanc Methodum ſequutus eſt. Reſoluit enim ſyllogiſmos in principia, vnde extructi erant: quorum alia ſunt materialia, vt ſunt propoſitiones & termini: alia ſunt formalia, vt figuræ & modi: alia

canonica, quæ græci vocant κάνονας τεχνικοὺς. Vel vt eadem clarium adhuc dicam, Ariſtoteles finem in his libris propoſuit ſibi ſyllogiſmum, quem primum in propoſitiones partes proximas, deinde in terminos tanquam prima elementa retexuit. Atque hæc reſolutio, quia materiam tantum attingit, poſtea addit formalem reſolutionem, quomodo nimirum omnes ſyllogiſmi ad tres figuras omnino reuocari debeant. Poſtremum multa præcepta collegit, quibus vitioſas ratiocinationes cognoſcendas docet, & ſapientiſſime quid obſeruandum ſit in quauis argumentatione monſtrat: quæ omnia hac Methodo fieri manifeſtum eſt, tametſi non ſatis ab inexercitatis hæc obſeruari poſſunt, præſertim cum prolixius de ſingularum partium affectionibus & proprietatibus diſputet.

Doctrina ſeu ars demonſtrandi Ariſtotelis hac quoque Methodo (quod etiam titulus indicat) ſcripta eſt. Primum enim proponit ſibi finem iſtius artis, nimirum demonſtrationem. Poſtea ordine adiungit omnia, quæ ad eum pertinent finem: hoc eſt, ipſam demonſtrationem primum retexit & reſoluit in propoſitiones & principia, vbi neceſſario multis verbis propoſitionum diſtinctio tractanda erat: ex qua diſtinctione naſcebatur demonſtrationis quædam partitio, vnde via medium demonſtrationis inquirendi ſeſe aperuit. Et quia non tantum materia requiritur ad demon-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

ſtrationem, verumetiam forma, diſputatum eſt etiam ab acutiſſimo Philoſopho de figuris demonſtrationis, atque ita artem demonſtrandi, quam ſuſceperat tradendam, abſoluit.

Philippus Melanchthon præceptor meus chariſſimus, redacturus in artis formam doctrinam religionis, ſcopum & finem ſibi propoſuit, nimirum quod homo ſit conditus vt Deum celebret: quod cum feciſſet, omnia ordine ſubiecit, quæ ad eum finem pertinere videbantur. Et quia prudenter animaduertit, pios dum in hoc mundo peregrinari debeant, verſari primum in regno Dei ſpirituali, deinde in regno politico, tertio in viſibili cœtu eorum qui profitentur religionem & in hoc triplici cœtu deum celebrare debere, ſapientiſſime ſuos locos in tres claſſes digeſſit: In quarum prima omnia illa ordine collegit, quæ ad propoſitum finem in ſpirituali Chriſti regno faciunt, atq; hæc decem & nouem locis, quos memini ipſum appellare πνευματικοὺς, abſoluit. Deinde in ſecunda claſſe de politico regno docet, & hos locos appellare ſolet πολιτικοὺς. Poſtremæ claſſis locos cum Paulo παραδόσεις nominat. Atque ita propoſito fine in principio libri, collegit artificioſe aptiſſimo ordine ea omnia quæ ad finem referenda eſſe videbantur. Hancque Methodum idem autor in Epitome Philoſophiæ Moralis ſequutus eſt.

Porro vt rem clariorem reddam, collationem ſuperioris & huius Methodi adiungam. Si quis artem

artem ſcribendorum verſuum tradendam ſuſceperit iuxta Syntheſin, primum Syllabarum (vt minimarum partium) excuteret naturam & quantitatem, Deinde pedes, vt vocant, componeret, Ad extremum ex pedibus verſus faceret: ſed ſecundum Analyſin ab vltimo horum inciperet, & retexeret verſum in pedes, & varias pedum formus, pedes in ſyllabas, ſyllabas in breues & longas et ancipites, donec ad minima huius artis elementa perueniret.

DE DIAERESI VNIVERSALI.

DIAERESIS UNIVERSALIS, eſt Methodus, quæ primum definitione id, de quo doctrina inſtituta eſt, declarat: deinde illud ipſum diuidit in proximas ſpecies, rurſumq; ſpecierum ia quirit inferiores ſpecies, quoad diuidi poſſit id quod propoſitum erat. Methodus hæc Platonica à Platone, qui ea mirifice delectatus eſt, appellatur. Hanc Cicero in Philoſophicis fere omnibus, & Rhetoricis ſequitur: cuius exempla ſubijciam, vbi primum vnde hæc Methodus ſumta ſit, & quomodo ab Analyſi, cui valde ſimilis videtur, differat, explicauero. Vocabulum ſumtum eſt à Platonica quadam demonſtrandi forma, qua Platonici conabantur definitionum partes colligere, ac collectas definitiones demonſtrare.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

trare Proponamus exempli gratia hominem definiendum, cuius definitionem hoc pacto κατὰ διαίρεσιν *collegerunt. Homo aut animal eſt, aut inanimatum. Atqui inanimatum non eſt, ergo animal erit. Et rurſus homo animal eſt, omne autem animal aut gradi poteſt, aut eſt volatile, aut aquaticum. Ergo cum homo neque ſit volatilis, neque aquaticus, gradi poteſt. Et rurſus, homo eſt animal. Omne autem animal aut eſt multipes, aut quadrupes, aut bipes, Sed homo nec multipes, nec quadrupes: ergo bipes. Et rurſus homo eſt animal, omne autem animal aut eſt plumoſum, aut implume, Sed homo non eſt plumoſus: ergo eſt implumis. Et rurſus, homo eſt animal. Omne autem animal aut eſt capax ſcientiæ, aut* ἄλογον. *Sed homo non ſt* ἄλογος. *Ergo eſt capax ſcientiæ. Poſtquam in hunc modum diuiſione multiplici inquiſiuiſſent multas differentias, collegerunt omnes ſimul, concludentes hoc pacto: Ergo homo eſt animal, quod gradi poteſt, bipes, implume, capax ſcientiæ. Hæc via tametſi veram artem definiendi monſtrat, quemadmodum poſtea in ea particulari definitionis Methodo ſum dicturus: Tamen Ariſtoteles eam in altero Analyticorum poſteriorum libro, à demonſtrandi ſcientia reijcit, eo quod in demonſtratione concluſionem adeo neceſſariam eſſe & certam neceſſe ſit, vt nemini vltra relinquatur interrogandi locus id quod in Platonica Diæreſi*

non

non ſit. Sed de origine huius Methodi ſatis, nunc paucis diſcrimen inter hanc & Analyſin oſtendam. Quidam prorſus idem voluerunt eſſe Diæreſin & Analyſin. Alij ne Galeno notam viderentur inurere, quibus diſtinxit, Analyſin vniuerſalem, hanc particularem fecerunt: quos ipſe Galenus confutat ἐν μικροτέχνῃ quam Diæreſi, vniuerſali conſcripſit, vbi diſerte confirmat tertium genus τῶν διδασκαλιῶν eſſe Diæreſin, quam interdum τὴν ἐξ ὅρων διάλυσιν vocat, quæ appellatio tametſi vtcunque oſtendit diſcrimen inter hanc & Analyſin, tamen breuiter illud ipſum explicabo. Analyſis (vt ſupra dictum eſt) progreditur à finis notione, retexendi omnia quæ ad finem iſtum facere videntur. Diæreſis vero non à fine, ſed à definitione, cuius genus & ſingulas differentias ſoluit per definitiones & diuiſiones omnium formarum, quæ ſub re definita comprehenduntur. Deinde Analyſis nihil per ſe definit. Hæc autem diuiſione non contenta, ſingula definitione declarat, à quo ſuo officio interdum ὁριστικὴ appellantur. Hinc perſpicuum eſſe exiſtimo, diſcrimen non paruum eſſe inter has duas vniuerſales Methodos. Sed tamen habent aliquid commune: Nam quemadmodum Analyſis quærit quæ ad finem ſpectant, ſeruato ordine & maiorum & minorum partium: ita Diæreſis ea quæ ad definitionem pertinent, per diuiſionem ſuperiorum & inferio-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

inferiorum formarum, ſiue ſpecierum quærit, donec quicquid fuit in definitione produxerit, ipſumque definitionibus & diuiſionibus explicauerit.

His ergo ita conſtitutis, exempla vt in ſuperioribus Methodis fecimus, ſubijciamus. Cicero hac Methodo multa ſcripſit, inter quæ primum occurrunt tres illi præclari de Officio libri, in quibus omnium primum officium (quod hæc Methodus peculiariter requirit) definit, definitum diuidit in id, quod pertinet ad finem bonorum, quod Philoſophi θεωρητικὸν vocant, & in id quod in præceptis poſitum eſt quodque in praxi conſiſtit, ſed illo ſecluſo, vt nihil ad rem pertinente, hoc docendum ſibi proponit: quod poſtquam in καθῆκον hoc eſt medium, & κατόρθωμα, hoc eſt perfectum, diuiſit, ſingulas formas definitione complexus eſt. Sed quia Stoicum illud κατόρθωμα, rigidius videbatur, atque extra humanas vires poſitum, excluſum eſt, vt parum ſuſceptæ diſputationi accommodum. Medium autem officium (quod definiuit eſſe, cuius cur factum ſit, ratio probabilis reddi poſſit) diuiſit in honeſtum & vtile, quorum collationem, vt infra dicam, appoſuit. Nam prius honeſti partes proſequutus eſt, quod in prudentiam, iuſticiam, fortitudinem, modeſtiamque diuiſit, ſingulaſq; definitionibus explicauit, additis officijs, quæ à ſingulis harum formarum fluere videbantur, idq; eodem quem propoſuit ordine,

& vt

& vt magis hæc conſpicerentur, vitia, quæ cum his pugnare videbantur (in omni enim Methodo Antitheſeon collatio neceſſaria eſt) adiecit. Sub hæc officium, ſumtis differentijs a ſtatuum varietate, Politicum, Militare, & Oeconomicum proſequitur, nec omittit ætatum differentias & officia, addens officiorum rationes & diſcrimina. Porro cum ita honeſti partes explicauiſſet, plura honeſta inter ſeſe contulit. Animaduertit enim pluribus propoſitis honeſtis, haud raro ambigi quodnam ſit eligendum. Deinde abſoluto primo officij genere, tranſit ad aliud, quod vtile vocabit, de quo in ſecundo libro diſputat, deq; eius varijs formis & officijs, quæ inde naſcuntur, pertractat: quorum quoque comparationem adiecit, Sæpe enim dubitari ſolet pluribus vtilibus propoſitis, quodnam ſit alteri præferendum. Tandem honeſtum & vtile confert, & præcepta colligit, per quæ honeſta cognoſcuntur, & ordine monſtrat, quod nihil quod cum vlla honeſtatis parte pugnat, habendum ſit vtile: idq; facit copioſa exemplorum ſylua illuſtrationis gratia adhibita: atque ita iuxta huius Methodi normam Cicero omnia officiorum genera eruditiſſime explicat. Hanc Methodum qui obſeruauerit in illo Ciceronis opere, & facilius autoris mentem intelliget, & res quæ ibi traduntur, firmius memoria tenebit. Hanc quoque Methodum idem autor in partitionibus oratorijs ſequitur. Ib

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

enim primum diuidit totam illam doctrinam in vim oratoris, in orationem & quæſtionem: quæ tria exponendo, definiendo & diuidendo perſequitur vſq; ad finem operis. Huc etiam referto libros de finibus bonorum & malorum. Item, de Natura deorum, de Diuinatione, & Philoſophicos fere huius autoris omnes.

Euſtrathius his tribus Methodis Galeni adiecit quartam nimirum ἀπόδειξιν, quæ quia particularis eſt & non ſpectatur in toto opere, ſed in partibus, non debebat vniuerſalibus Methodis vt noua forma addi, ſed ad particulares Methodos ab Euſtrathio potius fuiſſet referenda, de quibus ſum dicturus, vbi primum quædam, quæ admonitu neceſſaria videntur, de vniuerſalibus Methodis adiecero.

Ne quid igitur in quærenda Methodo alicuius operis erretur, hæc obſeruanda et firmiter tenenda ſunt. PRIMVM, ne quis ex parte aliqua operis de toto iudicet, hoc eſt, ne Methodum conſtituat eam, quam primi verſus alicuius libri præ ſe ferre videntur. Vt ſi quis in principio libri alicuius de Grammatica ſcripti, deprehenderit Grammaticam eſſe artem emendate loquendi, vel finem eius eſſe, vt ſenſa mentis congrua oratione exprimamus, non ſtatim pronunciandum eſt eam artem vel Diæreſi, vel Analyſi ſcriptam eſſe, ſed tota ſeries ſpectanda eſt, & ex ordine totius ſcripti Methodo nomen retribuendum eſt. Philippus

in prin-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

cipio Erotematum Dialecticorum definit Dialecticam, monet de eius fine & vſu : non ideo totus liber vel Diæreſi vel Analyſi ſcriptus eſt, ſed Syntheſi, ſi operis ſeriem ſpectas.

DEINDE obſeruandum & hoc eſt, de quo in Syntheſi admonui: autores magnos certam ob cauſam transferre aliquando Methodorum legitimum ordinem: id quod non faciunt Methodi ignorantia, ſed magno conſilio. Vident enim interdum quædam, quæ poſteriori loco ponenda eſſent commodius & vtilius tradi poſſe ſi præponantur, vt in Præceptoris noſtri Dialectica iuxta Syntheſis naturam, quam Philippus ibi ſequitur, inuentioni vocum & propoſitioni addenda fuiſſet ſtatim argumentorum inuentio, hoc eſt, τοπικὴ, ſed voluit hic captui iuuentutis ſeſe accommodare. quare abſoluta vocum & propoſitionum doctrina, de formis argumentationum præcepta adiecit, idq; hoc conſilio, vt poſtea ex Topica inuenta argumenta, ſtatim ſuis formis alligarent ſtudioſi, ac de inuentis continuo iudicare poſſent nec vllo implicarentur errore. Quod ſane promptiſſimum fuiſſet, ſi normæ iudicandarum conſequentiarum non antea fuiſſent traditæ.

TERTIO loco obſeruandum eſt, quænam harum trium Methodorum ſit præſtantiſſima. Nam alij aliam præferunt. Sunt qui Syntheſin ideo alijs anteponunt, cum quia magis ad naturam accedere videtur, tum quod artes primum Syntheſi

videntur inuentæ. Quam ſane Methodum Ariſtoteles non ſolum in inueniendis, ſed etiam in tradendis artibus, vt plurimum eſt ſequutus. Alij Analyſin & Diæreſin præferunt Syntheſi, eò quod ingenijs hominum aptius eſſe iudicant, rem vniuerſam & quaſi compoſitam primum ponere, & poſtea vel analyſi vel Diæreſi eandem retexere, donec ad principia & fontes ipſos diſcentes deduxerint. Tametſi autem hæc improbare non poſſum: tamen hoc videtur mihi adijciendum, quod ex conditione & natura materiæ propoſitæ, de qua docendi ſunt homines, petendum ſit conſilium. Nam aliæ res alio Methodi genere facilius et traduntur et percipiuntur. Si quis enim Analyſi vti vellet in Grammatica aut Dialectica tradenda, iudicarem illum operam & oleum perditurum. Nam ea Methodus in ijs artibus diſcentibus nequaquam eſt commoda, cum contra Syntheſis ſit commodiſſima, quam omnes, vt ego exiſtimo, ſecuti ſunt, qui has artes tradiderunt, Contra vero Rhetoricæ tradendæ commodior eſt Diæreſis. Quapropter aliam Methodum in alijs rebus tractandis vt aptiorem, ita quoq; digniorem eſſe ſtatuo: tametſi de dignitate fortaſſis diſputare non videtur operæ precium. Nemo enim dubitare debet, quin has vias rerum tradendarum hominibus monſtrauerit Deus, vt religio & aliæ res bonæ ab hominibus doceri aptius, & percipi rectius poſſent. Nec audiendum eſſe iudico Ramum, virum

rum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

rum alioqui doctum & bonum, qui vnam tantum vniuerſalem Methodum agnoſcit, nimirum platonicam: pugnat enim non ſolum cum Ariſtotele quem ipſe contemnit, verumetiam cum natura & experientia. Tam præclara igitur organa tradendarum rerum optimarum religionis & artium, non ſunt propter vllius hominis ſugillationem contemnenda.

POSTREMO loco hoc quoque admonendum videtur, quod nulla vniuerſalis Methodus poſſit ſuo munere, perfungi, niſi particularibus Methodis iuuetur, de quibus (quia hactenus ſatis mihi de vniuerſalibus Methodis dixiſſe videor) nunc dicendum eſt.

DE PARTICVLARIBVS METHODIS.

METHODVS particularis, eſt ratio monſtrans rectam viam explicandi quæſtiones de qualibet re propoſitas. Quapropter huius Methodi varietas petenda eſt ex quæſtionum varietate. Cum itaq; quæſtiones ſint vel ſimplices, vt cum ſingulæ res tractandæ proponuntur: vel compoſitæ, cum propoſitiones in controuerſiam incidunt, duplex erit Methodus particularis, Simplex nimirum, & Compoſita. Illa eſt ſingularum vocum, cum videlicet voces vera ratione explican-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

tur: Hæc qua propoſitio aliqua ratione vera concluditur, ſiue id fiat neceſſitate conſecutionis tantum, ſiue rei & conſecutionis ſimul. Hinc facile intelligi exiſtimo vulgatam Methodi diuiſionem, qua diuidunt Methodum in definitiuam, diuiſiuam, reſolutoriam & demonſtratiuam, eſſe huius claſſis, hoc eſt pertinere ad particularem Methodum: quam ideo Dialacticam vocant, quia tota ars diſſerendi verſatur in his quatuor tractandis & explicandis. Hæc dixi, vt oſtenderem quomodo vulgata Methodi diuiſio cum ea quam ſupra tradidi, quadret. Porro hæc duplex Methodus Dialectica plures ſectiones recipit, Nam ſimplex quidem in σύνθεσιν, διαίρεσιν, ἀνάλυσιν particulares, & mixtam diuiditur. Compoſita vero etiam habet varias formas. Alia enim probabilis, Alia Sophiſtica, Alia demonſtratiua à quæſtione ſubiecta dicitur, quarum poſtea varij ſunt rami. Nam quælibet harum ſpectatur vel in diſputatione, cum plures de aliqua quæſtione litigant: vel in collocatione, cum ipſi de rebus ſine aduerſario ſcribimus quicquam ſerio, ſiue declamamus ingenij excolendi gratia, vel in examine eorum, quæ ab alijs ſcripta ſunt, nimirum cum ea, quæ vel vberiori oratione expoſita ſunt, reteximus & detractis ornamentis nuda proponimus, ad dialecticam normam ſingula reuocantes, vt eo accuratius de negocio propoſito iudicium formetur: ſine quo examine vberior oratio nequaquam intelligi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

telligi poteſt. Neque quicquam horum intelle-ctum volo de oratoria Methodo, de qua ſeorſum, quemadmodum antea propoſui, ſum dicturus. nunc ideo paucioribus de Dialectica Methodo di-cam, quia ars Dialectica hanc ſolam profitetur, hanc docet, ad hanc omnia ſua præcepta fere refert.

DE SIMPLICI METHODO DIALECTICA, AC PRIMVM DE Syntheſi particulari.

SYNTHESIS *particularis eſt duplex,* διηγη-τικὴ, *quæ rei ſimplicis elementa colligit, par-tes componit, antecedentia, coniuncta & conſe-quentia ponderat, finem vſumque rei common-ſtrat. Breuiter, quæ occupatur in circumſtantia-rum rei conſideratione. &* ὁριστικὴ, *quæ eſt certa via res ſingulas definitione complectendi, & vo-catur vſitate Methodus definiendi. Huius va-rias formas, quia in Dialecticis traduntur, omit-tam, & breuiter paucis & generatim definiendi Methodum exponam, quam his verbis Cicero in Topicis tradidit. Sic igitur, inquit, veteres præ-cipiunt: Cum ſumſeris ea, quæ ſunt rei quam definire velis cum alijs communia, vſque eo perſe-qui, dum proprium efficiatur, quod nullam in aliã rem transferri poſſit. vt hæc: hæreditas eſt pe-cunia. Commune adhuc, Multa enim genera ſunt*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

pecuniæ. adde quod ſequitur : quæ morte alicuius ad quempiam peruenit. Nondum eſt definitio, Multis enim modis ſine hæreditate teneri mortuorum pecuniæ poſſunt. Vnum adde verbum : Iure. Iam à communitate res diſiuncta videbitur, vt ſit explicata definitio : Hæreditas eſt pecunia, quæ morte alicuius ad quempiam peruenit iure : nondum eſt ſatis, adde.nec ea aut legata teſtamento, aut poſſeſſione retenta. Confectum eſt. hactenus Cicero. Addamus et nos vnum atque alterum exemplum. Tyrannis eſt imperium. Commune adhuc, Multa enim genera ſunt imperiorum. addamus ergo : quod vnus adminiſtrat. non eſt ſatis, adde publicum. ne id quidem ſatis eſt, adde ergo : Cum Reſpub. non ex legibus, ſed arbitrio dominantis gubernatur. His nihil fortaſſis addi poteſt, Completa eſt itaq; definitio. Tyrannis eſt imperium publicum, quod vnus adminiſtrat, non ex legibus ſed arbitrio. Temperantia eſt virtus, hoc latiſſime patet. Adde Moralis, differentia eſt adhuc generica non ſufficiens ad definiendam ſpeciem. Adde, quæ moderatur cupiditates. Iam res à communitate diſiuncta eſt : ſed adde finem, vt ſit plenior definitio, ne quid contra rectam rationem fiat. Coniungamus iam omnia : Temperantia eſt virtus moralis, quæ moderatur cupiditates, ne quid contra rectam rationem fiat. Qua autem ratione illa communia ſint quærenda, in Dialectica explicatur, nimirum vt primum rei definiendæ

prædicamentum quæratur. Deinde, vt inuentum prædicamentum in genera media tantiſper distribuatur, donec proximum eius rei, quam definire volumus, genus inuentum fuerit. Tunc inuentum genus in differentias ſecabitur, donec eam rem, quæ propoſita eſt, à reliquis eiuſdem generis ſpeciebus, certa & propria differentia diſtinxerimus. Sed ſi certæ differentiæ inueniri non poſſunt, quærantur ſubſidia à cauſis, effectis, proprietatibus, & alijs rerum attributis. Donec quocunque modo rem propoſitam certis limitibus definiuerimus. Atque hæc eſt Ariſtotelis in ſecundo poſteriorum, Ciceronis in Topicis, Boëtij in libro de definiendi Methodo, doctrina.

Cæterum hoc loco admonendum duxi, id quod Rodolphus docet in loco Coniugatorum, quem locum multum facere ad definiendum oſtendit. Propoſito enim abſtracto definiendo, facilius definitionem inuenies, ſi concreti affectiones peruideas. Nam hanc viam ſæpe Ariſtoteles ſecutus eſt: vt in Ethicis definiturus prudentiam, primum perſonam prudentis conſiderauit & definiuit. Sed Ariſtotelis verba, quo res fiat clarior, ſubijciamus. Prudentia inquit, quid ſit, ita intelligemus, ſi quos nominemus prudentes cognouerimus. Prudentes quidem videntur ex eo eſſe, quod rectum conſilium in ijs capere poſſint, quæ ſua ſunt, quæque non aliqua ex parte, vt quæ ad

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

valetudinem, aut vires pertinent, quod ex eo intelligi poteſt, quia prudentes in re aliqua dicimus, cum ad honeſtum finem recte ea dirigunt, quæ arte non poſſunt effici. Quocirca valeat prudens omnis conſilio neceſſe eſt. Et quoniam conſilium nemo in ijs rebus capit, quæ aliter euenire non poſſunt, neque ab ipſo nequeunt effici & præſtari, Quoniamque ſcientia omnis demonſtratione concluditur. Demonſtratio autem ad ea nulla adhibetur, quorum principia ſecus euenire poſſunt (ea enim omnia euenire aliter queunt, quæ autem neceſſario eueniunt, non cadunt in deliberationem) Efficitur vt nec ſcientia, nec ars, prudentia dici poſſit. Scientia eſſe non quidem poteſt, quia quod ſubiectum eſt ſub actionem aliter euenire poteſt. Nec ars, quia alius actioni, alius affectioni artis finis eſt propoſitus, Relinquitur ergo vt prudentia ſit habitus vera ratione ad ea agenda idoneus, quæ vitæ hominum conducunt vel obſunt. Hoc Ariſtotelis exemplum euidenter docet præceptum Rodolphi eſſe vtiliſſimum, quod Philoſophi & Theologi ſequi ſolent.

Addamus & noſtrum exemplum. Si pietatem definire velis, promtiſſimum fuerit, vbi excuſſeris quos nam nominemus pios. Pij autem nominantur, qui ſine hypocriſi Deo, parentibus, patriæ & ciuibus debitam reuerentiam & cultum præſtant. Hinc relinquitur, pietatem eſſe ſtudium

dium

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

dium cum ſumma reuerentia colendi Deum, patriam, parentes & ciues. Obſeruandum & hoc eſt. quod Boëtius faciendum in definiendo præcipit, quod Platonica Methodo particulari Diæreſi, id eſt diuiſione, tanquam planiſſima & certiſſima via inquirantur definitionum membra, donec rem à communitate diſtinxerimus. Tam diu inquit debemus interponere ſpecies & differentias, quam diu ſecluſis omnibus, quæ hoc idem eſſe poſſunt, eo deueniatur, vt proprietas iam certa teneatur. M. Tullius in Topicis Ius ciuile voluit definire, & vt oportuit, cæpit à genere. Dixit enim in principio Ius ciuile eſt æquitas. Hoc genus eſt. Sed quoniam alia eſt æquitas conſtituta, alia naturalis, & Ius ciuile non eſt naturalis æquitas. Ergo conſtituta. verum quia æquitas conſtituta alia eſt Gentium, alia certæ ciuitatis, Et ius ciuile non eſt æquitas conſtituta Gentium, Ergo certæ ciuitatis. Relinquitur ergo quod ius ciuile ſit æquitas conſtituta eorum, qui ſunt eiuſdem ciuitatis. Quædam Boëtij verba mutaui, vt ſtudioſi facilius Platonicam Methodum agnoſcerent, de qua ſupra dixi in diæreſi Vniuerſali. Sunt alij qui prædicabilium ordinem inſtrumentum Methodi definiendi conſtituunt, de qua re Boëtius ita inquit. Quidam cautiores plenioresque in docendo, definitionis ipſius quaſi quædam membra conſtituunt, dicuntq; perfectam & plenam definitionem ex his quinque partibus,

genere,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

genere, ſpecie, differentia, proprio & accidente conſiſtere, Sed accidens in definitione minimum, Proprium plurimum valet. Exempla vide in Dialecticis Philippi, & paſſim apud autores occurrunt plurima.

Porro huc adijciendum quoque duxi præceptum Boëtij, de ordine explicandi eam definitionem, quam ſtatuimus. Omnis definitio, inquit, his membris partibuſque tenetur. Primum vti breuiter id, de quo quæritur Quid ſit, oratio noſtra contineat. Deinde eius definitionis ſupponatur approbatio, qua illud oſtendimus, vt idipſum quod breuiter in definitione poſuimus, id ita eſſe argumentorum rationibus approbemus. Deinde tertio loco inducimus deductionem eiuſdem definitionis in eam ſpeciem, de qua quæſtio eſt, & de qua iudicium eſt conſtitutum: vt cum generaliter rem definiuerimus, & ita eſſe de quo quæritur dixerimus, vt poſtea per approbationem conſtituerimus verum eſſe quod definimus, tertio loco oſtenderimus hoc eſſe quod geſtum eſt, vel id eſſe de quo quæritur, quæ orationis pars appellatur deductio generis in ſpeciem. Quarto loco in oratione noſtra ponemus deſtructionem definitionis aduerſæ partis, hoc eſt, vti quemadmodum aduerſarij definiuerint idipſum, de quo ſupra definitionem conſtituimus, apponamus, eamque vitioſam eſſe doceamus. Hæc ratio tractandæ inuentæ per Methodum definitionis, non

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

ſolum oratoribus, verumetiam Dialecticis & Philoſophis eſt communis: niſi quod Philoſophi vt plurimum aliorum definitiones prius confutant, & poſtea collectis membris ſuas ſtatuunt, mox applicant genera ad ſpecies & confirmant. Hanc Methodum plurimum iuuare orationis copiam animaduerti, quare eam commemorandam eſſe duxi.

DE DIAERESI PARTICVLARI.

TAMETSI hæc Methodus ex ijs, quæ dicta ſunt in ſuperiori Methodo, facile intelligi poteſt, tamen quia eius laudes & vtilitates hoc merentur, breuiter, de ipſa dicam. Plato enim adeo miratur hanc Methodum, vt dicat ſe tanquam Deum ſecuturum eum eſſe, quem nouerit diuidendi peritum, atq; id non iniuria. Nam diuidendi Methodus, cum ad rei quæ diuiditur naturam demonſtrandam, tum ad definiendum & argumentandum plurimum vtilis eſt, ſed præconijs omiſſis, rem ipſam aggrediamur.

Eſt itaq; DIVIDENDI METHODVS quæ & PARTICVLARIS DIAERESIS quædam exiſtit & appellatur, certa via, res ſingulas diuiſione, quaſi anatomia quadam in partes ſeu membra retexendi. Sub hac diuiſione complector enumerationem, partitionem, & eam quam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

quam Cicero contracto vocabulo diuiſionem appellauit. Nam vis nominis & amplitudo hoc non recuſat, quemadmodum Boëtius & poſt hunc Philippus teſtantur, nihil Pſeudociceronianos morantes, qui nullum verbum ferre poſſunt, quod ipſi apud Ciceronem non legerunt. Vt autem Methodus hæc eò facilius percipiatur, Primum diuiſionum formas recitabo, Deinde, regulas quaſdam huic rei deſeruientes adijciam, Tertio loco rationem ac viam in ſingulis differentijs & ſpeciebus inquirendis ſubijciam, Quarto loco ordinem tractandi diuiſionum membra inuenta docebo.

Diuidendi itaq; genera duo ſunt, prius ac nobilius NATVRALE *ac per ſe dicitur, Poſterius* FORTVITVM *ſeu per accidens nominatur.*

NATVRALE *diuidendi genus eſt, cum diuiſio per ea fit, quæ naturam rei attingunt, id eſt per differentias & ſpecies. Atq; in tres formas diuiditur, quarum prima eſt generis in ſpecies ſiue in differentias diſtributio. Hæc alijs dignior eſt. Alia quam Cicero quidem partitionem, Themiſtius vero* ἀνατομὴν *vocat. Tertia eſt non quidem prioribus dignitate par, ſed tamen in ſeriarum rerum tractatione haud raro adhibenda. Hæc enumeratio appellatur, & fit quoties vocis alicuius multa amplitudine ſignificationis ſeu complectentis ſignificata enumerantur.*

POSTERIVS *diuidendi genus ideo vocatur per accidens, quia fit per ea quæ naturam rei*

non at-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

non attingunt, ſed vt fortuita quædam incumbunt. Eſtq; huius generis triplex forma: Prima eſt ſubiecti in accidentia diuiſio. Vt cum dicimus: omnium hominum alij ſunt nigri, alij candidi, alij medij coloris. Secunda eſt accidentis in ſubiecta ſectio, qualis hæc eſt: Omnia quæ expetuntur alia in anima, alia in corporibus ſita ſunt. Poſtrema eſt accidentis in accidentia diuiſio. Vt omnium candidorum alia ſunt dura, vt Margarita, alia ſunt liquentia, vt Lac. Atque hæc ſunt genera ac formæ diuiſionum, nunc regulas ſubijciam.

PRIMA.

Oportet omnem diuiſionem in duas ad minimum, vel in plures, ſi neceſſe fuerit, partes fieri.

SECVNDA.

Omnis legitima generis diuiſio fieri debet duobus terminis, niſi inopia vocabulorum hoc prohibeat.

TERTIA.

Differentiæ, quæ aliqua oppoſitionis ſpecie differunt, ſolæ generibus accommodari poſſunt in legitima diuiſione.

QVARTA.

Differentia ſemper ſubiecto, ineſſe debebit, in veris diuiſionibus.

QVINTA.

Quemadmodum genera in ſpecies, ita differentiæ genericæ in alias ſub ſe conſtitutas differentias, non ſecus atque genera diuidi debent.

His regulis traditis ad id quod tertio loco propoſui, accedendum eſt, nimirum vt rationem & certam quandam Methodum inquirendarum differentiarum in ſingulis diuidendi generibus teneamus: quod vt facilius fiat, ſingula genera proponenda ſunt. Non eſt enim eadem ratio inquirendarum differentiarum in omnibus generibus. In prima ergo forma prioris generis hac Methodo ſpecies & differentiæ inquirendæ ſunt. Primum omnium generis (nam ſola genera hac forma diuiduntur) prædicamentum quærendum eſt. Statim in proximas ſpecies ſubiectas generi diuidendum, mox in alias, donec ad infimas ſpecies deuentum fuerit, vbi conſiſtendum eſt: ſed non promiſcue & fortuito ſpecies diuidendo generi ſubijcies, ſed eas tantum, quas conſtituunt oppoſitæ differentiæ, ſub eodem genere collocatæ. Vt animalium aliud eſt brutum, aliud eſt homo. Hic in proximas ſpecies, quas conſtituunt oppoſitæ differentiæ, irrationale & rationale diductum eſt genus. Et ne erretur in aſſignandis ſpeciebus, profuerit primum in differentias genera di-

ra diuidere. Poſtea differentias adiuncto generis vocabulo ſpecies ſtatuere, atque hoc neceſſario faciundum eſt, potiſſimum ſi ſpecies quibus oportet genus diuidi, nominibus carent.

Sed dicat aliquis in Animalis diuiſione res plana eſt, ſed quid faciundum vbi nec differentiarum, nec ſpecierum ſunt vocabula? Huic inopiæ hoc pacto ſuccurrendum eſt: Vbi differentiæ non extant proprijs vocabulis, periphraſi verborum vtendum erit. ſi ſpecierum nomina deſunt, accipe differentiam, eamque ſuperiori generi copula. Omnis enim differentia in proprium genus veniens, ſpeciem facit. Vnde eſt, vt genus materiæ, differentia vero formæ ſimilitudinem quandam referat. Sed labor eſt, inquies, differentias illas inuenire. Labor quidem, ſed non adeo difficilis, ſi Methodus acceſſerit, quam tertia regula ſupra tradita, monſtrat. Ex ea enim regula conſtat, quod ſolæ illæ differentiæ, quæ à ſe inuicem aliquo oppoſitionis genere differunt ſub genere poſitæ, genus ipſum poſſunt diſtinguere vera & legitima diuiſione. Oppoſitionum autem genera eſſe quatuor, nempe Contradictorium, Contrarium, Priuatiuum & Relatiuum, ex Dialectica notum relinquo. Hic tantummodo ſecundum quas oppoſitiones diuiſio generis rectiſſime fiat admonere oportet, ac primum quidem de contradictionis oppoſitione dicendum eſt, quæ affirmatione & negatione proponitur. Quod autem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

negatio per ſe nullam conſtituit ſpeciem, ex eo manifeſtum, quod ſpecies omnis eſſe rem aliquam intendit, negatio vero quicquid proponit ab eo, quod eſt eſſe, diſiungit, vt cum dico homo, aliquid eſſe innuo, Cum vero non homo, ſubſtantiam hominis negatione deſtruxi. Sic igitur diuiſio generis in ſpecies per ſe caret negatione, neceſſe eſt tamen ſæpe ſpeciem negatione componere cum ea, quam ſimplici nomine ſpeciem volumus aſſignare, nullo vocabulo nuncupato, vt cum dico. Imparium numerorum alij primi vt tres, quinque, ſeptem, Alij non primi, vt nouem. Vt hoc pacto ſæpe aſſignemus ſpecies, coget neceſſitas non natura. Verum cum ita fiet diuiſio, affirmationem ſequetur negatio, non contra. Atque hæc dicta ſint de differentijs oppoſitis, quas conſtituit contradictio. Nunc de contrarijs dicendum, in quibus generum frequens eſt diuiſio. fere enim cunctas differentias in contraria diducimus. Sed quoniam contrariorum alia ſunt immediata, alia mediata, in vtriſque diuiſio facienda eſt. vt colorum alij ſunt nigri, alij albi, alij neutri. Hic quia indigentia nominum prohibet fieri bimembrem diuiſionem, iuxta primam & ſecundam regulam diuiſio facta eſt. In immediate contrarijs diuiſio fiet bimembris. Vt figurarum aliæ æquales, aliæ inæquales ſunt. Porro diuiſio ſecundum oppoſitionem priuantium videtur ſimilis contradictoriæ. Negat enim quodammo-

dammodo priuatio habitum, ſed differt quod ſemper quidem poteſt eſſe negatio, priuatio vero non ſemper, ſed tunc ſolummodo, quando habere habitum naturæ rei conuenit. Quare forma quædam intelligitur eſſe priuatio. Non enim tantum priuat, ſed etiam diſponit quodammodo eum qui priuatur habitu. Hic ergo, vt in ſuperioribus diuiſio generis fieri poteſt, ita tamen, vt habitus priori loco ponatur, priuatio poſteriori. Quarta oppoſitio eſt relatiuorum, quæ nullam habent ſubſtantialem differentiam, qua à ſe diſcrepent, imo potius habent huiuſmodi cognationem, qua ad ſe inuicem referantur, ac ſine ſe eſſe non poſſint. Non eſt ergo generis in relatiuas partes facienda diuiſio. Neque enim hominis ſpecies eſt ſeruus aut dominus: nec numeri, medium aut duplum: in ſubiecti tamen in accidentia diuiſione nihil prohibet per relatiuas partes fieri diuiſionem. Vt hominum alij ſerui ſunt, alij domini. Ex his manifeſtum eſſe puto, quomodo & ſpecies & differentiæ in vera generis diuiſione conſtituendæ ſunt.

DE ANALYSI PARTICVLARI ENVMERATIONE ET diuiſione κατὰ συμβεβηκὸς.

NVNC de totius in partes ſectione (nam ea eſt altera prioris generis diuidendi forma,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

& proprie Analyſis particularis eſt) dicam breuiſſime, de qua in vniuerſum hæc eſt obſeruanda regula : Ex conſideratione compoſitionis recte Totius diuiſio ordinatur, ita vt ſemper à principalioribus partibus fiat diuiſio in minores, donec res tota in minimas partes retexta fuerit. Vt quia homo componitur ex corpore, hoc eſt, materia, & anima, id eſt, forma, tanquam principalibus partibus, recte fiet diuiſio ſeu partio hominis in corpus & animam. Deinde hæ partes vt tota accipiendæ ſunt, & diuidendæ in partes. Anima itaque tametſi reuera non conſtat ex partibus, tamen quia in ea eſt vis viuificandi, mouendi & intelligendi, recte anima in has partes virtuales, vt vocant, diuidi poteſt, per ſe ſane indiuiſibilis. Et rurſus hæ ſingulæ partes, vt tota conſtituendæ ſunt & diuidendæ. Deinde, altera pars primæ diuiſionis ſumenda eſt, nempe corpus, & vt totum arripiendum, huiuſque conſideranda eſt compoſitio. Vnde rurſus ἀνατομὴ inſtituenda eſt, donec in minimas partes diſſectum fuerit corpus. Hæc ratio totius diuidendi in partes, perutilis ad amplificandum & illuſtrandum eſt, quare & Rhetores de hac præceperunt.

TERTIA *forma primi generis eſt* ENVMERATIO *ſignificationum diuerſarum eiuſdem vocis. Huius Methodus ſecundum has regulas inſtituenda eſt. Primum omnium videre* oportet

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

oportet, quæ ſignificatio naturalis ſit (Eſt enim naturalis ſignificatio, quam primum habuit vox cum inuenta eſt. Naturalia enim dicũtur, quæ cum vnoquoque nata ſunt) quæ tranſlatitia. Deinde, ſi ſenſus patitur & contextus, retinenda eſt naturalis ſignificatio, Sin minus tranſlatitiæ ſignificationes ſunt enumerandæ, quarum ea aptanda eſt propoſitio, quæ maxime quadrat, & firmis rationibus monſtrandum eſt, quod aliæ vocis ſignificationes non conueniant.

Porro poſterioris generis diuiſio hoc pacto inſtituetur. Subiectum in accidentia commodiſſime hac Methodo diſtribuetur, ſi per ſingula prædicamenta accidentium eatur. Vel vt Rodolpho placet, per locos Dialecticos ordinetur propoſitæ rei deſcriptio, & inſtituatur veluti quædam particularis Syntheſis, vt ſi officium aliquod fuerit diuidendum, recte in partes eas, quæ ad officium faciunt, fiet deſcriptio, id, quod videmus Paulum feciſſe in deſcriptione Epiſcopi, ad Titum & Timotheum, de quo genere vide plura in Dialectica Philippi, & in poſterioribus commentariis Eraſmi de copia.

Caetervm Methodus tractandæ inuentæ diuiſionis, hæc eſt vulgariſſima: vt primum noſtram diuiſionem ponamus. Deinde, eandem confirmemus, mox ſubiiciamus aduerſariorum, eamque rationibus deſtruamus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

DE METHODO COPVLATA DIDASCALICA.

PORRO ex his ſuperioribus Methodis alia quædam Methodus, quam Didaſcalicam à ſuo proprio fine vocant, emergit. Et tametſi ex pluribus Methodis eſt conflata, tamen recte eam & ſimplicem vocaueris, eo quod ſimplicium rerum tractandarum inſtrumentum ſit, & copulatam, quia conflatur ex pluribus particularibus Methodis. Huius Methodi partes quatuor conſtituantur, definitio, diuiſio, Analyſis, catagrapha. Definitio quærit an ſit res, quæ nominis ratio, quid res. Diuiſio ſpecies recitat, probat, declarat, comprobat. Analyſis partes, cauſas & effecta rimatur. Catagrapha adiuncta rei, cognata, adiacentia & contingentia cumulat. Singulis harum partium exornandi & amplificandi gratia adhiberi poſſunt contraria, ſimilia, pronunciata, exempla, χρεῖαι.

Vtile valde fuerit exerceri diſcentes in hac Methodo varijs materijs propoſitis. Nam vt nihil dici poteſt de vlla re, quin his partibus ſubijciatur commode: Ita formatur hac ratione iudicium de rebus, vt ſciant adoleſcentes dextre quicquid legunt ad ſuam claſſem reuocare, & recte locos communes inſtruere, quæ ſane res permultum facit ad ſolidam rerum ſingularum cognitionem comparandam. Conſpicitur & in hac

Metho-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Methodo maximus vſus locorum inuentionis, qui non ſolum propoſitionibus confirmandis & infirmandis ſeruiunt: verumetiam huius Methodi elementa continent.

DE COMPOSITA METHODO.

DIXIMVS *de Methodo particulari ſimplici, nunc ordo poſtulat, vt de compoſita dicamus. Huius in tota vita vtilitas eſt maior, quam vt noſtra oratio eius laudibus reſpondere poſſit: quare præconijs omiſſis, rem, quam poſſum, planiſſime explicabo.*

Eſt itaq; COMPOSITA METHODVS PARTICVLARIS *certa via ac ratio, propoſitam quæſtionem coniunctam in diſputando, collocando, & examinando tractandi. Vt enim ſimplex Methodus quæſtionem ſimplicem, ita hæc coniunctam, quæ conſtat ſubiecto & prædicato, reſpicit. Varietas autem huius Methodi à varia quæſtionis propoſitæ natura, & propoſitionum, quæ illi explicandæ adhibentur, varietate, petenda eſt. Quo circa cum omnis quæſtio Compoſita aut probabilibus, aut fallacibus, aut neceſſarijs & perpetuis confirmari ſoleat, Triplicem hanc Methodum conſtituamus: Probabilem nimirum, Sophiſticam & Apodicticam, de quibus primum particulatim quædam.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Deinde de diſputatione, collocatione & examine ſingularum, quantum pro tenuitate ingenij licebit, dicam. Nam hæc pars potiſſimum iuuat ſtudia Iuuentutis, memoriam confirmat, in lectione optimorum autorum iter oſtendit.

DE COMPOSITA PROBABILI.

METHODVS COMPOSITA PROBABILIS, *eſt via ac ratio probabilem quæſtionem tractandi probabilibus argumentis, ſeu propoſitionibus, cum ſecundum Dialectices præcepta recte inſtituuntur argumenta: quod vbi fit conceſſis propoſitionibus probabilibus, ſequitur concluſio neceſſariò, vnde Ariſtoteles præſcribit non petendam, hoc eſt, non quærendam eſſe concluſionem, ſed ex præmiſſis datis inferendam. Nam qui admittit præmiſſas in bona conſequentia, neceſſario concluſionem velit nolit admittet. An non quæſtio, dubia eſt, de qua in vtramque partem diſſerere licet? quomodo ergo dicis nunc neceſſariam, quæ eſt dubia, quam etiam paulo antea probabilem appellaſti? Datis propoſitionibus, hoc eſt, præmiſſis, qualeſcunque fuerint, ſi modo ſeruatur norma Syllogiſmi, concluſio ſequitur, idq́; neceſſario, etiamſi materia non ſit neceſſaria. Sic enim definit Ariſtoteles Syllogiſmum, orationem eſſe dicens, in qua quibuſdam poſitis propoſi-*

propoſitionibus per ipſas ſequitur concluſio, idque neceſſitate conſequentiæ non naturæ. Duplex enim neceſſarium Dialecticus conſiderat, aliud per naturam,aliud per conſequentiam. Neceſſarium per conſequentiam omnem Syllogiſmum legitime factum ſequitur. Neceſſarium vero per naturam, & per conſequentiam, & per ſubiectam materiam, in ſolis demonſtrationibus exiſtit.

Porro Methodus hæc in genere petenda eſt primum ex natura quæſtionis propoſitæ. Secundo ex inuentione argumentorum. Tertio ex doctrina de ſyllogiſmis. Verum hic arte opus eſt,quæ iudicium regat. Nam propoſita quæſtione triplex cura animum occupabit, prima quæſtionis, media argumenti, vltima formæ: ad quam potiſſimum alligandum eſt argumentum.Sed hæc poſtrema ex genere quæſtionis pendet. Nam aliud quæſtionis genus, aliud argumentum, aliamque formam exigit. Dicendum eſt ergo neceſſario hoc loco primum de generibus quæſtionum Dialecticarum: Deinde de argumentis, quæ ſingulis quæſtionum generibus conueniunt:Poſtremum de formis,quæ argumentis inuentis & quæſtioni propoſitæ accommodatæ ſunt.

Quæſtionum itaq; Dialecticarum genera quatuor fecit Ariſtoteles:Definitionis, Generis, Proprij & Accidentis.

Definitionis quæſtio eſt, quando definitio de

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

definitio prædicatur & contra. Generis, quando proprium genus, vel differentia de ſpecie affertur. Proprij, quando proprium prædicatur de ſubiecto. Accidentis, cum accidens affertur, vel quæritur de ſubiecto. In quibus generibus ne erretur, hæc obſeruatio eſt neceſſaria: quod quæſtio non ſortiatur nomen à ſubiecto, ſed tantum à prædicato, hoc eſt, ab habitudine prædicati ad ſubiectum. Vt, ſi quæratur, ſit ne homo animal? generis eſt quæſtio, Genus enim in hac quæſtione prædicatur. Sit ne anima harmonia? eſt quidem & hæc generis quæſtio, ſed non naturalis. Eodem modo de alijs iudicandum eſt. Oblata ergo quæſtione, de qua controuerſia eſt, primum omnium, cuius generis ſit, quæratur. Deinde cognito genere quæſtionis, loci prudenter conſulendi ſunt, à quibus ducantur argumenta: per quæ vel confirmari vel confutari quæſtionis alterutra pars poterit. Id autem aptiſſime videtur fieri hoc modo: ſi diligenter perſpexeris, in quibus prædicamentis fuerint partes quæſtionis. Nam ipſa prædicamenta præcipuos locos monſtrant. Deinde, ſi quæſtio fuerit definitionis, genus & differentia propria debent eſſe eiuſdem prædicamenti: quæ ſi fuerint idque ſecundum regulas in definitiua Methodo præſcriptas, confirmanda eſt quæſtio: ſin minus, refutanda & monſtrandum vitium. Et quia differentiæ non ſubijciuntur oculis, plurimum facit ad inuenien-

dam differentiam confirmandam et confutandam, conſulere locos effectuum, actuum, adiacentium & cognatorum. Simile iudicium eſt de generis quæſtione, ſed ad hanc quoque adhiberi ſolent loci Speciei, Proprij, Adiacentium, Actuum, Cauſarum &c. In proprij quoque quæſtione loci interni valent præcipue. Item actus & adiacentia & contraria. In accidentis autem quæſtione, loci externi Adiacentia, ſigna, communiter accidentia. Breuiter omnes loci poſſunt ſingulis generibus quæſtionum adhiberi, ſed alij alijs quæſtionibus magis accommodati ſunt, quemadmodum dictum eſt.

Porro Ariſtoteles & Cicero operæprecium putauerunt eſſe, in inquiſitione argumentorum conſiderare, quæ nam quæſtio ſit cognitionis & quæ actionis. Quæ ſane conſideratio vtiliſſima eſt. Nam ſi cognitionis eſt quæſtio, loci interni & medij ſunt accommodatiores. Si actionis, medij & externi: verum quia hæc in Topicis traduntur, inde petenda ſunt. Nam topica nihil aliud eſt, quam Methodus inueniendi argumenta conſentanea quæſtioni propoſitæ. Porro quantum ad argumentorum formas attinet, quibus alligari debent argumenta, hoc tenendum eſt. Alia alijs figuris ſunt magis accommodata, quare de hac re vtiliſſima quædam præcepta ſubijciemus.

PRIMVM. Si medium inuentum prædicari poteſt

poteſt de ſubiecto quæſtionis, aptiſſima erit prima figura.

SECVNDVM. Si de inuento medio prædicari poteſt ſubiectum quæſtionis, aptiſſima erit tertia figura.

TERTIVM. Si mediū & ſubiectūm quæſtionis ſunt paria, in prima & tertia figura concludere licet.

QVARTVM. Si medium neque antecedens, neque conſequens eſt extremorum quæſtionis, vel duplex adhibenda eſt argumentatio, vel Enthymema aptius erit Syllogiſmo. Vt ſi quæratur, ſit ne voluptas expetenda? Inuenio medium quod eſt dolor, prorſus ab vtroque extremorum quæſtionis diſſentaneum. Nam nec voluptas eſt dolor, nec expetendum eſt dolor, nec contra. Hic ergo opus erit duplici argumentatione, & nouum medium quærendum, quod latet in priori medio hoc pacto: Quod naturam offendit, eſt fugiendum, Dolor naturam offendit, Ergô dolor eſt fugiendus. Si fugiendus eſt dolor, voluptas expetenda eſt. Atqui dolor fugiendus eſt. Ergo voluptas eſt expetenda.

Hoc ſolet plærunq; fieri in locis contrariorum, Similitudinis, diſſimilitudinis, maioris, minoris & paris, Item, cauſarum & effectuum, quod qui non animaduertunt, in accommodandis locis ſæpe laborant. Verum hæc in Dialecticis fuſius tractanda ſunt.

QVIN-

QVINTVM. *In deſtructione quæſtionis affirmatæ dominatur ſecunda figura.*

SEXTVM, *in confirmanda Vniuerſali propoſitione dominatur Barbara, primæ figuræ primus modus, & inductio eſt quibuſcunque locis promantur argumenta. Tametſi hæc plana ſunt, tamen quædam præcepta de affectione medij ad propoſitæ quæſtionis partes aſſcribam, vt inquirentis & iudicantis labor hac ratione leuetur. In prima itaque figura hæc debet eſſe medij ex locis inuenti affectio ad extrema quæſtionis propoſitæ, vt in omnibus modis medium afferatur de ſubiecto concluſionis. Deinde, in affirmatiuis modis ſit antecedens prædicati, in negatiuis vero repugnans. In ſecunda hæc debet eſſe medij diſpoſitio, vt ſemper alterius extremorum quæſtionis ſit repugnans. At in Cæſare & Feſtino repugnans ſit prædicati, & conſequens ſubiecti quæſtionis. In Cameſtres vero & Baroco, ſit conſequens prædicati, & repugnans ſubiecti.*

Porro, in tertia figura ſemper medium antecedens ſit ſubiecti, in affirmatis quoque antecedens ſit prædicati, ſed in negatis repugnans prædicati. Hæc conſideratio habitudinis medij multum iuuat, & ad inueniendum medium, & ad formas inuentis apte accommodandas. Vt autem res vniuerſa fiat illuſtrior, ea, quæ hactenus dicta ſunt, exemplo declarabo. Proponatur hæc quæſtio in medium. Ecquid anima ſit harmonia,

vt vo-

vt voluerunt Platonici. Primum hic aduertendum eſt, quod ſit generis quæſtio. Cum enim quæritur, An anima ſit harmonia, quæritur, an harmonia ſit genus in hac quæſtione. Deinde facile eſt videre cognitionis non actionis quæſtionem eſſe. Vnde & hoc ex ſuperioribus notum relinquetur, qui loci potiſſimum conſulendi ſunt, ſed prius videndum, in quibus prædicamentis ſint partes quæſtionis, id, quod ex partium natura facile eſt intelligere. Anima ſiquidem cum ſit forma hominis ſubſtantialis, & altera pars ſubſtantiæ hominis, & per ſe ſubſiſtat ſeparata à corpore, in prædicamento erit ſubſtantiæ. Harmonia vero cum ſit nihil aliud, quam partium, aut numerorum, aut figurarum quædam diſpoſitio, Vel vt Auguſtinus definit, concentus quidam ex diſſimilium vocum moderatione factus, in quantitatis prædicamento erit. Hac tanquam κατασκευῇ adhibita, conſulendi ſunt loci ac primum definitionis, deinde reliqui vt generis, proprij, differentiæ. Iam inuenta ex locis conferenda ſunt cum partibus quæſtionis, & pro diuerſa habitudine inuentorum ad quæſtionem, vt ſupra dictum eſt, inſtituenda eſt argumentatio. Definitio animæ eſt forma ſubſtantialis hominis. hæc quia conſequens eſt ad ſubiectum quæſtionis, aptiſſima erit prima figura. Et quia repugnat prædicato quæſtionis, quæ eſt in definita, erit modus Ferio hoc pacto. Nulla forma ſubſtantialis hominis eſt Harmonia, Anima eſt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

eſt ſubſtantialis forma hominis, Ergo anima non eſt harmonia. Deinde, quia medium repugnat prædicato, & affertur de ſubiecto, poterit etiam accommodari tertio modo ſecundæ figuræ hoc pacto. Nulla harmonia eſt forma ſubſtantialis hominis, Anima eſt forma ſubſtantialis hominis, Ergo anima non eſt harmonia. Ad eundem modum reliqui loci, qui attingunt partium quæſtionis ſubſtantiam, conſulendi ſunt. Loci generis Animæ, ſunt forma, ſpiritus, ſubſtantia, loci generis Harmoniæ, ſunt concentus, diſpoſitio, quantitas. Loci generis animæ applicati concludunt, quemadmodum in definitione dictum eſt, hoc eſt, in Ferio & in Feſtino. At ſi ex generibus harmoniæ petis media, ſolus modus Barocc erit accommodatus, & tot erunt ſyllogiſmi, quot vtriuſque genera erant aſſignata. In qua re facile videre eſt quantum momenti huc afferant prædicamentorum ordines. Atque hæc ſint breuiter dicta de Methodo probabili, quæ diligentius & fuſius in Topicis explicanda eſt. Prima enim elementa hic attigiſſe ſatis eſt, vt Methodus aliquo modo conſpiciatur.

DE METHODO SOPHISTICA.

METHODVS SOPHISTICA eſt via ac ratio, per argumenta φαινόμενα veritati

tenebras

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

tenebras offundendi, & homines incautos decipiendi, quæ quia indigna eſt homine nato ad veritatem amplectendam, & vehementer nocet moribus ac communi ſocietati, omnino ſtudioſis tota hæc cauillandi ratio deteſtanda eſt. Adoleſcentes enim Sophiſtarum paraſtrophis aſſuefacti, nunquam veram Dialecticam diſcunt, neque vnquam res bonas afferunt, ſed tandem ſua ipſorum fallacia miſere decipiuntur, nunquam veritati ab aliꝭs traditæ acquieſcentes intrepide. Quod autem Ariſtoteles multa de fallacꝭs Sophiſticis præcepta, in duobus illis de Sophiſticis Elenchis, congeſſit, hoc non fecit, vt Sophiſtas faceret aut Sophiſticen traderet, verum vt auxiliare pharmacum nobis exhiberet ad euitandas, vt ipſe vocat Sophiſticas ἐνοχλήσεις. Non ſecus atque Nicander, qui de venenis tractauit, non vt ꝭs vtamur aliꝭs in perniciem, ſed vt ea potius cauere poſſimus, ne nobis noceant. Cæterum ſi Methodum aliquam quæras diluendi Sophiſtica argumenta, nulla melior præſcribi poteſt, quam ea, quæ ab Ariſtotele, à Philippo & à Villichio tradita eſt. quare de ea hic peculiaria præcepta non præſcribam, ſed tantum monere volo adoleſcentes, vt propoſito argumento falſo, ſeu Sophiſtico, primum omnium perluſtrent animo regulas conſequentiarum, & videant, num quid peccetur contra aliquam regulam conſequentiarum, quod ſi fit, reꝭcienda eſt conſequentia. At ſi nullum

ibi

ibi peccatum apparet, rerum ſequatur examen, locis in conſilium, ex quibus falſum illud argumentum ductum eſt, adhibitis. Tertio videndum, vtrum ex locis Sophiſticis aliqua fallacia commiſſa ſit. Hæc triplex cura ſit reſpondentis ad Sophiſtica argumenta, qualia omnia ſunt, quæ falſum aliquid ſub veritatis titulo concludunt. Sed de his plura in Dialectica.

DE METHODO DEMONSTRATIVA.

TAmetſi Methodus Demonſtratiua non poteſt exacte tradi breui aliquo compendio: tamen breuiter conabor delineamenta ſaltem huius Methodi attingere. Eſt autem hæc Methodus Philoſophorum fere propria. Nam demonſtratione Philoſophis eſt opus veluti inſtrumento, ad Philoſophiæ partium Theoreticæ & practicæ hoc eſt cognitionis & actionis rectam explicationem: Sicut enim faber amuſſis beneficio lignum rectum à curuo, & ædificator perpendiculo parietem æqualem ab inclinato diſcernit: ſic Philoſophus in ſpeculatione quidem verum à falſo, in actione vero bonum à malo demonſtrandi regula ſeparat.

Eſt itaq; DEMONSTRANDI METHODVS *recta via ac ratio, ex neceſſarijs notiſque propoſitionibus immotam concluſionem inferen-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

di. Vt autem hæc Methodus vtcunque intelligatur, primum oportet ſcire in omni demonſtratione duo ſpectanda eſſe, tanquam principalia capita: quorum vnum eſt problema ipſum (ſic enim Ariſtoteles vocat quæſtionem in diſputationem adductam) quod demonſtrandum proponitur Alterum propoſitiones, quibus τὸ πρόβλημα probatur, Deinde in omni problemate duo ſunt. Prius datum, Alterum quæſitum, more Geometrarum vocant. Vt in hoc problemate: ſit anima immortalis, nec ne. Anima datum, immortalis vero quæſitum eſt. Porrò propoſitiones, per quas probatur problema, ad minimum duæ ſunt, quas ante vnamquamque particularium demonſtrationum præcognoſci neceſſe eſt. Non enim poſſibile eſt quicquam non omnibus propoſitionibus cognitis concludere ἀποδεικτικῶς. Sed inter illas duas propoſitiones, quas in demonſtratione adhiberi neceſſe eſt, hoc eſt diſcriminis: quod maior ſit omnino commune quoddam axioma, cui vt fides adhibeatur propter euidentiam dignum eſt, vnde & axioma, id eſt dignitas dicta eſt. Minores vero propoſitiones, quoniam ſunt infinitæ non ſunt tam obuiæ aut notæ: attamen in maioribus propoſitionibus virtute comprehenduntur, vt in ſyllogiſmo hoc: Omne animal eſt ſubſtantia, Homo eſt animal, Ergo homo eſt ſubſtantia. Minor propoſitio, homo eſt animal, comprehenſa eſt virtute in maiori, animal eſt ſubſtantia. Vnde hæc tria

neceſſa-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

neceſſarium eſt cognoſcere ante omnem demonſtrationem, datum & quæſitum in problemate, & dignitatem, hoc eſt propoſitionem illam notam & dignam fide ſua euidentia. Sit problema. Eſtne iuſticia laudanda, nec ne? Datum eſt iuſticia, quæſitum laudanda. præter hæc oportet me dignitatem (Sic enim interpretantur axioma) habere, quæ eſt: Honeſta ſunt laudanda. hæc adeo euidens eſt, vt qui contradicat, prorſus inſanus exiſtimetur. Hæc tria cum adſunt, materiam demonſtrationis habes: quam ſic formare debes. Omnia honeſta ſunt laudanda, iuſticia eſt honeſta. Ergo iuſticia eſt laudanda. Et tot poſſunt fieri ex hac vna dignitate demonſtrationes, quot ſunt partes ſubiectiuæ, vt vocant, ſubiecti axiomatis. Deinde cum ſcitur, quæ nam oporteat præcognoſcere ante demonſtrationem ſciendum et hoc eſt, quibus modis oporteat ea præcognoſcere, cum ſint ἐπιστημονικαὶ quæſtiones quatuor, quod ſit, quid ſit, quale ſit, & propter quid ſit. In dato ergo, id eſt ſubiecto problematis, oportet præcognoſcere & quod ſit, et quid ſit. In quæſito quid ſit ſolum. In dignitatibus, an ſint, ſeu quod ſint, idq; quia ſunt propoſitiones.

His cognitis diſcrimina dignitatum tenenda ſunt, nimirum quod aliæ omnibus ſcientijs, aliæ quibuſdam: aliæ vni tantum ſcientiæ ſubijciantur. In omni ſcientia locum habet hæc dignitas: In ſingulis affirmatio aut negatio eſt vera. Hæc vero: Eidem æqualia inuicem ſunt æqualia pluribus fa-

mulatur ſcientijs, nimirum Muſicæ, Geometriæ & Arithmeticæ. Porro hæc: Heneſta ſunt facienda, in ſola morali Philoſophia locum habet.

Præterea genera Demonſtrationum cognoſcenda ſunt, & Methodus ſingulorum. Genera autem ſunt varia, ſed nos cum Philopono in hunc modum diuidamus: Alia Demonſtratio eſt directa, Alia ducens ad impoſſibile. Directa alia κατὰ σύνθεσιν, *alia* κατὰ ἀνάλυσιν *inſtituitur. Illa ſola quæ inſtituitur* κατὰ σύνθεσιν, διότι, *id eſt propter quid, reliquæ omnes cuiuſcunq; fuerint generis demonſtrationis* ὅτι, *id eſt quod eſt, vel quia eſt, appellantur. Præter has formas eſt quædam demonſtratio, quæ* σημειώδης *dicitur, videlicet cum à neceſſarijs ſignis aliquid concluditur. Nunc de his omnibus, eo quem propoſui ordine, dicamus. Directa itaq; demonſtratio* κατὰ σύνθεσιν *eſt, quæ à quibuſdam confeſſis principijs paulatim alias atq; alias concluſiones extruit, quod ſubiectis exemplis oſtendere conabor.*

PHYSICVM EXemplum.

Quicquid habet vim ſpecies rerum ſenſibilium apprehendentem, ſentit. Omne animal habet vim ſpecies rerum ſenſibilium apprehendendi. Ergo omne animal ſentit. Hæc demonſtratio in Syntheſi huius generis potiſſima eſt. Medium enim definitio

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

finitio eſt ſubiecti, ſimul ſumta cum definitione paſſionis. Nam ita τὸ ζητούμενον appellatur. Unde in maiori propoſitione paſſio prædicatur de definitione ſubiecti. In qua definitione exprimuntur principia ipſius paſſionis. Subiectum enim non ſolum comparatur ad propriam paſſionem ratione cauſæ materialis (id eſt ratione materiæ in qua hæret paſſio) verumetiam ratione cauſæ efficientis. Definitio ergo ſubiecti ſimul ſumta cum definitione paſſionis, exprimit cauſam efficientem ipſius paſſionis immediatam & neceſſariam. Si enim quæris, Quid ſit animal, recte reſpondetur, quod habet vim ſpecies rerum ſenſibilium apprehendendi. Si rurſus ſentire quid ſit interroges, recte reſpondetur habere vim ſpecies rerum ſenſibilium apprehendendi. Hæc ergo definitio & propria paſſio ſubiecti conſtituunt maiorem, hoc pacto: quicquid habet vim ſpecies rerum ſenſibilium apprehendendi ſentit. Hic eſt ſecundus modus dicendi per ſe. Deinde primo prædicatur, ſeu dicitur, hoc eſt ſubiectum & prædicatum ſunt ita adæquata, vt prædicatum non poſſit inueniri extra ſubiectum, nec è conuerſo. Deinde vniuerſaliter dicitur, quia prædicatum de ſubiecto, & econtra poteſt vniuerſaliter prædicari. Minor eſt: Omne animal habet vim apprehendendi ſpecies rerum ſenſibilium. Primus eſt modus dicendi per ſe, dicitur etiam primo & vniuerſaliter. Concluſio: Ergo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

omne animal ſentit. Eſtq; ſecundus modus dicendi per ſe, Dicitur quoque primo & vniuerſaliter. Hæc demonſtratio prædicatum ineſſe ſubiecto generi monſtrat. Tales debent eſſe omnes potiſſimæ demonſtrationes ſeu primæ in Syntheſi, vbi vides medium terminum continere duo, nempe definitionem ſubiecti conclusionis, & definitionem paſſionis, hoc eſt prædicati. Porrò Syllogiſmi qui extruuntur κατὰ σύνθεσιν à potiſſima, omnes quidem conſtabunt propoſitionibus de modo primo & ſecundo dicendi per ſe, ſed primo & vniuerſaliter non dicuntur, niſi ſola maior proximi ſyllogiſmi poſt potiſſimam. Cæterum concluſio potiſſimæ demonſtrationis approbata & demonſtrata fit ἀξίωμα ſequentis ſyllogiſmi, atque ita de reliquis ſequentibus ordine iudicandum eſt. Extruamus itaque ex concluſione proximi ſyllogiſmi hoc pacto. Omne animal ſentit. Secundus modus dicendi per ſe, & dicitur primo & vniuerſaliter. Dicitur primo, quia non eſt alia cauſa vt prædicatum inſit ſubiecto. Vniuerſaliter, quia prædicatum & ſubiectum commeant. Vt omne animal ſentit, & omne quod ſentit eſt animal. Secundus modus dicendi per ſe, dicitur primo & vniuerſaliter. Quicquid ratiocinatur eſt animal. Hic minor virtute eſt in maiore, vnde ſequitur concluſio, quicquid ratiocinatur ſentit. Hæc concluſio ſumatur rurſus vt axioma, & extruatur hæc demonſtratio, Quicquid rationale eſt ſentit

(eſt

(eſt ſecundus modus dicendi per ſe, & eſt proprium ſecundo modo) Omnis homo rationalis eſt. Ergo omnis homo ſentit. Si omnis homo. Ergo vir & mulier, adeoq; omnia indiuidua ſpeciei, de qua prædicatum monſtratum eſt in proximo ſyllogiſmo. Deinde rurſus ab altero genere Animal extrue hoc pacto. Omne animal ſentit, Omne brutum eſt animal. Ergo omne brutum ſentit. Hic etiam omnia quæ ſub bruto continentur genera (id eſt ſpecies) eorumque indiuidua concluduntur ac demonſtrantur, Atq; tot poſſunt fieri extructiones, quot ſunt genera, ſpecies & indiuidua eorum, quæ vim ſentiendi habent. Hæ omnes demonſtrationes ſunt ſecundariæ, vt omnes concluduntur vi & efficacia dignitatis, ſeu axiomatis primi ſyllogiſmi: cuius præmiſſæ fuerunt immediatæ cauſæ concluſionis. Sed in reliquis inde extructis præmiſſæ fuerunt mediatæ cauſæ concluſionis, vnde primus ſyllogiſmus tantum διότι ἐστί id eſt cur ſit, reliqui omnes ὅτι ἐστί, id quod ſit, concludunt. Hic obiter interſeramus, quæ ſit mediata, quæq; immediata propoſitio. MEDIATA quidem propoſitio eſt illa, in qua prædicatum ineſt ſubiecto propter aliquid, cui tale prædicatum per eius genus conuenit. Sicut riſibile Socrati, quod prius conuenit homini. IMMEDIATA vero propoſitio eſt illa in qua prædicatum non propter aliud ineſt ſubiecto. Sicut riſibile conuenit definitioni hominis, vt omne animal mortale, rationale, eſt riſibile. Ho-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

mo eſt animal, mortale, rationale, Eſt ergo riſibilis. Deinde demonſtrationes potiſſimæ etiam formantur à ſingulis generibus, in quibus propriæ paſſiones afferuntur, ſeu prædicantur, vt Omne animal rationale eſt riſibile (hic propria paſſio prædicatur de definitione hominis) omnis homo eſt animal rationale. Ergo omnis homo eſt riſibilis. Hæc eſt διότι demonſtratio, ex cuius concluſione extrue κατὰ σύνθεσιν, per mediatas cauſas alios ſyllogiſmos, & conclude propriam paſſionem ſpeciei, de ſingulis indiuiduis præpoſitæ ſpeciei. Socrates eſt homo, Ergo Socrates eſt riſibilis, &c.

ETHICVM EXEMPLVM.

Axiomata Ethica primaria ſunt hæc. Quicquid conuenit naturæ expetendum eſt. Bonum expetendum eſt. Per ſe bonum magis expetendum eſt. Summum per ſe bonum ſummopere expetendum eſt. His quatuor axiomatis alia quatuor ex aduerſo reſpondent. Quicquid nocet naturæ, fugiendum eſt. Malum fugiendum eſt. Per ſe malum magis fugiendum eſt. Maximum per ſe malum ſummopere fugiendum eſt. Hæc ſunt axiomata in doctrina de moribus, ex quibus omnia ſua præcepta in Ethicis extruxit Ariſtoteles, Nos breuiter,

uiter, vt oſtendatur vſus huius demonſtrationis, pauca extruamus.

Quicquid conuenit naturæ expetendum eſt, omnia honeſta, vtilia & ſuauia non pugnantia cum honeſtate, conueniunt naturæ. Ergo hæc omnia expetenda ſunt. nunc vero quia propoſitiones concluſionum approbatæ & demonſtratæ, fiunt axiomata in progreſſione Synthetica, ex prima concluſione faciamus tria axiomata. Honeſta expetenda ſunt. vtilia expetenda ſunt. Suauia non pugnantia cum honeſtate expetenda ſunt. Ex primo axiomate ſic extrue. Honeſta omnia expetenda ſunt. virtus omnis eſt honeſta. Ergo omnis virtus expetenda eſt. Hæc concluſio fit rurſus axioma hoc modo: Omnis virtus eſt expetenda: Iuſticia, temperantia, fortitudo, prudentia, ſunt virtutes. Ergo Iuſticia, temperantia, fortitudo, prudentia ſunt expetendæ. Ex hac concluſione quatuor axiomata licetfacere, ex quibus rurſus omnia, quæ in ijs virtute includuntur, demonſtrari poſſunt. Eodem modo ex ſecundo et tertio axiomate (de vtilibus & ſuauibus) demonſtrandæ ſunt omnes partes vtilis & ſuauis. Sed quia res ex ijs quæ dicta ſunt intelligipoteſt, ad Geometrica exempla properemus.

GEOMETRICVM EXemplum.

Omnis triangulus habet tres angulos, duobus rectis pares. Omnes Iſopleuros, Iſoſceles, Scalenos, Orthogonios, Ampbligonios, Oxygonios eſt triangulus. Ergo omnis Iſopleuros & cæteri, habent tres angulos duobus rectis pares. Hinc tot licet axiomata conſtituere, quot ſunt ſpecies trianguli ſubſumtæ, Sed ſatis eſt breuiter viam monſtraſſe. Ex his Ethicis, Phyſicis & Geometricis exemplis puto ſatis intelligi, quomodo demonſtratio fiat in progreſſione Syntheſeos. Quare nunc accedamus ad alteram ſpeciem directæ demonſtrationis, quam dixi vocari κατ᾽ ἀνάλυσιν.

DE DEMONSTRATIONE DIRECTA κατ᾽ ἀνάλυσιν.

Directa demonſtratio κατ᾽ ἀνάλυσιν eſt, quemadmodum ſupra definiuimus, aſcenſus à fine ad principium. Concluſio enim eſt quæ fuerat finis in Syntheſi. Hanc in demonſtrationem vnico exemplo declarabo. In Ethicis exemplis quæ propoſuimus, hæc fuit vltima concluſio. Omnis iuſticia, temperantia, fortitudo, prudentia, eſt expetenda. Hæc concluſio maior erit prima in Analyſi, & in tertia figura procedendum eſt hoc pacto. Omnis iuſticia eſt expetenda. Omnis iuſticia eſt virtus. Ergo virtus eſt expetenda. Hæc con-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

concluſio rurſus retexenda eſt hoc pacto. Omnis virtus eſt expetenda. Omnis virtus eſt honeſta. Ergo honeſta ſunt expetēda. Eodem modo de alijs partibus in vltima concluſione Syntheſeos agendum eſt. Verum quod proponitur, quia in conceſſas & immotas propoſitiones, hoc eſt axiomata, reſoluitur, & monet Philoponus concluſionem in demonſtratiuo facilius ἀναλύεσθαι quā in Dialectico ſyllogiſmo, idque propter certitudinem medij in demonſtratione. Deinde & concluſio particularis actu, virtute vniuerſalis eſt, quia materia eſt neceſſaria. Atque ita Analyſis eſt ex poſterioribus recurſus ad principia & cauſas, quemadmodum ſupra in Analyſi vniuerſali admonui.

DE DEMONSTRATIONE DVCENTE AD IMPOSSIBILE.

HVius Demonſtrationis duplex eſt ratio quantum ad formam concludendi attinet. Nam alias ſyllogiſmo Categorico, alias hypothetico concludit. De vtroq; hæc regula, ſeu axioma omnibus ſcientijs accommodatum tenendum eſt. Si quid falſi, aut abſurdi, aut pugnantis cum principijs ſequitur ad aliud in bona conſequentia, illud quoq; ex quo ſequitur, abſurdum & falſum erit. Vt ſi quis diceret, lineam eſſe corpus, hoc ita refutares.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Si oſtenderes corpus habere aliquam proprietatem, vel differentiam, vel accidens inſeparabile, quod non habet linea. Cum impoſſibile ſit definitionem generis non prædicari de ſingulis generis ſpeciebus. Hoc ergo pacto deſtruenda propoſitio aduerſarij, per ſyllogiſmum in ſecunda figura: Omne corpus habet tres dimenſiones: Linea non habet tres dimenſiones, Ergo linea non eſt corpus. Tametſi autem in prima figura poſſunt fieri concluſiones negatiuæ, tamen demonſtrationes negatiuæ non fiunt niſi in ſecunda figura: Cuius hæc ratio eſt. In negatiuis oportet medium eſſe cauſam cur prædicatum concluſionis non inſit ſubiecto, de quo negabitur medius terminus. Quare fieri non poteſt vt minor propoſitio ſit affirmatiua, id quod fieri neceſſe eſt in prima figura. Relinquitur ergo negatiuas demonſtrationes in ſecunda figura ordinandas eſſe. Per hypotheticum ſyllogiſmum dupliciter inſtituitur, nimirum à deſtructo conſequente, & à primo ad vltimum. A deſtructo conſequente hoc pacto: Si linea eſt corpus, linea habet tres dimenſiones. Sed linea non habet tres dimenſiones. Ergo linea non eſt corpus. A primo ad vltimum hoc modo: Si honeſta ſunt expetenda, virtus non eſt expetenda. Si virtus non eſt expetenda, iuſticia non eſt expetenda. Si iuſticia non eſt expetenda, tueri natos, educare & colere ſocietatem non ſunt expetenda. Si hæc non ſunt expetenda, horribilis confuſio & totius naturæ fœda &

da &

da & immanis deſtructio eſt expetenda. Sed hoc eſt falſum, ergo illud etiam primum ex quo hoc ſequitur falſum eſt, videlicet quod honeſta non ſunt expetenda. At ſi hoc falſum eſt, eius repugnans erit verum, nempe quod honeſta ſint expetenda. Atque hac via vtimur potiſſimum, quando aduerſarij principia vocant in quæſtionem.

DE DEMONSTRATIONE CONIECTVRALI, QVAM Græci σημειώδη appellant.

P*otiſſima demonſtratio & propria, reuera ex primis & immediatis & notioribus propoſitionibus probare debet poſteriora & minus manifeſta. Sed quoniam quod naturæ notum eſt, non ſemper nobis eſt notum, fit vt ſæpius de prioribus per poſteriora fidem faciamus, propterea quod poſteriora interdum nobis ſunt notiora. Cum itaque hoc fit, demonſtratio dicitur* τεκτηριώδης καὶ ἄλυτος, *quæ quidem non eſt adeo demonſtrationis titulo digna atque ea, quæ ex prioribus fidem facit poſteriorum, nimirum cum illa priora naturæ ſunt & nobis æque cognita.*

Hic tempeſtiue videtur adijciendum diſcrimen eorum quæ cognoſcuntur, quæ ſane in triplici ſunt diſcrimine. alia enim nobis notiora ſunt,

alia

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

alia naturæ, alia nobis & naturæ ex æquo nota ſunt. Eorum quæ nobis notiora ſunt, duplex eſt diſcrimen. Nam quædam αἰσθητὰ, nimirum quæ ſenſibus exterioribus, idq; vel aliquibus, vel omnibus percipiuntur, vt hic color, hoc frigidum &c. Quædam συμπαρατηρήσει cognoſcuntur, hoc eſt crebra obſeruatione eorum, quæ ſæpius ſenſibus offeruntur, quorum obſeruatio diutina gignit vniuerſalem propoſitionem collectam vniuerſali experientia, mentiſque munere conſeruata. quæ poſtea, quia eſt ἀνένστατος, in ſcientijs fit axioma, vnde poſtea extruuntur innumeræ demonſtrationes. Huius generis pleraque axiomata ſunt in ijs ſcientijs, quæ circa ſenſus verſantur. Qualis eſt Aſtrologia, Geometria, Arithmetica &c. Hinc eſt quod Ariſtoteles, & poſt hunc Philoponus impoſſibile eſſe dicunt, vniuerſalia ſpeculari niſi per inductionem, quod ſane de eo tantum genere intelligendum eſt, de quo nunc dixi. Ea autem quæ naturæ notiora ſunt, vocantur vniuerſalia. Sed triplex eſt conſideratio vniuerſalis iuxta triplicem naturæ ordinem. Aut enim ſpectatur ordo τῆς συνθέσεως, ſecundum quem res à ſuis principijs extruuntur. Quo ſane ordine magis confuſa & magis vniuerſalia priora ſunt & notiora naturæ, quàm quæ inde extruuntur. Sic punctus in Geometria prior eſt linea: linea, figura. Aut ſpectatur ordo τῆς διαιρέσεως, videlicet cum rerum formæ à principijs ortæ diſcernuntur

nuntur

nuntur paulatim, donec ad formas fuerit deuentum. Aut ſpectatur ordo τῆς ἀναλύσεως, nimirum cum finis rei proponitur, & natura quaſi deliberat & ordinat ea quæ ad finem ſpectant. Porrò quæ nobis & naturæ æque ſunt nota, ſunt ea vniuerſalia exiſtimanda, quæ nobis magis ſunt nota, quam eorum particularia: Cuius generis ſunt omnia, quæ vi mentis ſine ſenſuum miniſterio agnoſcimus: quæ quia ſenſus latent, Græcis κεκρυμμένα nominantur. quia ſine inductione ſciuntur, προλήψεις. quia in mente quaſi innatæ, κοιναὶ ἔννοιαι vocantur: ex quibus demonſtrationes extruuntur omnium firmiſſimæ & nobiliſſimæ. His ita explicatis reuertamur eò, vnde digreſſi ſumus.

Demonſtratio itaque τεκμηριώδης, quæ & ἄλυτος dicitur, fit per ea, quæ συμπαρεστηκότα nobis ſunt nota, naturæ reſolutionis quidem ordine priora, compoſitionis vero poſteriora. vt ſi quæratur: an Sphæricæ figuræ ſit luna. Hic nihil ex prioribus demonſtrare poſſumus, ſed ex poſterioribus omnium concludendum erit nimirum ex illuminationibus lunæ, quæ inſequuntur formam eius & dependent ab ipſa. Vnde probamus lunam eſſe ſphæricam: quod eſt primum & cauſa illuminationum. Quoniam autem videmus ipſam bis ſingulis menſibus falcatam fieri, bis in duo ſectam, bis vtrinq; gibboſam,

ſemel

ſemel ſuum plenilunium habere, concludimus ex hoc ſphæricam eſſe. Si enim eſſet diſcus, totus eius diſcus collectim aut illuminaretur, aut non, ſole ipſi occurrente: Quoniam autem ſphærica eſt, ſolque ipſa eſt altior, accidit ſemper partem ipſius ad ſolem conuerſam illuminari, & hoc paulatim fieri quouſque ad diametrum ipſi oppoſitam, totum hemiſphærium ipſum aſpiciens illuminetur. Eſt igitur illuminatio indicium formæ ipſius. Nec quia ſic illuminetur ſphærica eſt, ſed quia ſphærica, illuminationes ratiocinamur ex cauſa effectum. Verum quoniam natura primum, & cauſa, figura ipſa ſphærica, eſt nobis incerta, manifeſtæ autem illuminationes, vtimur poſteriore vt fidem faciamus de priore. Et quoniam inſolubilia ſunt talia ſigna, & coniecturæ, probationes ex ipſis factas demonſtrationes vocamus, per ſecundam, vt addit Philoponus, menſuram demonſtrationis. Atque hæc de demonſtrandi Methodo dicta ſufficiant.

DE DISPVTATIONE.

TAmetſi vera diſputandi Methodus ex iis præceptis, quæ in Methodo probabili & demonſtratiua præſcripſimus, commode peti poteſt: tamen hoc loco quædam quaſi concertantium ſtratagemata adiicere placet: quibus admoneantur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

neantur adoleſcentes, quomodo cogitationes ſuas inſtituant, & intra quas metas cohibere eas debeant, ne vt rixoſæ mulierculæ ſine delectu & iudicio verbis contendant. Quod cum ſit, neque ipſi quicquam præter garrulitatem inanem reportant, neque de quæſtionibus in certamen productis iudicium ferre poſſunt. Quo fit vt ſapere quidem ſibi videantur, ſed rerum dulciſſima veritate amiſſa, errorum tenebris & ignorantia inuoluantur. Nec enim diſputatio garrulitas muliebris eſſe debet, ſed amica quædam & placida confabulatio. Nam Dialecticorum eſt, vt inquit Plato, πραότερον διαλέγεσθαι. *Cuius finis vltimus eſſe debet veritatis inquiſitio, cui inuentæ & quaſi è tenebris emerſæ acquieſcere debemus. Quod autem interdum diſputatur de rebus, de quibus nulla eſt diſſentio, hoc fit ideo, vt adoleſcentes aſſueſiant ad defendendam & non oppugnandam veritatem. Et vt tyrones militares in vmbra ſe primum præparant, vt poſtea cum res agenda eſt ſerio, ſint inſtructiores & magis ad ictus tum inferendos, tum euitandos idonei: Ita ſtudioſi in ſcholis diſputationibus crebris ſe exercere debent, vt poſtea veritatis fortiores patroni eſſe poſſint. Sed omiſſo longiori exordio rem ipſam aggrediamur.*

IN *diſputatione duo eſſe debent, apparatus & conflictus ſeu concertatio. Apparatus conſiſtit in noticia locorum, in habitudine eorundem*

ad ſe inuicem, & in accommodatione ipſorum ad propoſitam quæſtionem: quæ tria tametſi in Dialecticis traduntur, tamen de duobus poſtremis hic pauca dicam, ac primum de habitudine locorum ad ſe inuicem: quæ habitudo ex his regulis intelligi poteſt.

PRIMA REGVLA.

Cuicunque definitio attribuitur, eidem omnia ſuperiora directo ordine poſita genera, eorumque differentiæ genericæ tribuuntur.

SECVNDA REGVLA.

Cuicunque genus attribuitur, eidem omnia ſuperiora directo ordine poſita genera eorumq; differentiæ genericæ attribuuntur.

TERTIA REGVLA.

Cuicunque ſpecies attribuitur, eidem genus, differentia, definitio, proprium, inſeperabile accidens attribui poteſt.

QVARTA REGVLA.

Cui proprium attribuitur, eidem ſpecies cum omnibus ſuperioribus, differentia & definitio attribuitur.

QVINTA REGVLA.

Cuicunque differentia attribuitur, eidem genus & ſpecies attribui debent.

SEXTA REGVLA.

Cauſa

Cauſa effectum, & effectus cauſam ſequitur.

SEPTIMA REGVLA.

Partes ſequuntur totum, qui enim totum admittit, partes negare non poteſt.

OCTAVA REGVLA.

Modo poſito, ponitur & nomen principale, & contra.

NONA REGVLA.

Cuicunque tribuuntur accidentia & actus, illud exiſtere neceſſe eſt, vt ſubiectum.

DECIMA REGVLA.

Relatiuorum mutua eſt poſitio & illatio. Hæ decem regulæ continent apparatum, ſeu habitudinem locorum inter ſe, quatenus fere affirmandis quæſtionibus adhiberi poſſunt.

Porro ſi quæſtio neganda eſt, diſpiciendum erit, quid aliquo affirmato vel negato negari poterit, qua de re ſequentes regulæ obſeruandæ ſunt.

PRIMA.

Cui definitio adimitur, eidem ſpecies adimitur neceſſario.

SECVNDA.

Cui differentia & proprium adimuntur, de eodem & ſpecies denegabitur.

TERTIA.

Negatis genere, differentia, definitione, proprio

proprio & inſeparabili accidente, negabitur & ſpecies.

QVARTA.

Negatis partibus, negabitur & totum.

QVINTA.

Negata cauſa, negantur effecta, & econtra.

SEXTA.

Negatis ſubiectis, denegabuntur adiacentia, actus, & accidentia omnia.

SEPTIMA.

Negato nomine principali, denegabitur & modus & econtra.

OCTAVA.

Sublato relatiuo, negabitur correlatiuum.

NONA.

Cui attribuitur genus certum, de eodem diuerſa genera omnia, eorumque differentiæ & ſpecies negabuntur.

DECIMA.

Cui ſpecies tribuitur certa, reliquæ negabuntur.

VNDECIMA.

Cui tribuitur vnum contrarium, ab eodem reliquum remouetur. vbi hanc locorum inter ſe habitudinem,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

bitudinem, de qua plura in Dialecticis præcipiuntur, ſtudioſus intellexerit, facilius erit poſtea accommodatio, quæ omnino inſtituenda eſt quemadmodum præſcriptum eſt in probabili Methodo, & pro diuerſa habitudine loci ad partes quæſtionis propoſitæ, erunt aliæ atque aliæ formæ adhibendæ.

In conflictu ſeu concertatione cauendum eſt ne ictus inferentes, icti proprijs telis à bello diſcedamus, nullo prius virtutis facto edito, quod ne fiat arma noſtra debent nobis eſſe cognita, hoc eſt, argumenta debent ſecundum normas Dialecticas deduci in diſputationem, quorum vis & connexio in promtu debent eſſe, ſi ea aduerſarius vel contemſerit, vel improbauerit. Si contemſerit, hoc eſt, ſi connexionem reiecerit, in promtu ex locis & regulis conſequentiarum ratio nexus eſſe debet. Si improbauerit quid, nouo quaſi telo defendendum eſt, donec vel iuſte victus fueris, vel victor ipſe euaſeris. Nec eſt vnica via adoriendi aduerſarium. Vt enim in bellis alias aperto marte, alias ex inſidijs hoſtem aggredimur: ita in diſputatione alias aperto argumento aduerſarij propoſitionem impugnabimus, alias ex inſidijs. Hinc duplicem argumentandi ductum fecerunt, Vnum directum, Alterum obliquum. De vtroque in hunc modum ſcribit Rodolphus. Ductus eſt, inquit, duplex cuique rei probandæ, vnus directus, vt cum

propoſito aliquo velut recta via colligemus id quod probare volumus. Vt qui probare velit, ſapientem eſſe diuitem, dicat, Sapiens nullius indiget, Ergo ſapiens eſt diues. Alius eſt ductus obliquus, vt cum accepto contradicente eius, quod probare volumus, colligimus ex eo aliquid quod falſum ſit, vnde regreſſi docemus falſum id eſſe ex quo collectum eſt, idque quia contradicens eſt eius, quod intendimus probare. Conſequens eſt iſtud ipſum eſſe verum. Vt ſapiens eſt diues, Si enim non ſit diues ſapiens, cupit aliquid: ſed falſum eſt hoc, falſum igitur ex quo colligitur id, hoc eſt, non eſſe diuitem ſapientem. Verum igitur erit, quod intendimus, ſapientem eſſe diuitem.

Non ſunt autem hæ argumentandi formæ, per omnes enim formas, quas expoſuimus duci poſſunt, ſed viæ quædam colligendæ intentionis. Ex his Rodolphi verbis facile & vnde materia vtriuſque ductus ſit petenda, & quis ſit vtriuſque vſus, oſtenditur.

DE COLLOCATIONE DIALECTICA.

Quæ hactenus dicta ſunt, pertinent ad eam diſputationem, in qua certa themata proponuntur defendenda. Verum vbi cum diſputantium neuter, quod probare, vel improbare velit

alter,

alter, nouit, alia ratio eſt, nouaque collocatio adhibenda. Et quia de hac collocatione multa præcepta apud Dialecticos extant, quæ plurimum faciunt ad ordinem in Platone intelligendum, breuiter pauca præcepta colligam, idque potiſſimum ex octauo libro Topicorum Ariſtotelis, Sine enim horum Ariſtotelicorum præceptorum intellectu, multæ ab imperitis affinguntur Platoni abſurdæ opiniones. Neque enim fieri poteſt, vt Methodus collocationis Platonicæ intelligatur ab ijs, qui hanc doctrinam ignorant. Quoniam itaque Dialogi conſtant interrogatione & reſponſione diſſerentium, oportet vtrunque, hoc eſt, interrogantem & reſpondentem certa & peculiaria tenere præcepta. Interrogantis itaque hæc ſint præcepta. Primum oportet illum in promtu habere neceſſarias propoſitiones, hoc eſt, ex quibus id probari poteſt, quod intenditur, vt ſunt maioris & minoris propoſitiones in Syllogiſmis, præter neceſſarias propoſitiones, Quatuor propoſitionum generibus inſtructus eſſe debet diſputator. Aliæ enim inductionis gratia, vt detur vniuerſale. Aliæ amplificationis gratia, vt auctior ſit oratio. Aliæ occultationis cauſa, vt occultetur concluſio. Aliæ perſpicuitatis cauſa, vt nulla excuſatio haberi poſſit, adhibebuntur. De neceſſariarum propoſitionum collocatione hoc ſciendum eſt, quod vel directe collocandæ ſunt, vel per occultationem. Directe, cum ſtatim

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

id quod volumus concludimus. Vt ſi quæratur, an felices ſint Tyranni, hoc pacto interroges: Conſiſtit ne felicitas in virtute? an Tyranni virtutem habent? Si aduerſarius hic primam admittit negata altera, inferenda eſt concluſio. Ergo Tyranni non ſunt felices. Et monet Ariſtoteles hoc loco, vt recto ductu potius quam obliquo vtamur, niſi cum ſecus obtineri, quod volumus non poteſt. Deinde etiam monet, quod neceſſariæ propoſitiones debeant habere aliquid ſolidum & vere ἔνδοξον & probabile. Monet tertio, vt concluſionem non interrogemus, ſed vt ex conceſſis concluſionem inferamus. Nam concluſio confecta, eſt veluti parta victoria. Hanc enim ſi quis interroget, concedit victoriam partam aduerſario. Quarto loco monet, vt ex interrogatione non Dialectica, faciamus Dialecticam, quam poſſumus affirmare, vel negare. Vt, quis eſt homo, non eſt Dialectica interrogatio, ſed ſic, eſtne homo animal rationale, an non: cum enim hoc pacto interroges aduerſarium, idem ne an diuerſum ſentiat, facile apparet. Quinto monet, vt de eadem re non ſæpius interrogemus.

De directa collocatione propoſitionum neceſſariarum hactenus, nunc de occultatione dicendum eſt. Non enim ſtatim proponendæ ſunt neceſſariæ ex quibus concluſio efficitur, ſed occultandæ. Occultantur autem his fere modis. Primo, Si ſurſum aſcendatur, hoc eſt, ſi ſuperiora genera,

vel

vel ſuperiores theſes ſumantur, non ex quibus ſtatim conficitur, quod intenditur. Vt ſi quæſtio eſſet, An pietas principi ſit neceſſaria. Non interrogemus primum de iuſticia, ſed de habitu bono. Deinde de virtute, Tertio de iuſticia. Secundo ſi concluſiones ſileantur, quibus neceſſariæ propoſitiones confirmantur. Plato oſtenſurus bonum cupere, virtutem non eſſe, propoſitiones has habuit. Alteram, boni cupiditatem eſſe omnium: Alteram, virtutem non ſolum non omnium, ſed pauciſſimorum. Vnde concluſio ſequebatur, Itaque boni cupiditatem & virtutem idem non eſſe. Harum altera propoſitio ſyllogiſmo colligatur: Nonne quiſquis malus eſt, virtutem non habet: Nonne permulti ſunt mali? Hic omittatur concluſio, quæ eſt virtutem permultos non habere, & conſtruatur ſecunda propoſitio neceſſaria prius hoc pacto: nonne quiſquis malum cupit, bonum non cupit? Et quiſquis bonum cupit, is malum non cupit? Malum autem nemo cupit. Hic etiam concluſio tranſiliatur quæ eſt, Bonum omnes cupere. Et quia iam habemus duorum ſyllogiſmorum conceſſas propoſitiones, habemus etiam eorundem concluſiones, quas cumulate inferre licet vbi oportunum videtur. Breuiter hoc Ariſtotelis præceptum monet, vt conceſſis contenti non auide quod ſequitur occupemus, propterea quod hoc iam ipſo aduerſario inuito haberi poteſt. Huius præcepti ex-

emplis plenus eſt Socrates apud Platonem. TERTIO, ſi ordo propoſitionum permutetur, & commiſceantur propoſitiones diuerſorum ſyllogiſmorum, hoc modo. Nonne is, qui malus eſt virtutem non habet? Nonne quiſquis malum cupit, bonum non cupit? Nonne mali permulti ſunt? Nonne malum nemo cupit? QVARTO, Si coniugata interrogando commutentur. Vt ſi probandum eſſet, bonum virum eſſe dignum laude, interroges: Ecquid bene agere eſſet laudandum? Sed huius loci enſtaſin, vide in loco coniugatorum apud Philippum. QVINTO, Si ita interrogemus, vt aduerſarius non intelligat ex forma quæſtionis quid cupiamus nobis concedi. Si enim interroges hoc modo, Nonne multi mali ſunt? intelligat aduerſarius te cupere affirmatiuam partem concedi. At ſi ſic, Multi ne an pauci mali ſunt? Ex quæſtionis forma intelligi non poteſt, quid cupias concedi. SEXTO, Si per ſimilitudinem interrogetur, in qua latet vniuerſale, vt poteſt ne ignis clare & ſine fumo principio ſtatim efflagrare? Ergo ſine inuidia gloria ſubito eniteſcere non poteſt. SEPTIMO. Si ipſe interrogator interdum ſibi ipſi reſiſtat. Suſpecti enim non habentur illi, qui æqui in diſputando videntur. OCTAVO. Si ea proponantur quæ vſitata & trita ſunt, in omniumq; ore verſantur. Autoritas enim in omnibus cauſis & ſolet & debet valere plurimum. NONO. Si neceſſa-

riæ

riæ propoſitiones, veluti non neceſſariæ interrogentur, diſſimuleturque id quod intenditur, qui mos Socrati eſt familiaris. DECIMO. Si ſimilia per comparationem proponantur. Nonne quemadmodum multi indocti, multi pauperes, ita multi ſunt mali? Quia ſemper pauciora ſunt hominibus bona, mala plurima. VNDECIMO. Si declinetur in latus & ſurſum & vndecunque. Hac enim ratione facilius obtinetur concluſio, vt ſi volo ſumere poſterius, interrogo id quod eſt prius & econtra, vt ſi concedat Papiſta Chriſtum morte ſua ſatisfeciſſe pro peccato generis humani. Confiteatur neceſſe eſt, homines iuſticia operum gloriari non poſſe. DVODECIMO. Si ea, in quibus eſt totius contentionis præſidium poſitum non in principio ſtatim proponantur. Vt enim firmiſſima præſidia non ſunt ſtatuenda in prima acie, ſed rectius in nouiſſima collocantur: Ita in diſputando diu occultanda ſunt, in quibus plus virium eſt. DECIMO TERTIO & VLTIMO, Si producantur & amplificentur, interijciantur q; in argumentatione, ea omnia, quæ nihil ad rem pertinere videbantur. Hac enim ratione celatur & obſcuratur res Socratico more.

Hactenus de ijs propoſitionibus, quæ occultandæ concluſionis gratia adhiberi ſolent, dictum eſt. Nunc de ijs propoſitionibus dicatur breuiſſime, quæ ad amplificandum ſeu κόσμον orationis pertinent. Certum eſt duas eſſe tantum pro-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

poſitiones neceſſarias vnius concluſionis, quæ vi & pondere valeant. Cæteras quæcunque præter has accumulantur, multitudine & turba valere. Cum igitur loco vniuerſalis propoſitionis ponimus inductionem, & loco definitionis diuiſionem, certum eſt nos orationem vberiorem & ornatiorem reddere. Eſtque hoc Ariſtotelis præceptum, quod πρὸς ὄγκον & κόσμον orationis hæc duo potiſſimum faciunt, ἐπαγωγὴ καὶ διαίρεσις, perſpicuitatis gratia, ſeu vt Ariſtoteles inquit, εἰς σαφήνειαν adhibebuntur exempla & parabolæ, quæ ad illuſtrandum & explanandum non ſolum à Dialecticis, verumetiam ab Oratoribus & Poëtis ſæpiſſime adhibentur. Poſtremum aſſumentur propoſitiones præter neceſſarias inductionis gratia, nimirum vt vniuerſale inductione exprimatur, ſed inductione potius apud imperitos, ſyllogiſmo vero apud doctos & Dialecticos vtendum eſt.

Hactenus Methodus tradita eſt, quia inſtituatur diſputator contra aduerſarium: nunc pauca de re præcepta dentur. Ut quemadmodum aduerſus aſtum reſpondentis munitus eſt conſilijs diſputator, ita ſit ratione, cum ſe argumenti natura peruicax obiecerit. Eſt autem vnamquamque rem probandi principium duplex, Alterum propoſitæ rei definitio, Alterum axioma, quorum illo clare res in ſua natura & ambitu cernitur, hoc euidenter quare in ea aliquid ſit intelligitur, re-

tur, reliqui loci his duobus famulantur. Sit quæſtio, An quiſquam mala, vt mala cupiat. Hic primum quæratur axioma, videlicet nemo vult eſſe infelix. Hoc axioma fit maior, additur minor, Omnis qui cupit mala, vult eſſe infelix. Hinc ſequitur concluſio, neminem mala, vt mala cupere. Hic ſi quiſquam axioma negauerit, nemo cupit eſſe infelix, nihil habemus, quo iuuemus nos, quam definitiones rerum duarum, ſcilicet verbi cupiendi & infelicitatis, quibus oſtenſis niſi poteſt effici, vt recipiatur hæc ſententia, vix poteſt quicquam afferri ad probandum illuſtrius.

POSTQVAM nunc interrogator inſtructus eſt præceptis aduerſus aduerſarium, & rem in diſputationem adductam, Sequitur vt reſpondenti quoque præcepta ex eodem Ariſtotele præſcribamus, ſed id faciemus breuiſſime: Officium itaque reſpondentis in his conſiſtit: Primum diligenter attendat, ex quibus aduerſarius probare nititur concluſionem falſam, caueatq; ne cauſas falſæ concluſionis, quæ ſunt propoſitiones in ſyllogiſmo concedat, ſed eas ſi omnino falſæ ſint reiiciat, ſi ex parte, diſtinguat. Deinde ipſam collectionem tutam animo intueatur, quæ, ſi Dialectica non fuerit, reiicienda eſt, & monſtrandum vitium. Tertio contra aduerſarij perſonam ſubinde orationem flectat, Quarto contemnat ea, quæ ab aduerſario tanquam neceſſaria adducta ſunt.

Sunt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Sunt & exercitationis præcepta communia opponenti & reſpondenti præſcripta ab Ariſtotele, quibus inſtructi eſſe debent diſputaturi, quorum præcipua recitabo. Primum aſſueſcendum eſt argumentationes conuertere. Sic enim maior nobis ad diſputandum argumentorum ſubpetet copia, & in paucis multas argumentationes tenebimus. Eſt autem conuertere, conuerſa concluſione in contradictoriam vel contrariam, & aſſumta altera propoſitionum alteram euertere, quod quomodo fiat paucis explicandum eſt. Si igitur ſyllogiſmus conuertendus fuerit primæ figuræ, maior per tertiam euertetur, minor per ſecundam, Vt, ſi quia omne honeſtum laudandum eſt, & omnis virtus honeſta, Ideo omnis virtus laudanda. Siquidem virtus quædam laudanda non ſit, ſiue omnis virtus eſt honeſta, quoddam honeſtum non erit laudandum, ſiue Omne honeſtum eſt laudandum, quædam virtus non erit honeſta. Sed & omne honeſtum laudandum eſt: & omnis virtus honeſta (ſunt enim horum contradictoriæ maneſeſte falſæ) Stat igitur firma concluſio, omnem virtutem laudandam eſſe. Si ſyllogiſmus conuertendus fuerit ſecundæ figuræ, minor euertetur per primam, & maior per tertiam figuram. Vt ſi quia nullum turpe amandum, & omnis voluptas eſt amanda, ideo nulla voluptas turpis eſt. Siquidem quædam voluptas turpis, ſiue omnis voluptas

eſt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

eſt amanda, quoddam turpe erit amandum. Siue nullum turpe amandum, quædam voluptas non erit amanda, Sed turpe nullum amandum eſt, voluptas autem omnis amanda non eſt, (vtraque ex collatione contradictoria manifeſta eſt) Ergo recte conuerſa concluſio eſt, quandam voluptatem turpem eſſe. Si conuertendus ſyllogiſmus fuerit, tertiæ figuræ, maior in prima, & minor in ſecunda euertetur, vt ſi quia Cryſtallus omnis lucidus eſt. Cryſtallus omnis lapis eſt, Ideo quidam lapis lucidus eſt. Nam ſi lapis nullus eſt lucidus, ſiue Cryſtallus omnis lapis eſt, quidam Cryſtallus lucidus non erit. Siue Cryſtallus non lucidus eſt, Cryſtallus quidam lapis non erit. Sed & omnis Cryſtallus lucidus eſt, & omnis Cryſtallus lapis (vtraque ex contradictoria falſitate conuincitur vera eſſe) Stat igitur firma coucluſio, quendam lapidem lucidum eſſe. Itaque in eadem re ſex argumenta licet conficere Tria cum ſumitur concluſionis contradictorium, & rurſus tria, cum ſumitur concluſionis contrarium. Nec vlla res potentior eſt ad eliciendum verum, quam ſubito & tanquam vno circulo poſitas eadem in re collectiones cernere. Quare non immerito Ariſtoteles τὰ ἀντίστρεφα inter exercitij præcepta numerauit. Vt autem rudiores melius perſpiciant conuerſionis huius rationem, iam ſimplicius repetam, propoſitis exemplis trium figurarum: iuxta quæ facile erit

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

le erit omnes ſyllogiſmos conuertere. Nam ſimilis eſt in omnibus colligendi ratio.

DE PRIMA FIGVRA.

Quæritur, num omnis impietas ſit fugienda. Concludatur affirmatiua theſis hoc modo:

Omne peccatum eſt fugiendum,
Omnis impietas eſt peccatum, Igitur
Omnis impietas eſt fugienda.

Hic ſi maioris & minoris contradictoria inueniuntur falſa, immota erit concluſio ex neceſſario veris. Per tertiam igitur figuram exploretur maior ſumto contradictorio concluſionis, hoc modo:

Quædam impietas non eſt fugienda,
Omnis impietas eſt peccatum,
Quoddam igitur peccatum non eſt fugiendum.

Sed concluſio hæc manifeſte falſa eſt, igitur eius contradictoria erit vera, Omne peccatum eſſe fugiendum. Per ſecundam exploretur minor ſeruata maiori principalis ſyllogiſmi, & aſſumto contradictorio concluſionis hoc modo:

Omne peccatum eſt fugiendum,
Quædam impietas non eſt fugienda,
Igitur, quædam impietas non eſt peccatum.

Concluſio eſt falſa. Igitur eius contradictorium erit verum, videlicet Omnem impietatem eſſe

peccatum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

peccatum. Hinc iam immota infertur prima concluſio. Nam ſi & omne peccatum eſt fugiendum & omnis impietas eſt peccatum: erit profecto omnis impietas fugienda.

DE SECVNDA FIGVRA.

Quæritur, num monachatus ſit cultus Dei, concluditur negatiua theſis hoc modo.

Nullus cultus Dei eſt hominis inuentum.
Omnis monachatus eſt hominis inuentum.
Ergo nullus monachatus eſt cultus Dei.

Hic ſi maioris & minoris contradictoria inueniuntur falſa, ſtabit immota concluſio. Exploretur igitur minor per primam figuram, hoc modo.

Nullus cultus Dei eſt hominis inuentum,
Quidam monachatus eſt cultus Dei.
Igitur, quidam monachatus non eſt hominis inuentum.

Sed concluſio eſt falſa. Nam nullo Dei verbo præcipitur monachatus. Quare eius contradictorium erit verum, videlicet omnem monachatum eſſe hominis inuentum. Exploretur maior per tertiam.

Omnis monachatus eſt hominis inuentum,
Quidam monachatus eſt cultus Dei.
Ergo, quidam cultus Dei eſt hominis inuentum.

Sed concluſio eſt falſa. Nam ſcriptum eſt fruſtra me colunt docentes doctrinas mandata hominum. Igitur eius contradictorium verum erit, videlicet nullum cultum Dei eſſe hominis inuentum. Hinc iam immota infertur concluſio prima. Nam ſi & nullus cultus Dei eſt hominis inuentum, & omnis monachatus eſt hominis inuentum, ſequitur omnino nullum monachatum eſſe cultum Dei. Stat igitur firma prima concluſio.

DE TERTIA FIGVRA.

Quæritur, num aliqua voluptas ſit licita, concludatur affirmatiua theſis hoc pacto.

Lætari in Deo eſt licitum,
Lætari in Deo eſt voluptas,
Igitur aliqua voluptas eſt licita.

Hic ſi maioris & minoris contradictoria inueniantur falſa, immota erit concluſio. Exploretur maior per primam figuram hoc modo.

Nulla voluptas eſt licita,
Lætari in Deo eſt voluptas,
Ergo lætari in Deo non eſt licitum.

Sed concluſio hæc manifeſte falſa eſt. Nam eius contradictorium præcipitur verbo Dei. Lætamini in Domino et exultate iuſti. Exploretur minor per ſecundam hoc modo.

Nulla voluptas eſt licita,
Lætari in Deo eſt licitum,

Ergo lætari in Deo non eſt voluptas.

Sed concluſionis contradictorium eſt falſum, nam ſcriptum eſt. Abundantia læticiarum vultus tuus, iucunditates in dextera tua in perpetuum. Hinc iam immota infertur prima concluſio. Nam ſi & lætari in Deo eſt licitum, & lætari in Deo eſt voluptas: profectò firma ſtat concluſio, quod quædam voluptas ſit licita.

Eodem modo ex contrario concluſionis licet colligere. Vbicunque autem neceſſariarum principalis ſyllogiſmi προτάσεων *veritas ita non oſtenditur, infirma redditur concluſio. Nam ex veris præmiſſis ſequitur vera concluſio.*

Cæterum huic conuerſioni affinis eſt ſyllogiſmus, quem Ariſtoteles vocat, τὴν διὰ ἀδυνάτου δεῖξιν, *cum videlicet ex contradictorio enunciationis veræ cum altera* προτάσεων *manifeſta vera, concluſio colligitur aperte falſa, ex cuius falſitate interimitur propoſitionis veræ aſſumtum contradictorium, atque deinde ponitur & infertur veritas propoſitionis prius negatæ. Verbi gratia pono hanc aſſertionem. Linea non eſt corpus. Sed hanc inficiatur aduerſarius. Contra quem ago ſumto contradictorio propoſitionis veræ, cui adiungo in præmiſſis propoſitionem manifeſte veram, ex quo infero concluſionem manifeſte falſam, hoc modo.*

Omne corpus habet tres dimenſiones,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Linea eſt corpus, igitur
Linea habet tres dimenſiones.

Sed concluſio eſt falſa. Igitur aliqua præmiſſarum. Non autem maior cuius veritas eſt manifeſta, igitur minor. Si minor falſa eſt, erit eius contradictorium verum. Nam ea eſt lex contradictoriarum, quod vna vera, altera ſit falſa, & econtra.

Aliud exemplum. Affirmo quandam voluptatem eſſe laudabilem. Sed hanc negat aduerſarius, contra quem in hunc modum κατὰ τὴν τοῦ ἀδυνάτου δεῖξιν *ago:*

Nulla voluptas eſt laudabilis,
Gaudere in Domino eſt voluptas,
Igitur gaudere in Domino non eſt laudabile.

Sed concluſio eſt falſa, igitur aliqua præmiſſarum. Non autem minor, ergo maior. Verum quia impoſſibile eſt duas contradictorias ſimul eſſe falſas, & hæc eſt falſa, Nulla voluptas eſt laudabilis: neceſſe eſt hanc veram eſſe, Quædam voluptas eſt laudabilis. In hac argumentandi via eſt quadruplex ratiocinatio, prima eſt ſyllogiſtica, reliquæ tres enthymematicæ. In his colligendi formis valde vtile eſt exerceri adoleſcentes propoſitis varijs materijs. Nam non ſolum inde promtitudo argumentandi conciliatur, verum etiam facultas qu[illegible]ratur, dextre de rebus propoſitis indica[illegible].

SECVNDVM præceptum eſt, ad omnem theſin, hoc eſt ad vtramque contradictionis partem argumenta ſpectare, vnde fiet & ſimul in quærendo & reſpondendo exercitatiſſimus. Sunt autem problematis cuiuſque duæ theſes vna affirmatiua, altera negatiua. Argumenta autem quæ ſic per collationem ad vtramq; quæſtionis partem confirmandam adhibentur, παράλληλα dicuntur, vt quæ inuicem comparata theſibus, problematis accommodantur. Sit problema, Deus iraſcatur nec ne, Sit argumentum primum non iraſci, quia ſi tam potens iraſcitur, perire mundum oporteat, poſtquam potentes qui ſunt homines, cum incanduerint, late populantur omnia. Et huius παράλληλον, Iraſci Deum, quia vrbes incendio totas hauſerit ſubito, & mundum totum diluuio obruerit. Item, non iraſci, quia commoueri non poſſit. Et παράλληλον huius, commoueri poſſe, quia & pœnitere & incendi & inflammari, & ira furere ſcriptura docet. Item, non iraſci, quia rem tam fœdam, ne ſapientes quidem in ſe admittant. Et παράλληλον ex eodem genere, iraſci, quia optimus quiſq; indigna maxime re, maxime commoueatur. Item, non iraſci: quia credere non poſſit, lædi ſe poſſe ab vllo. Et παράλληλον huius, iraſci, quia maieſtatem ſuam ſummam apud homines à pleriſque violari & minui videat. Hæc exercitatio talis eſt, vt ſiue cogere velis alium diſputando, ſiue ipſe vim effugere, plurimum habeat momenti.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

TERTIVM præceptum eſt, vt ad ea quæ ſæpiſſime incidunt problemata, argumentorum copia inſtructi ſimus.

QVARTVM, ad omnem diſputationem tria afferamus, principia, hypotheſes, & normam communem argumenti ſtruendi. Principium eſt lux mentis & oculus. Hypotheſis eſt fundamentum rei & ipſa res. Communis norma argumentandi eſt ſyllogiſmus.

QVINTVM, vt rerum primarum, quas maxime in vita iactari & diſceptari videmus definitiones teneamus. Vbi enim definitio morbi tenetur, iactum eſt fundamentum ad omnem diſputationem medicam, & ſic de alijs.

SEXTVM, tenere oportet locos communes, per quos diſſerere licet ad multa problematum genera, ſæpe enim accidit, vt ex vno loco communi, multas hypotheſes colligere liceat.

SEPTIMVM, Locus communis potius, quam ſyllogiſmus memoriæ mandandus eſt.

OCTAVVM, Deducere vnam propoſitionem in plures, quod quomodo fiat Rodolphus in ſecundo de inuentione optime docuit.

NONVM Ad vniuerſi generis quæſtionem, reuocare quæſtionem poſitam. Nam ita ex vna multas facere licebit. Ornatiſſimæ enim, inquit Cicero, orationes hæ ſunt, quæ latiſſime vagantur: & à priuata & ſingulari controuerſia, ad vniuerſi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

uerſi generis vim explicandam ſe confert, vt ij qui audiunt, natura & genere, & vniuerſa re cognita, de ſingulis ſtatuere poſſint.

DECIMVM, Res in diſputationem propoſitas ad ſua κριτήρια reuocare oportet. Sunt autem κριτήρια pro rerum natura varia, & quatuor à Platone & Plutarcho numerantur. Nam earum rerum, quæ acie mentis ſola cernuntur & intelliguntur, κριτήριον eſt ἡ νόησις, quæ eſt earum rerum perceptio, quæ mente ſola percipiuntur, hoc eſt communium ſententiarum, ſeu communium principiorum πρόληψις, quam non docemur, ſed cognitam circumferimus & accommodamus problematis, quando in hanc vel illam partem feretur ſententia, adhibita demonſtrationis regula. Nam cum hæc νόησις ſit lumen rationis vt Plato inquit, eadem perſpicimus rerum ordinem & conſequentiam, quæ quia plus acuminis requirit, Accedit Dialectica, quæ huius ordinis & conſequentiæ facultatem iuuat. Huic κριτηρίῳ totam moralem Philoſophiam atque ipſam Dialecticam ſubijcio. Deinde earum rerum, quæ ſub ſenſus cadunt & ſenſibus percipiuntur, κριτήριον eſt πίστις, ſeu δόξα, quo vniuerſa quæ αἰσθητὰ, hoc eſt ſub ſenſus cadentia appellantur, reuocanda ſunt. Hoc κριτήριον κατὰ συμπαρατήρησιν vniuerſalem experientiam parit, Vnde vniuerſale pronunciatum ſtatuitur, ex quo poſtea de particularibus iudicandum eſt. Huic Phyſicam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

ſubijcio & cognatas artes. Hoc enim pronunciatum: Quicquid pulmonem habet ſpirat, non eſt notum per ſe, ſed per inductionem, Vnde vniuerſale collectum eſt. Atque ita de alijs in Phyſica & Medicina. Porrò inter hæc duo κριτήρια, νόησιν & πίστιν, Plato tertium collocat, nimirum διάνοιαν, quod circa res Mathematicas verſatur, quæ partim mente, partim ſenſu percipiuntur. Nam vt Mathematica ſine ſenſibus intelligi non poſſunt, ita ſine intelligentia demonſtrari nequeunt. Vnde διάνοια talis æſtimatrix rerum eſt, quæ ex particulari ſiue vno ſiue pluribus, fert ſententiam de communi pronunciato, ex quo rurſus de omnibus particularibus eiuſdem generis fit iudicium. Vt cum Mathematicus pingens circulum, oſtendit in eo omnes lineas à centro ductas ad circumferentiam, eſſe æquales: mox arripit diſcens commune pronunciatum, ex quo deinde fert ſententiam, adhibita demonſtrationis regula, de alijs particularibus circulis. Atq; hæc cauſa eſt cur putantur demonſtrationes Mathematicæ euidentiores eſſe, quam Ethicæ, aut Phyſicæ. Quartum κριτήριον eſt εἰκασία, hoc eſt ſimilatio ſeu effictio. Verſatur enim circa rerum fabricandarum imagines, ad quas reſpicit artifex dum opus extruit. Hæc κριτήρια memoriæ commendanda ſunt, & ſingulæ res ſuis κριτηρίοις ſubijciendæ & per illa dijudicandæ ſunt.

Plutarchus in Platonicis quæſtionibus hæc

κριτή-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

κριτήρια recitat quæ dicit nobis eſſe à Deo data νοῦν μὲν τῶν νοητῶν, διάνοιαν δὲ τῶν μαθηματικῶν, πίστιν δὲ τῶν αἰσθητῶν, εἰκασίαν τῶν εἰκόνων καὶ τῶν περὶ τὰ εἴδωλα.

DE EXEGETICA METHODO.

CVm de exegetica Methodo dicturus ſum, video me operæ precium facturum, ſi hanc partem in quatuor membra diſtinxero, vt primum contineat formas interpretandi authores. Alterum, ea quæ fuſius ab eloquentibus hominibus ſunt expoſita, ad Dialecticam breuitatem, & formas argumentationum Dialecticas certam rationem ac viam reducendi præſcribat. Tertium, Methodum ex aminandi ea, quæ tradita ſunt præſcribat. Quartum, membrorum Methodum ediſcendi quæcunq; memoria digna videbuntur, commonſtret.

DE PRIMO MEMBRO.

Ratio interpretandi authores non ſimplex eſt, Sed vt plures ſunt interpretationum fines, ita & plures formæ ſunt. AVT enim verba ſpectantur & phraſes, & eſt interpretatio Grammatica, quæ conſiſtit in verborum & phraſium explicatione. AVT ſumma cura rerum eſt, & inter-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

terpretatio eſt Dialectica. Dialectica enim ars arbitra & æſtimatrix rerum eſt. AVT accidentia verborum & rerum ſpectantur, & eſt Rhetoricũ interpretandi genus. AVT hæc omnia ſimul ſpectantur, & interpretationis genus triuiale dicitur. Hæc genera ita adhibenda ſunt, vt prudens interpres viderit commodum fore ſuis auditoribus, & profeſſio efflagitare videtur. Magnæ illæ profeſſiones, Theologia, Mathematica, Iuriſprudentia, Phyſica, Ethica, rerum potiſſimum curam habere debent, quas commode tractari doctiſſimi quiq; hac via iudicant. Si generalis vniuerſa declaratio, ſummaque rei tractandæ compræhenſio præcedat. Si hanc generalem compræhenſionem, ſeu ſummum, ſequatur ſpecialis diſtributio partium, Si hanc comitetur membrorum explicatio, ſimplicium quidem per Methodum didaſcalicam: Compoſitorum vero per Methodum probabilem & demonſtratiuam. Si confutentur illorum, qui contra ſentiunt, opiniones, Si denique ordo contextus, optimus docendi magiſter, adhibeatur.

DE SECVNDO MEMBRO.

Hic omnium primum tenenda ſunt orationum diſcrimina. Nam dialectica alij orationis generi, aliud inſtrumenti genus adhibet. Eſt itaque omnis oratio vel expoſitio tantum, vel argumentatio, vel mixta expoſitione & argumentatione.

Expo-

Expoſitio eſt ratio, quæ ſolum dicentis mentem explicat, nullo quo fides fiat adhibito. Argumentatio eſt ratio, per quas is qui dicit fidem conatur efficere. Mixta eſt, in qua partim exponuntur ſeu narrantur res, partim probantur. Si itaque oratio fuerit expoſitio tantum, Dialecticus quantumuis oratio longa fuerit vniuerſam reuocabit ad ſex quaſi elementa detractis ornamentis, vt nuda appareat rei expoſitio. Sunt autem elementa hæc, Perſona vna pluresue, locus vbi geſtum, & tempus quo geſtum negocium ſit, modus quidam geſti negocij. His ſextum accedit cauſa geſtorum. Quoniam autem hæc præcipua ſunt capita, quæ expoſitionem perficiant, Dialecticus abſolutam eam iudicabit, quæ conſtat ex his omnibus, itemq; ex ijs quæ ad illa referuntur. Contra deficientem, quæ alicuius illorum indiget. Prudentiæ eſt narrantis, videre vbi omnia hæc membra adhiberi neceſſe eſt, & vbi non ſunt adhibenda. Hæc elementa verſiculo hoc memoriæ gratia complecti ſoleo. Res, Perſona, locus, Tempus, Modus, Aetia narrant. Atque hæc de examine expoſitionis ſint dicta. Porrò in argumentatione maioris ingenij vires requiruntur, maior vſus, maiorq; cura. Primum enim quæſtio principalis inuenienda eſt, ſi latet. Secundo, argumenta ſunt inquirenda. Tertio, reddenda ſunt argumenta inuenta ſuis locis & accommodanda quæſtioni. Poſtremum iudicandum eſt de inuentis

idque

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

idque tum ex arte vnde ſumta eſt quæſtio, tum ex Dialecticis normis, quæ regant animum ne fallatur iudicium. Quomodo autem inuenienda ſit quæſtio, docet Rodolphus in ſecundo libro de Inuentione. In oratione enim habente aduerſarium, ex contradictione altercantium naſcitur quæſtio. Vbi aduerſarius ex aduerſo non reſpondet, vt in continente oratione hæc tria coniuncta: negotium perſonæ, conatus, monſtrant quæſtionem. De qua re Rodolphus præ alijs conſulendus eſt. Poſtquam autem inuenta eſt quæſtio, argumenta quærenda & inuenienda ſunt: qua in re præcipua Dialectici virtus ſe prodit. De hac itaq; re nunc præcepta ſubijcienda ſunt, vt inquirentis laborem nonnihil minuamus. Dulcior enim fit optimorum authorum lectio, quando vis nexuſque rerum penitus peruidetur. In primis itaque hoc ſciendum eſt, quod magni authores in ſplendidioribus ſcriptis, tametſi Dialecticam vt normam rerum intuentur: tamen ordinem illum vt liberiores negligunt ſæpe, interdum à propoſito non ordiuntur, neque concludunt. Aſſumtiones ſæpe ad rationem probationemque traducunt, vt difficillimum ſit nonnunquam eorum argumentationes ad eum ordinem, qui naturalis & Dialecticus eſt, reuocare. Verum ſi Dialecticus ſuo munere rite perfungi velit, omnia illa retexet, & quæ quaſi in campo ampliſſimo expatiantur, & diſperguntur, in carceres Dialecticos includet, exa-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

examinabit, approbabit: quod quomodo fiat breuiter explicandum eſt. Sit ergo hæc prima regula. Cum inuenerimus quæſtionem, quicquid id eſt quod pro ratione poſitum eſt, ſi vna propoſitio fuerit, adhibendum eſt quæſtioni. Enthymemaque conſtituendum: cuius antecedens erit ratio poſita, conſequens vero quæſtionis propoſitio. Secunda. Si plures erunt propoſitiones, tum adhibendæ erunt altera alteri, videndumq́; an altera probetur per alteram. Tertia. Si altera probatur per alteram, quantum ad concludendam quæſtionis propoſitionem attinet, vna eſt argumentatio, ordine tamen probandi plures. Quarta. Si non probatur altera propoſitio per alteram, ſed vnaquæq; probat per ſe quæſtionem, plures erunt argumentationes. Quinta. Quod ſi nec altera alteram probat, vel erunt plures vnius argumentationis propoſitiones (ſcilicet maior & minor) vel plurium propoſitionum probationes. Haud enim raro vſu venit, probationes propoſitionum poni loco propoſitionum. Sunt autem propoſitiones, quibus quæſtio in hanc vel illam partem confirmatur. Sexta. Si fuerint vnius argumentationis probationes, in qua maior vis eſt, primo loco collocanda eſt, in qua minus virium, ſecundo & concluſio erit ſyllogiſtica. Septima. Si plurium propoſitionū fuerint probationes, ſingulæ probationes ſuis ſunt propoſitionibus accommodandæ, Atque ita in Enthymematis vel ſyllogiſmi formam reuocandæ.

Octa-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Octaua. Sæpe etiam hoc vſu venit, quæſtionem & probationem vnius quaſi propoſitionis formam obtinere: Sed Dialecticus hæc iudicabit, & diuellet probationem à quæſtione.

Nona. Fit ſæpe quod argumenta quaſi puncto notentur, quæ Dialecticus complebit, & vocabit in iudicium.

Decima. Vna ſæpe propoſitio multa media continet, quibus quæſtio aliqua eſt probanda, verum illa retexet Dialecticus. Vbi autem adoleſcentes artis diſſerendi Studioſi hæc præcepta perceperint, debent etiam cognitas formas argumentationum habere, quibus oratores vtuntur. Vnde non tantum iudicium formare in iudicandis aliorum ſcriptis diſcunt, verumetiam quandam viam ornatius argumentandi, ac argumenta illuſtrandi conſequuntur. Quare breuiter potiſſimas oratoriarum argumentationum formas ſubijciam, quas poſtea ad regulas præſcriptas examinare non erit difficile. Oratoriarum itaq; argumentationum aliæ perfectæ ſunt, aliæ imperfectæ. Vtrunque genus in expreſſum & implicitum diuiditur. Perfecta & expreſſa argumentatio oratoribus ἐπιχείρημα dicitur: & eſt ſyllogiſmus Categoricus conſtans quinque partibus, propoſitione maiore ratione maioris vna pluribuſq;, propoſitione minore, eiuſdem ratione vna vel pluribus, & concluſione: quæ ſæpius omittitur, quia eſt propoſitio probanda. Sit quæſtio, an virtus cuiquam homi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

hominum inſita ſit natura? Ad hanc quæſtionem euertendam hoc vſus eſt Epichiremate Ariſtoteles. 1. Quæ nobis à natura tributa ſunt, eorum primum facultates accepimus, poſtea vero officijs muneribuſq; fungimur. 2. idque in ſenſibus cernitur. Neque enim ex eo quod aut aſpeximus, aut audiuimus, ſenſus accepimus. At cum iam eorum eſſemus compotes eis vſi ſumus, non cum vſi eſſemus, percepimus. 3. At vero virtutes accepimus poſtquam prius aliquid à nobis actum eſt. 4. Quod in cæteris quoq; videre eſt artibus. Quæ enim facienda ſunt cum didicimus, ea tum cum agimus diſcimus maximè. Veluti homines tum architecti exiſtunt maxime, cum ædificant. 5. Moralis igitur virtus non naturaliter nobis ingenita eſt, ſed exercitijs comparatur. Hic primo loco ponitur maior, Secundo ratio maioris. Tertio minor, Quarto minoris ratio, Quinto concluſio. Hic Dialecticus primum inquiret propoſitiones neceſſarias maiorem & minorem. Deinde ex illis & earum probationibus noua argumenta conſtituet: quod quia in propoſito argumento eſt facile, omittam. Perfecta argumentatio ſed implicita, ſimiliter quinque conſtat partibus. Verum quia medium hic occultatur, implicita dicitur. Alia enim verborum forma repetitur medium in minori, vt oratio recipiat varietatem. Quod in certum finem fertur, aliqua prouidentia gubernatur. Nihil enim quod caſu aut temeritate

fertur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

fertur, aliquam deſtinatam metam ſpectat. At vniuerſus hic mundus in certum ſcopum dirigitur, quem aſſequi laborat perpetuo. Quemadmodum viciſſitudo temporum, ortus & occaſus ſiderum, ordinatæ illæ orbium circumuolutiones ac pœnæ ingentium ſcelerum teſtantur. Relinquitur ergo hunc vniuerſum orbem, quodam ſupremæ mentis conſilio gubernari ac regi. Hæc eſt forma ſuperiori ſimilis, niſi quod hic & medius & maior terminus varietate ſermonis teguntur. Dialectici ergo eſt muneris, detracta varietate rem nude proponere, & in iudicium vocare. Imperfecta argumentatio, ſeu ἐπιχείρημα imperfectum eſt, in quo aliqua harum quinq; partium deſideratur. Nunc enim maior, interdum eius probatio, nonnunquam minor, vel eius probatio abeſt. Quo autem plures deſiderantur partes, eo eſt imperfectius ἐπιχείρημα. Hic quoque admonendum duxi, ſex modis concluſionem variari. Nunc enim ſimpliciter concluditur, nunc per ἰσοδυναμίαν. Nunc κατ' ὑπόθεσιν, nunc per contrarium, nunc per id quod concluſionem neceſſario ſequitur. Interdum per ſchema aliquod Rhetoricum. Simpliciter concluditur, cum Dialectico more concluditur: vt, quod nihil agit expers virtutis eſt. Deus Epicureorum nihil agit. Ergo Deus Epicureorum expers virtutis eſt. Hæc concluſio ſimpliciter illata, per ἰσοδυναμίαν hoc modo variatur. Ergo numen Epicureorum nullis

hone-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

honeſtatis actionibus claret. Per hypotheſin ſic. Quicquid in certum finem fertur, prouidentia gubernatur. Mundus in certum finem fertur. Ergo ſi mundus fertur in certum finem, prouidentia aliqua gubernari eum neceſſe eſt. Sed hac concludendi formula potiſſimum vtuntur autores in longioribus & fuſius tractatis argumentis. Per contrarium concluditur, quando cum inficiatione contrarium concluſionis ponitur. Vt quicquid in certum finem fertur, conſilio gubernatur. Mundus in certum finem fertur. Ergo mundus non fortuita temeritate, vt Epicurus ſomniat, nec Stoica quadam neceſſitate voluitur. Per id quod concluſionem neceſſario conſequitur, hoc modo. Quicquid in certum finem fertur, conſilio gubernatur. At mundus in certum finem fertur. Ergo mundo præeſt numen quoddam mente & intellectu præditum. Per ſchema Rhetoricum ſic: Quod fertur in certum finem, conſilio gubernatur. Mundus in certum finem fertur, Ergo tu inſane Epicure pugnas cum natura, & negas hanc pulchritudinem conſilio aliquo gubernari? Ita per ſingula ſchemata fere concluſionem variare licet, idque non tantum in ſyllogiſmo, ſed etiam in alijs argumentandi formis. Nec parum iuuerit ad inuenienda & tractanda argumenta, in his ſex concludendi formis ſe exercere. Vtuntur & Rhetores idque ſæpiſſimè præpoſtero ſyllogiſmo ſeu Epichiremate, quale eſt illud Socraticum. Firmiter ſenſum eſſe ali-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

quem poſt hanc vitam mortuis ſtatuo, Si ſapientiſſimi quique ſibi perſuaſerunt, quorum ſententiæ veræ ſunt & probandæ. Primo loco hic ponitur concluſio. Secundo minor. Tertio maior. In oratione Demoſthenis ſecunda Olynthiaca, tale huius formæ exemplum habes. Si quis exiſtimet Philippum violentia illa, qua loca, portus & huiuſmodi inuadit, imperium obtenturum eſſe, haud leuiter errat. Quando enim beneuolentia res conſtituuntur, ac laborum ſocijs non deſunt ſua præmia, homines in officio retinentur. Verum cum malitioſe & auare & violenter aliquis rem gerit, leue erratum omnia labefactat & diſſoluit. Non eſt enim ô viri Athenienſes, quod exiſtimetis quenquam, qui periurio, iniuria, & mendacio res gerit, firmum ſtabileque habiturum regnum. Quemadmodum enim in nauigijs alijſque ædificijs accidit, quod ſi firma ſint futura, firmamentum firmum habeant, Quod ſi non habuerint, cito ruitura ſunt. Sic enim actionum principia & cauſas veras, & firmas eſſe oportet, id quod nequaquam in rebus quæ a Philippo geruntur, perſpicitur. Hic primo loco concluſio ponitur. Secundo antitheſis maioris. Tertio maior. Quarto maior repetitur per attentionem. Quinto confirmatio maioris. Sexto loco minor ponitur. Eſt & hoc dignum obſeruatione, ſyllogiſmos plures apud Oratores ſibi mutuo implicari & intertexi: quod fit vbi duo vel plures ſyllogiſmi ſimul adhibentur ad

tur ad idem probandum. In tertio paradoxo Ciceronis, pulchrum huius rei exemplum extat, quod aſſcribam, & partes numeris diſtinguam. 1. Nemo poteſt non beatiſſimus eſſe, qui eſt totus aptus ex ſeſe, quique in ſe vno ſua ponit omnia. 2. Cui autem ſpes omnis & ratio, & cogitatio pendet ex fortuna, huic nihil poteſt eſſe certi, nihilque quod exploratum habeat permanſurum ſibi ne vnum quidem diem. Eum tu hominem terreto, ſi quem eris nactus iſtiuſmodi mortis aut exilij minis. 3. Mihi vero quia quicquid acciderit in tam ingrata ciuitate, ne recuſanti quidem euenerit, non modo non repugnanti. 4. Quid enim ego laboraui, aut quid egi, aut in quo euigilauerunt curæ & cogitationes meæ? Siquidem nihil peperi tale, nihil conſecutus ſum, vt in eo ſtatu eſſem, quem neq; fortunæ temeritas, neq; inimicorum labefactaret iniuria. Mortem ne mihi minitaris, vt omnino ab hominibus: an exilium, vt ab improbis demigrandum ſit? Mors terribilis eſt his quorum cum vita omnia extinguuntur, non his quorum laus emori non poteſt. Exilium autem terribile ijs, quibus quaſi circumſcriptus eſt habitandi locus, non his qui omnem orbem terrarum vnam vrbem eſſe ducunt. 5. Hæ miſeriæ, hæ ærumnæ premunt omnes, qui te beatum, qui te florentem putas. Tuæ libidines te torquent, tu dies noctesque cruciaris, cui nec ſatis eſt, quod eſt, & id ipſum quod habes, ne non diuturnum ſit futurum times,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

te conſcientiæ ſtimulant maleficiorum tuorum, te metus exanimat iudiciorum atque legum, quocunque aſpexiſti vt furiæ, ſic tuæ tibi occurrunt iniuriæ, quæ te reſpirare non ſinunt. 6. Quamobrem vt improbo, ſtulto & inerti nemini bene eſſe poteſt, Sic bonus vir & ſapiens, & fortis, miſer eſſe non poteſt. Hæc Cicero. Facilius autem erit reſolutio cognitis propoſitionibus probandis, quæ ſunt hæ duæ: Prior, ſapiens & bonus eſt beatus, &, improbus eſt miſer. Primo loco ponitur maior primæ. Secundo maior ſecundæ. Tertio loco minor primæ. Quarto eiuſdem probatio amplificata per diſtributionem. Hoc loco meminiſſe oportet, quemadmodum & Agricola monet, ſæpe Oratores pro vniuerſalibus propoſitionibus ponere ſingulares, vt ſic magis vulgi aures, & animos oratio feriat. Dialecticus hic dixiſſet, Sapiens & probus totus aptus ex ſeſe eſt, & in ſe vno ſua ponit omnia, Sed Cicero ſingularem, quæ ex hac vedebatur ſequi ponere maluit. Quinto loco pro minore ſecundæ, quæ eſſet hæc: Stultus & improbus omnia in rebus fortunæ ponit, ponitur eiuſdem probatio per diſtributionem. Vbi etiam ſingulares propoſitiones, pro vniuerſalibus ponuntur. SEXTO Concluſio ſecundi Syllogiſmi primo loco: Primi vero ſecundo collocatur, & ambæ per collationem inferuntur. Hoc genus Epichirematum, quemadmodum & aliæ argumentorum formæ, ſæpe per ſubiectionem variatur & exornatur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

natur. Eſt & forma argumentandi Oratoria, quæ collectio vocatur. Hæc rationibus & expolitionibus conſtat, quæ in quinque partes diſtributa eſt, propoſitionem, rationem vnam pluresue, rationis confirmationem, vnam vel plures: expolitionem vnam pluresue. Propoſitio hoc loco eſt quæſtio probanda. Cum enim primo loco ponitur, propoſitio dicitur, cum concluditur, concluſio. Ratio, vel minor ſyllogiſmi erit, vel maior. Confirmatio erit præmiſſæ maioris vel minoris probatio. Expolitio ſchemate ornat & locupletat rationem, & interdum alicuius præmiſſæ vim habet: ſit tale exemplum. 1. Fugiendum eſt ocium. 2. Eſt enim turpis vacatio à rebus gerendis. 3. Mors & viui hominis ſepultura, imo omnium malorum ſentina peſſima, homines ab officio auocans. 4. Quod eſt totius Reipub. pernitioſiſſima peſtis. Vbi enim ocio indulgent magiſtratus, non poteſt niſi peſſime adminiſtrari Reſpub. negliguntur leges, ceſſat cura ærarij publici, non fiunt iudicia, non corriguntur malefacta, contemnuntur ſtudia, corruunt vrbes, Breuiter vniuerſa Reſpublica funditus euertitur. Vbi in ocio viuit vulgus, ibi plane ex libidine viuitur, vitia perpetrantur, cædes, rapinæ, latrocinia, donec ex ocio tota Reſpub. euerſa iacet, nemine opem ſupplici ferente: Contra verò optime ea conſtituta eſt Reſpub. vbi ſuo quiſque officio fungitur: Magiſtratus curat obſeruari leges, populus obtemperat, vigent honeſta ſtudia

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

& moribus viuitur optimis. 6. Quemadmodum enim ager ſi ocioſus iacet, non ſolum nullum producit frugem vtilem, ſed præter tribulos & vrendam filicem producit nihil. Sic fieri non poſſit quin humanus animus vel præſtantiſſimus ex ocio fiat peſſimus. 7. Scipio Aphricanus vir prudentiſſimus, ne vnquam indulgeret ocio tantillum, maluit lapillos in ripis colligere, quam nihil agere. Apud Athenienſes erat capitale ocium, cogebanturque ciues ocij ſui publicam reddere rationem. Apud Ouidium legis Aegiſtum factum adulterum ex ocio. 8. Marci proinde Varronis ſententia videtur mihi in primis laudanda, qua docet nihil agendo homines diſcere male agere. In hac collectione primo loco ponitur propoſitio. 2. Ratio. 3. Confirmatio. 4. Exornatio, ſeu noua quædam argumentatio. 5. Alia exornatio, & argumentum à contrarijs. 6. Exornatio à ſimili. 7. Exornatio per hiſtorias & exempla. 8. Autoritates & χρεῖαι.

Eſt & obſeruanda enumeratio Rhetorica duplex, quam Dialectici inductionem vocant. Prima eius forma eſt, cum ſummam rei proponimus hoc modo. Tres ſunt res, quæ homines in vniuerſum ad maleficia ſolent impellere, Auaritia, Ambitus, & Luxuria. Hic Roſcius minime fuit auarus, nulla ambitus indicia in eo relucebant, nec vnquam ob luxum malè audiuit. Non poteſt igitur ma-

tur ma-

tur maleficium Roſcio imputari. Alia forma à Dialectica inductione non differt, quare exempla omitto. vtuntur & Oratores complexione, quæ eſt vt dicunt bicorne argumentum, vehemens ſane argumentationis ſpecies, quæ vtrinq; aduerſarium ſternit, alterutrum ſiue firmauerit, ſiue negauerit. Demoſthenes contra Aeſchynem hac vſus eſt complexione. Sciuiſti quod erat futurum, aut neſciuiſti. Si ſciuiſti in culpa es, quod non admonuiſti. Si neſciuiſti, cur nos ignorantiæ condemnas? Hæc quia ſemper conſtare debet, ſi erit firma, ex contrarijs immediatis, facile reuocabitur ad duos ſyllogiſmos. Submiſſione vtuntur etiam Oratores, in qua quis à ſe ipſo petit rationem, quare vnumquodque dicatur. Vt maiores noſtri magnam Oratoriæ operam dare voluerunt. 2. Quid ita? quod recte intellexerunt ea ſtudia omnium ſumme eſſe appetenda. 3. Cur id? quoniam per ea tantò plus alijs hominibus præſtamus, quantò homines brutis. 4. Quî hoc? quod nihil habēt ingenia in hominibus conſtans niſi ea doctrina & arte excolantur. 5 At quid ita? Nam cum Oratorum præceptis quibuſcunq; rebus ordo detur, fit vt ingenia ad ordinem compoſita, nihil tumultuarium, nihil præceps, nihil confuſum, præruptum, hians, nihil intempeſtiuum producant. Primo loco hic ponitur propoſitio probanda. 2. Eius probatio. 3. Rationis confirmatio. 4. Confirmationis ratio. 5. Huius rationis probatio. Vnde facile eſt Dialectico quatuor

Enthymemata conſtituere, eaque ad ſyllogiſmorum normam exigere. Sunt & aliæ Oratorum argumentandi formæ, quas omitto, quia ex his quæ dicta ſunt facile iudicari poſſunt. His itaque argumentationum formis cognitis, & regulas quas ſupra tradidi, vbi acceſſerit lectio frequens, & ſtyli exercitium, facile erit Rhetorica argumenta ad ſuos fontes reuocare, atque quæſtioni propoſitæ accommodare. Quantum ad iudicium attinet vbi forma argumenti propoſita fuerit, ars primum conſulenda eſt, vnde quæſtio ſumta eſt. Deinde videndum an ex firmis aliquibus artis principijs, vel ex hypotheſibus concluſis ex principijs, propoſitio probans ſit ſumta. Si non fuerit inde ſumta, videndum an aliquid abſurdi ſequatur, ſi concedatur quæſtio, & rurſus ſi quid commodi. Deinde iudicandum eſt etiam an propoſitiooes inſtituantur iuxta Dialectices præcepta: quæ præcepta ſunt viæ iudicandæ, probandæ & improbandæ quæſtionis.

DE TERTIO MEMBRO.

Poſtquam de formis interpretationis breuiſſime dictum eſt, ordo poſtulat, vt via examinandi ea quæ tradita ſunt, aperiatur. Conſtituatur ergo Triplex examen. Grammaticum, Dialecticum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

cum & Rhetoricum. Grammaticum rurſus tripartitum eſt. Vnum ſingularum dictionum. Alterum orationis ſeu constructionis. Poſtremum phraſeos ſeu linguæ. In examine dictionis duplex adhibenda eſt conſideratio, vocis nimirum & ſignificationis. In voce ſpectanda ſunt omnia quæ Orthographiam, Etymologiam & Proſodiam attingunt. In ſignificatione, vtrum naturalis ſit ſignificatio, vel non naturalis. Vtrum vnum pluraue ex æquo ſignificet. Et ſi non fuerit naturalis, explicanda eſt ratio deflexionis. In Orationis, ſeu conſtructionis examine, tantum duæ voces coniungendæ erunt paulatim, donec tota Oratio complebitur, & quærenda eſt ſingularum connexionum ratio. In phraſeos examine coniungendæ ſunt tot voces, quot ad integrum ſenſum requiruntur, ac primum vis phraſeos & vſus explicandus eſt. Deinde conferenda eſt phraſis Græca cum Latina, vtraque cum patria. Hoc triplex examen ita adhibendum iudico, vt non eadem præcepta quotidie repetantur, ſed vt ſingulis menſibus vniuerſæ Grammatices examen abſolui poſſit. Ac vtiliſſimum iudicarem ſi Pædotribæ ſingulis ſeptimanis pueris, qui paululum in Grammatica promouerunt, orationem aliquam variandam, iuxta Eraſmi præſcripta proponerent. Dialecticum examen duplex eſt. Vnum præceptorum artis, quæ eo ordine examinanda ſunt quo traduntur. Alterum eſt cum Dialectica aliis rebus ſeu artibus adhibetur ar-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

tur arbitra, vbi examen inſtituendum eſt iuxta præſcriptum ſuperiorum Methodorum.

Rhetoricum examen, quod eſt verborum & rerum, petendum eſt ex Methodo Rhetorica, de qua vbi prius dixero de quarto membro, præcepta tradam.

DE QVARTO MEMBRO.

Cum ipſa ars Dialectica rerum ordinem contemplatur & ſeriem, nulla erit via facilior ediſcendi, quam ſi eundem ordinem ſequaris. Puer igitur volens aliquid ediſcere. Primum omnium rem bene intelligat. Deinde partes rei numeret, primum maiores, deinde minores. Tertio loco ordinem partium diligenter inſpiciat. Quarto animaduertat exornationes rerum. Hoc vbi fecerit puer, plus quam dimidiam laboris partem ſe abſoluiſſe ſciat. Qui contra faciunt, ſe miſere citra magnam frugem torquent. Poſtquam autem hoc præſcriptum ſecutus fuerit puer, in rebus cognoſcendis, accingat ſe ad ediſcendum iuxta diſpoſitionis ordinem. Oratio Iunonis ad Aeolum in primo Aeneidos ſit nobis exemplum, vt in facilioribus via monſtrata, in difficilioribus quoque ſpes ſit.

Aeole (namque tibi diuûm pater atque hominum rex.

Et mul-

Et mulcere dedit fluctus, & tollere ventos)
Gens inimica mihi Tyrrhenum nauigat æquor,
Ilium in Italiam portans, victoſq; penates.
Incute vim ventis ſubmerſaſq; obrue puppes:
Aut age diuerſas, & diſiice corpora ponto.
Sunt mihi bis ſeptem præſtanti corpore Nymphæ:
Quarum, quæ forma pulcherrima, Deiopeam
Connubio iungam ſtabili, propriamq; dicabo,
Omnes vt tecum meritis pro talibus annos
Exigat: & pulchra faciat te prole parentem.

Hos vndecim verſiculos primum intelligat puer, vt poſſit rem comprehenſione quadam ſummaria complecti. Deinde partes numeret, quæ ſunt quatuor: Exordium, Narratio, Propoſitio, Confirmatio: partiumq; locos obſeruet. Tertio loco ordinem primum recondat in mentem, quod eſt facile, cum ſit hic naturalis ordo ſeruatus. Primo enim loco Exordium. 2. Narratio. 3. Propoſitio. 4. Confirmatio collocatur. Poſtremo loco attendat exornationes, quæ hic ſunt fere nullæ, præter propoſitionis repetitionem & vehementiam. Hoc vbi ſciet puer, primum ediſcat duos primos verſus, in quib. abſoluitur exordium, prima orationis pars. Deinde duos proximos, tertium & quartum, continentes narrationem, quæ eſt ſecunda orationis pars. Tertio ediſcat quintum & ſextum verſus continentes propoſitionem tertiam orationis partem. Vltimo loco ediſcat reliquos quinque, qui ad confirma-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

firmationem quartam orationis partem ſpectant. Hanc viam ſequantur pueri in omnibus aliјs ſcriptis. Verum maturiores, quibus eſt maior rerum cura quàm verborum, illas maiores partes obſeruent, & experientur ſe nullo alio artis memoratiuæ adminiculo indigere. Si fuerit prolixior oratio, partes vel numeris vel literis notentur, & poſtea tanquam depoſitum repetatur à ſingulis literis, quod illis erat commendatum. Iuuat & hoc in primis memoriam, ſi quotidie aliquid ediſcas, & illud mox ſequenti die à te ipſo repoſcas. Sæpe recordari, medicamine fortius omni.

DE METHODO RHETORICA.

PERSEQVI *Vniuerſam Methodum Rhetoricam nimis longum eſſet, quare de Methodo ſingularum partium Orationis Rhetoricæ pauca quædam præcepta colligam. Sunt autem Orationis Rhetoricæ partes. Exordium, Narratio, Diuiſio ſeu Propoſitio, Confirmatio, Confutatio & Peroratio. Quantum ad totius orationis corpus attinet, hic ſeruabitur ordo partium, quem enumeratio poſita monſtrat. Iſte enim ordo naturalis eſt. Interdum tamen hic ordo mutatur: Cum cauſæ neceſſitas mutationem efflagitare videtur.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

DE METHODO EXORDII.

Omne exordium ex quatuor maxime componi videtur. Expoſitione, Ratione, Redditione & Comprobatione. Expoſitio hoc loco eſt oratio, quæ cum ab aliquo eorum locorum, qui ad inuentionem pertinent inueniatur, aut docilem aut beneuolum, aut attentum facit auditorem. Ratio eſt oratio accommodata expoſitioni, per quam in quod expoſitum eſt, facile confirmatur. Redditio eſt breuis comprehenſio eius quod expoſitione & ratione conficitur, & totius rei aperta propoſitio. Comprobatio eſt redditionis cauſa, quæ quidem rem totam manifeſtius tangit. Verum hic ſcire oportet, quod autores interdum non ſunt contenti vna expoſitione, nec vna ratione, redditione & comprobatione, ſed interdum plures adhibent. Vt autem hæc vniuerſa res clarius intelligatur, Exordium Ciceronis pro Marco Marcello ſubiungam, parteſque enumeratas oſtendam.

1. *Diuturni ſilentij Patres conſcripti, quo eram his temporibus vſus, non timore aliquo, ſed partim dolore, partim verecundia finem hodiernus dies attulit, idemque initium quæ vellem quæq; ſentirem meo priſtino more dicendi.* 2. *Tantam enim magnitudinem, tam inuſitatam inauditamque clementiam, tantum in ſumma poteſtate rerum omnium, modum, tam denique incredibilem ſapientiam, ac pene diuinam tacitus præte-*

rire

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

rire nullo modo poſſum. Marco enim Marcello vobis Patres conſcripti Reipub. reddito, non ſolum illius, ſed etiam vocem meam & autoritatem vobis & Reipub. conſeruatam & reſtitutam puto. 3. Dolebam enim Patres conſcripti, & vehementer angebar, cum viderem virum talem, qui in eadem cauſa, in qua ego, fuiſſet, non in eadem eſſe fortuna, nec mihi perſuadere poteram, nec fas eſſe ducebam, verſari me in veſtro veteri curriculo, illo æmulo ac imitatore ſtudiorum noſtrorum, atque laborum quaſi quodam ſocio à me & comite diſtracto. 4. Ergo & mihi & priſtinæ vitæ conſuetudinem Cæſar interclusam aperuiſti, & his omnibus bene de Repub. ſperandum, quaſi ſignum aliquod ſuſtuliſti. 5. Intellectum enim mihi quidem in multis, & maxime in me ipſo, & paulo ante in omnibus cum M. Marcellum Senatui Reipub. conceſſiſti, commemoratis præſertim offenſionibus, te autoritatem huius ordinis, dignitatemque Reipub. tuis vel doloribus, vel ſuſpicionibus anteferre. Hic primo loco ponitur Expoſtio ſenſu quidem multiplex, Compoſitione orationis omnino ſimplex. 2. Ponuntur rationes expoſitionis. 3. Adijciuntur rationes, quibus verecundiam & dolorem ſilentij fuiſſe cauſam oſtendit. Quarto loco ſequitur redditio, expoſitioni & primæ rationi accommodatior, & totius cauſæ, in qua de laudibus agitur Cæſaris, apertiſſima expoſitio. Quinto loco ſequitur redditionis Comprobatio.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

tio. Hanc Methodum obſeruat Cicero etiam in alijs exordijs: ſed ſæpe membra aureo verborum flumine ita obruuntur, vt vix niſi valde attentis appareant.

Porro præter hæc, quæ ad partes Exordiorum pertinent, alia quatuor quæ ad materiam & formam ſpectant, conſideranda ſunt. 1. Exordium monſtret finem, cuius gratia oratio habeatur. 2. Ducenda ſunt exordia non ex his quæ cauſam confirmant, aut rem de qua quæritur, ſed ex ijs, quæ circa res perſonaſq; poſita ſunt. 3. Exordia debent eſſe breuia, perſpicua & accommodata cauſæ. 4. Exordium ita perfici debet, vt initio narrationis cohæreat.

METHODVS NARRATIONIS.

In narratione quinq; ſunt obſeruanda Primum, quæ narrationis elementa. Secundum quæ formæ. Tertium, quotuplex ordo. Quartum, quæ optimæ narrationis virtutes. Quintum quæ deſtruendæ falſæ narrationis via. De elementis narrationis ſupra in ſecundo membro Methodi Exegeticæ dictũ eſt.

DE FORMIS NARRATIONIS.

Narrationum alia eſt abſoluta, alia deficiens. De qua diſtinctione ſupra dictum eſt. Secunda

cunda diuiſio, Narrationum alia eſt Poëtica, quæ habet expoſitionem fictam, Alia hiſtorica, quæ habet expoſitionem rerum vetuſtam. Alia politica vel Oratoria, qua Oratores vtuntur. Tertia diuiſio, Alia ſimplex, cum nihil adhibetur quo fides fiat auditori: Alia argumentoſa, cum ſingularum rerum quæ narrantur, confirmationes adijciuntur.

DE ORDINE NARRATIONIS.

Duplex eſt narrandi ordo. Naturalis, cum rerum geſtarum ſeriem, & tempora ſequimur. Hic hiſtorijs & ciuili narrationi accommodatior eſt. Alius ſuperiori contrarius eſt, cum à poſterioribus ad propria aſcendimus, Eſtque hic ordo Poëtis familiarior.

DE VIRTVTIBVS NARRATIONIS.

Rhetores tres bonæ narrationis virtutes numerant. 1. Vt ſit aperta. 2. Vt ſit breuis. 3. Vt ſit probabilis narratio, Medium in genere demonſtratiuo & ſuaſorio, interdum locum non habet. Sæpe enim altius petenda narratio & dilatanda per antecedentia, coniuncta & conſequentia, quemadmodum Eraſmus monet in poſteriori Commenta-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

mentario Copiarum.

Deinde et hæc bonæ narrationis virtus eſſe debet, vt fini exordij, & initio propoſitionis ſeu diuiſionis extremis cohæreat.

DE VIA DESTRVENDAE Narrationis falſæ.

Deſtructurus narrationem, elementa ſupra enumerata inſpicito, eaq; quæ illis adiuncta ſunt, quorum ſi vnum vel impoſſibile, vel falſum oſtenderis, narratio euerſa eſt.

METHODVS DIVISIOnis ſeu propoſitionis.

In diuiſione, hoc eſt oratione, per quam quibus de rebus dicturi ſumus, breuiter exponimus, quatuor obſeruanda ſunt. Primum vnde colligenda ſit diuiſio. Deinde genera diuiſionis. Tum modus diuiſionis. Poſtremo, partium diuiſionis ordo.

DE COLLIGENDA diuiſione.

Quia narratio continua probationis propoſitio eſt, ex narratione certa colligenda eſt ſententia, quæ eſt probanda. Nam Rhetores narrationi diuiſionem ſubijciunt, quæ eorum de quibus dicturi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

ſunt, propoſitio eſt. Vt in oratione pro lege Manilia hæc diuiſio colligitur ex narratione: Primum mihi videtur de genere belli, deinde de magnitudine. Tum de imperatore eligendo, eſſe dicendum.

DE GENERIBVS DIuiſionis.

Alia diuiſio fit per ſeiunctionem, qua ſic exponimus quid nobis conuenit cum aduerſario, vt quid in controuerſia ſit ſeiungatur hoc modo. Cultum Deo præſtandum eſſe, conuenit nobis cum Papiſtis, ſed an ſit colendus humanis ritibus, in controuerſia eſt. Alia per diſtributionem, qua exponimus quibus de rebus dicturi ſumus, qualis eſt illa, quam modo adduxi ex Cicerone.

DE MODO DIVISIONIS.

Hic obſeruandum eſt, tria eſſe quæ debeat habere laudanda diuiſio, breuitatem, abſolutionem & paucitatem. Breuitas facit, vt nullum niſi neceſſarium verbum aſſumatur. Abſolutio vt omnia quæ in cauſam incidunt genera complectatur. Paucitas vt genera ſolum rerum, de quibus dicturi ſumus ponantur: quæ genera ſuis locis inter dicendum ſunt arte diuidenda, quemadmodum præſcriptum eſt in Methodo diuiſiua. Breuitas rurſus iuuat memoriam auditorum, placetq; ſummis Oratoribus,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

toribus, vt quatuor membra non excedat. Deinde & hoc obſeruandum eſt, quod oporteat ita in omni genere diuidere, vt ex vnoquoq; diuiſionis membro, vel ipſe finis orationis, quel quæ finem conſequantur palam appareant, vel ex omnibus diuiſionis partibus quod intendimus concludatur, niſi hoc impediat diuerſarum rerum concurſus in eadem oratione.

DE ORDINE PARTIVM diuiſionis.

Si membra diuiſionis fontibus diſcreta ſunt, nihil refert quo ordine collocentur. Verum ſi ad eundem finem membra diuiſionis pertinent, generalia prioribus locis ſunt collocanda, id quod ſemper obſeruaſſe Ciceronem monet Trapezuntius. Breuiter vel conſequentiæ rerum, vel temporis ordo obſeruandus eſt.

METHODVS CONfirmationis.

Re propoſita, loci Dialectici conſulendi ſunt quemadmodum in probabili Methodo fuſius explicatum eſt. Deinde delectus habendus eſt, vt ea quæ plus virium habent, præcipue notentur. Tertia cura eſt diſpoſitionis argumentorum, in qua diſpoſitione hic ordo placet Oratoribus, vt primo & vltimo loco collocentur firmiora, in medio,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

quæ numero potius quam pondere valeant. Deinde prudentia adhibenda eſt, vt ita argumenta diſtribuantur, vt ab vno ad aliud facilis ſit tranſitus, quò ipſa oratio continuis quaſi neruis cohæreat. Vtile & hoc interdum fuerit, facta diuiſione & initio tractationis membrorum, ſingulis membris congeriem quandam rationum ſubiungere per enumerationem, & poſtea eaſdem rationes, vt in enumeratione propoſitæ fuerint, pertractare, quemadmodum Cicero in oratione pro lege Manilia fecit. At vbi non placet exponere hanc argumentorum congeriem, licebit ordine vnam principalem rationem poſt aliam pertractare, ita tamen vt firmiores in prima et extrema collocentur acie, vt ſupra monui.

METHODVS CONFVTATIONIS.

Iuſtæ confutationis quatuor ſunt partes, Propoſitio, Sublatio, Oppoſita propoſitio, Solutio. Propoſitio eſt ſublationis pollicitatio. Sublatio eſt ipſa aduerſariorum propoſitio. Oppoſita propoſitio, eſt ſolutionis pollicitatio. Solutio eſt confirmatio τῆς ἀντιπροτάσεως. *Eraſmus tale exemplum dedit. 1. Nec me clam eſt, quid callidiſſimus ſenex calumnietur. 2. Non debuiſſe me contra pactionem decedere. 3. Verum id quam friuolum ſit, non eſt difficile oſtendere. 4. Ridicule enim mihi*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

pactionem allegat, quam ipſe prior ſoluit. Numerus oſtendit membra confutationis. Eſt & hoc in confutatione obſeruatu dignum, quod monet Trapezuntius, ſolutionem debere fieri vel per violationem ſeu inuerſionem, vel per inficiationem, vel per inſtantiam, vel per violentiam & inſtantiam ſimul.

METHODVS PERorationis.

Iuſta peroratio conſtat tribus partibus. Repetitione principalium argumentationum, Amplificatione & Affectibus. Exempla paſſim in orationibus Ciceronis occurrunt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

ECCLESIASTES SIVE METHODVS CONCIONATORIA, AVTORE

Nicolao Hemmingio.

PRÆFATIO IN LIBRVM SECVNDVM.

Artificem omnem inſtructum eſſe oportet præceptis; quorum admonitione regatur & mens & manus in agendo. Nam tametſi ſæpe accidit, rudes artium aliquid ſimile artificibus facere: tamen & certius & expeditius agit artifex, ut qui cauſas cur ita agat cernat, ac εἰδέαν quandam operis apud animum conſtituat, antequam manum operi adhibeat. Huc facit quod ſagax natura ad operis cuiuſque abſolutionem requirat δύναμιν, ἕξιν, ἐνέργειαν, ἔργον. δύναμις enim facit, ut aſſuefieri poſſit. ἕξις præceptis gubernatur, & crebris actionibus abſoluitur. ἐνέργεια regitur habitu, unde quartum emergit opus

opus, hoc eſt τὸ ἔργον. Ad eundem modum qui Theologus futurus eſt, inſtructus eſſe debet præceptis monſtrantibus certam rationem tradendi & diſcendi dogmata, quorum vſus mentem & vitam in pietate conſeruet. Longe enim falluntur illi, qui iſta intolerabili contumelia ſacrum Dei verbum afficiunt, quaſi citra omnem rationem & ordinem in eo omnia miſceantur. Cum tamen in omnibus rebus à Deo conditis admirabilem quandam œconomiam & ordinem conſpiciant. Siue enim ſurſum oculos tollant, ſiue deorſum deſpiciant, omnia vident ornatiſsima, quicquid eſt confuſionis & ataxiæ, id totum ex malicia & peruicacia Diaboli & hominum proueniſſe certum eſt. Quare vt in omnibus rebus à Deo conditis ordinem videmus pulcherrimum, ita etiam in ſacra Theologia eundem eſſe nequaquam dubitandum eſt, quem qui obſeruat, multo celerius ad frugem perueniet, quam qui confuſe omnia miſcet & confundit. Porrò hæc ordinis obſeruandi ratio, aptiſsima Metaphora Methodus dicitur. Quemadmodum qui viam certiſsimam ſequitur, facilius peruenit quo vult, quam is

qui per aquas, montes, ſaltus, præcipitia, magno ac difficili labore eodem contendit. Sic veluti in reliquis ſcientijs, ita & in Theologia citius peritiam conſequetur, qui Methodum tenet, quam qui magno labore citra ordinis rationem in lectione Bibliorum defatigatur, vt interim taceat huiuſcemodi labori maximum faſtidium coniunctum eſſe. Cum contra amans ordinis, ſumma cum voluptate idem faciat. Hinc eſt quod non inepte veteres definiant Methodum certam tradendarum rerum rationem & viam, qua celerrime ad peritiam deueniatur.

Quapropter conſtitui Methodum Theologicam conſcribere, in qua rationem & interpretandi ſcripturam, & formandi ſacras conciones complectar, quorum prius faciet, vt facilius alios interpretes intelligamus, & ipſi interpretandi formas teneamus, quas ſequi vtile erit. Poſterius vero, vt citra garrulitatem, dextre & copioſe de re propoſita diſſerere in cœtu Eccleſiaſtico valeamus.

Verum priuſquam ad has partes explicandas, accedam operæprecium fore iudico, pau-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

co, paucis vniuerſæ ſcripturæ Eccleſiæ diuiſiones quaſdam recenſere, vt cum partes ſcripturæ obſeruentur facilius, tum vſus ſingularum partium in interpretandi formis ac concionibus conſpiciatur apertius.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

DIVISIO SACRAE SCRIPTVRAE.

Diuiſio ſacræ ſcripturæ alia ab alijs autoribus traditur, neq; id abſurdum cuiquam videri debet. Nam & earundem rerum interdum plures ſunt differentiæ, pro quarum diuerſitate diſcrimina diuiſionum ſumi poſſunt, & autores diuiſionum formas conſtituere tales conſueuerunt, quæ ſuo propoſito potiſſimum ſeruire videntur. Quare cum varie diuidatur ſcriptura, ordine recitabo præcipuas ſcripturæ diuiſiones, & earum vſum ſubijciam, quo conſpiciatur huius varietatis vtilitas.

DIVISIO PRIMA.

Vulgatiſſima ſcripturæ diuiſio hæc eſt, quod in vetus & nouum inſtrumenta diuidatur, quæ coniuncta Græca appellatione Biblia nominantur, idque κατ' ἐξοχὴν, ſiue Antonomaſian. Hæc Biblia ideo inſtrumenta dicuntur, quia ſunt organa quædam per quæ diuina voluntas, ſeu verbum Dei nobis affertur & innoteſcit. Epitheta Vetus & Nouum, à circumſtantijs temporum deſumta ſunt. Vetus quidem quod prius erat tempore, Nouum vero quod poſterius. Verum ſi quis à fœderum diuerſitate hoc diſcrimen deſumtum exiſtimat, non magnopere refert, prior tamen ratio verior eſt & accommodatior. Cæterum qui veteris & noui

noui Teſtamenti appellationes libris accommodant, καταχρηστικῶς voce Teſtamenti vtuntur.

SVBDIVISIO.

Vetus inſtrumentum à Iudæis dicitur eſrim veorba, idque à numero librorum, Nam 24. indubitatæ autoritatis recipiunt libros, quos in quatuor partes, ſiue claſſes digerunt.

Prima ab illis Thora, id eſt lex ſeu doctrina dicitur, & continet libros quinq;, nimirum Geneſin, Exodum, Leuiticum, Numeros, & Deuteronomion, quos ſimul Græci πεντάτευχον nominant.

Secunda pars ab his reſchonim nebijm, id eſt Prophetæ priores, & hæc pars quatuor libris, nimirum Ioſue, iudicum, Samuelis, & Regum abſoluitur.

Tertia pars eſt acharonim nebijm, id eſt Prophetarum poſteriorum, & continet quatuor libros, Eſaiam, Ieremiam, Ezechielem & librum duodecim Prophetarum, quos minores appellant, vt ſunt Oſee, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Nahum, Baruch, Sophonias, Hageus, Zacharias, Malachias.

Quarta pars eſt chetubin, id eſt ſcriptorum Hagiographorum, & continet vndecim libros, Paralipomena, Pſalterium, Prouerbia Salomonis, Iob, Ruth, Eccleſiaſten, Threnos Ieremiæ, Canticum Canticorum, Eſter, Daniel, Eſdram,

& Nehemiam, quorum poſtremi duo pro vno reputantur. Atque ita habemus libros veteris inſtrumenti indubitatæ autoritatis. 24. in quatuor claſſes digeſtos. Cæterum præter hos libros habent ἀπόκρυφα, vt vocant, id eſt ſecreta ſeu abſcondita, ideo ſic dicta, quia non producebantur in lucem ad confirmanda dogmata. Huius generis ſunt, Ieſus Syrach, Iudit, Tobias, libri Machabæorum, Sapientia Salomonis, Baruch Ieremiæ ſcriba. Atque hæc eſt veteris inſtrumenti iuxta Hebræos & Græcos diuiſio.

Nouum autem inſtrumentum diuiditur in quatuor partes, Prima continet quatuor Euangeliſtas. Secunda, Acta Apoſtolica. Tertia, viginti vnam Epiſtolas Apoſtolorum, Pauli quatuordecim, Ioannis tres, Petri duas, Iacobi vnam, & Iudæ vnam. Quarta pars, Apocalypſin Ioannis. Porrò omnes hi noui inſtrumenti libri in Canone ſunt præter Epiſtolas, ſecundam Petri, ſecundam & tertiam Ioannis, & Epiſtolas Iacobi & Iudæ cum Apocalypſi. Nonnulli etiam Epiſtolam ad hebræos extra Canonem ponunt.

Iam pauca adijcienda videntur de vſu memoratæ diſtinctionis. Parum enim prodeſt accurate diſtinguere, niſi quid inde capias vtilitatis animaduertas. Prodeſt igitur primum hæc diſtinctio, ad recte iudicandum de ſacrorum voluminum autoritate. Omnes enim veteris & noui inſtrumenti libri indubitatæ ſunt fidei, adeoq; valent ad confir-

confirmanda dogmata, præter ea quæ dixi appellari ἀπόκρυφα, quæ quidem cum fructu legi poſſunt, ſed diſputationibus de dogmatibus non ſunt adhibenda. Soli enim illi libri indubitatæ ſunt autoritatis, qui Moſi, Prophetis, Euangeliſtis, Apoſtolis vere tribuuntur. Quare cum de autoribus Apocryphorum dubitauit primitiua & purior Eccleſia, recte reijciuntur, quando aduerſus ſcripta Prophetica et Apoſtolica producuntur ab aduerſarijs. Eſt & alia vtilitas huius diſtinctionis. Prodeſt enim ordinem librorum habere certum, vt ſtudioſi partiri poſſint lectionem Bibliorum in certa tempora, prout commodum ipſis ad libros ſacros diſcendos videatur. Tertia vtilitas eſt, vt ratio certa haberi poſſit (ſiue concioneris, ſiue in ſcholis ſacra ſcripta interpreteris) citandi ſiue allegandi teſtimonia ſcripturæ, vt locus teſtimonij quaſi digito monſtretur, nominato autore ſcripti, & capite libri.

SECVNDA DIVISIO.

Scholaſtici Theologi cum veteris tum noui inſtrumenti libros ſecant in Legales, Hiſtoricos, Sapientiales & Propheticos. Vt veteris inſtrumenti, Legales, ſunt quinq; Moſi libri. Hiſtorici libri, Ioſue, Iudicum, Ruth, libri Regum quatuor, Iob, Machabæorum libri duo. Sapientiales, Pſalterium, Prouerbia, Eccleſiaſtes, Canticum Canticorum,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

rum, Sapientia, Eccleſiaſticus. Prophetici, ſeptendecim Prophetæ ſupra enumerati. Ad hunc quoque modum, vt magis illorum inſcitia appareat, noui inſtrumenti libros diuidunt, vt legales ſint quatuor Euangeliſtarum libri, Hiſtorialis ſit liber Actorum Apoſtolorum, Sapientiales ſint Epiſtolæ Apoſtolorum 21. Prophetalis ſit Apocalypſis Ioannis. Hæc diuiſio nullo colore excuſari poteſt. Eſt enim prorſus abſurda, quatenus libris ab ipſis accommodatur: Verum ſi rebus accommodarent hanc ſuam ſubtilem diuiſionem, quemadmodum veteres feciſſe exiſtimo, toleranda forte eſſet: Sed quia manifeſte falſa eſt, prout libris accommodatur, nolo in re aperta longiorem confutationem inſtituere.

Porro vſus huius diuiſionis prout rebus accommodatur, fortaſſis hic eſſe poterit, vt diſcentes inter legendum, prudenter inter hiſtorias, leges & Prophetias, & ſapienter dicta, id eſt gnomas, diſcernant.

TERTIA DIVISIO.

Vniuerſa ſcriptura, ſi res ſubiectas conſideres, commodiſſime diuiditur in hiſtoriam & doctrinam: quæ duo diligens lector ſtudioſe quæret in ſacrorum librorum lectione.

Eſt autem hiſtoria duplex, vetus & noua. Vetus quidem continet hiſtorias omnes inde vſque à principio creationis rerum, vſque ad conceptionem

nem Domini, ſeu initium Euangelicæ hiſtoriæ. Hæc Hiſtoria initium ducit (vt dixi) à prima rerum conditione, & continuatur vſq; ad Cyri monarchiam. Poſtea ſequuntur hebdomadæ Danielis, vſq; ad Chriſtum occiſum. Porrò annorum computationem in hos verſiculos memoriæ gratia redegi, quos ſubijciam:

M.D.C.L.V.I. poſt Adam mundus inundat.
Poſt vndas ad Abram, ducent nonaginta duoq;.
Exodus hanc ſequitur quingẽtos quinq; per annos.
Exodus ad Babylon, nongent decemq; recenſet
Poſt Babel ad Chriſtum, D, & L. tribus X. datur vnus.

Hos annos ſi coniungas, habetis ter mille nongentos & quadraginta quatuor annos à conditione rerum vſq; ad Chriſtum exhibitum, quem numerum his verſibus complecti ſoleo:

Ter mille & nongẽt, quater X. duo bis numerãtur.
Chriſtus adeſt nobis, gloria, vita, ſalus.

Porrò noua hiſtoria ab Euangeliſtis deſcribitur. hæc de conceptione, natiuitate, circumciſione, oblatione, exilio, diſputatione, baptiſmo, ieiunio, tentatione, doctrina, miraculis, morte, reſurrectione & aſcenſione Chriſti in cœlum, Item de donatione Spiritus ſancti in die Pentecoſtes, & de Eccleſia primitiua & eius perſecutionibus inſtituitur. Ad hæc enim capita noua hiſtoria reuocabitur. Atq; hactenus de hiſtoria.

Doctrina ſpargitur per omnes libros veteris

& noui

& noui inſtrumenti, & diuiditur in doctrinam rerum & ſignorum. Rerum deinde doctrina in Legem & Euangelium. Signorum doctrina continet ceremonias & Sacramenta, de quibus copioſius non eſt hic dicendi locus. Verum vſus huius diſtinctionis non eſt ſimplex. Hiſtoria enim ſacra, ſpeculum vitæ Chriſtianæ eſſe debet. Nam continet plurima veræ pietatis, confeſſionis, fidei, tolerantiæ, vocationis &c. exempla, recenſet præmia & pœnas obæddientiæ & inobædientiæ erga Deum, plurima teſtimonia de Deo continet.

Doctrinæ vero diſtinctio facit, ne temere cum Papiſtis legem & Euangelium confundamus, qui Euangelium nouam legem ſomniant, ſed falluntur. non enim aliud docent Prophetæ & Apoſtoli, quam Moſes, tametſi in modo tradendi maxima eſt diuerſitas. Moſes etenim doctrinam à Deo & Patribus tanquam per manus traditam ſcriptis commendat, quæ perfectum Dei cultum continet, Sed obſcurior eſt Prophetis. Prophetæ Moſis ſunt interpretes. Nam quod Moſes quaſi aphoriſmis quibuſdam notat, Prophetæ integris concionibus explicant. Sed quia quod Prophetæ prædixerunt, id Apoſtoli coram viderunt, facti ſunt Apoſtoli clariores adhuc Moſis & Prophetarum interpretes. Hoc diſcrimen qui obſeruat, maiori cum fructu Moſis, Prophetarum & Apoſtolorum ſcripta leget. Quo autem loco ſint habendi Apoſtolorum diſcipuli, & alij ſancti ſcripturarum inter-

interpretes, dicam infra, vbi de formis interpretandi agetur.

QVARTA DIVISIO.

Eſt et alia diuiſio à Græcis tradita minime prætereunda. Verbum enim Dei ſalutem hominibus afferens, diuiditur in προτρεπτικὸν, γνωστικὸν *&* πρακτικόν.

Ad προτρεπτικὸν *pertinent hortationes, conſolationes, minæ, obiurgationes: quæ omnia ſunt incitamenta quædam ad verbum audiendum, amplectendum, eiq; obtemperandum.* γνωστικὸν *cognitionis pars eſt, quæ cultus Dei, Legis, Euangelij & Sacramentorum ſcientiam continet, cuius Epitome eſt* κατήχησις. *Poſtrema pars ad actionem pertinet. Nam cognitionem ſequi oportet obedientiam cordis & vitæ innocentiam. fides enim, vt Paulus inquit, debet eſſe* ἀνυπόκριτος, *& efficax per charitatem. Hæc diuiſio eò pertinet, vt ſacræ ſcripturæ vſum ſcias. Hoc eſt, vt hortanti obtemperes, docenti credas, & ſecundum ea quæ credis agas. Dignus enim (quemadmodum Agapetus inquit) Deo is eſt, qui nihil indignum Deo agit: ſed ſentit quidem quæ Dei ſunt, loquitur vero quæ ſenſit, & facit quæ loquitur.*

DE FORMIS ENARRATIONVM.

DIcturus de enarrationum formis, quatuor ordine expediam, quibus præſidijs inſtructus eſſe debeat futurus vtilis interpres, quæ ſint enarrationum cauſæ, quæ interpretandi genera, quiſq; commentariorum vſus.

PRAESIDIA INTERPRETIS.

QVOD vtilis interpres inſtructus eſſe debeat liberali doctrina, & potiſſimum cognitione artium dicendi, nemo eſt qui dubitare poteſt. Quare ad alia quædam præſidia, quibus cauetur ne interpres à pietate aberret, me conferam. In myſterijs itaq; ſacris tractandis, quadruplex potiſſimum cura illi incumbit, qui ſe ab errore liberum, & ab Hæreticorum impoſturis ſecurum eſſe cupit. Prima ſit cura, quærere Deum voluntatemq; ipſius in ſcriptura cum timore & humilitate, vt ipſum vere agnoſcat in Domino noſtro Ieſu Chriſto. Altera ſit cura, ſacrum Dei verbum pro regula habere. Hæc cura coniuncta cum ſuperiore, faciet vt ſine arrogantia & φιλονεικίᾳ in ſcriptura verſeris, & ne ſtulta temeritate efferaris, ſed potius implores eius opem humiliter, quem in ſcripturis quæris fideliter. Facit & hæc altera cura, ne ſis ſollicitus de illis, quæ non ſunt verbo Domini prodita. Contentus enim eſſe debes ea

luce, quam Dominus ſequendam monſtrauit. Tertia ſit cura, vt diligens accedat ſcripturarum collatio, vt appareat Moſis, Prophetarum, Chriſti & Apoſtolorum conſenſus, vtq; in ſpeciem pugnantes ſententiæ, per collationem reconcilientur, diligenter obſeruatis locorum circumſtantijs. Hæc cura facit, ne temere arripias vnam aliquam ſcripturæ ſententiam ad aliam oppugnandam, vnde omnium Hæreticorum ſectas ortas eſſe non eſt dubium: quod vt fiat apertius, exemplo declarandum eſt. Arrius audit filium dicentem: Pater maior me eſt, hanc ſententiam arripit, & ad expugnandam Chriſti diuinitatem accingitur. Contra Manichæus, vt humanitatem Chriſti tollat, arripit dictum Pauli 1. Cor. 15. vbi Chriſtus dicitur ſecundus Adam, de cœlo cœleſtis. Rurſus ſunt qui diuinitatem agnoſcunt, & humanitatem fatentur, ſed duplicem perſonam in Chriſto faciunt, λόγον & filium virginis. Oſiander quia ſcriptum eſt, Iehoua eſt iuſticia noſtra, Iuſtificationem ſoli naturæ diuinæ adiudicat, quaſi humanitas prorſus nihil faceret ad ſalutis beneficium. Stancharus contra, quia promiſſionis verbum eſt de ſemine mulieris, & Paulus dicit Ieſum Chriſtum hominem mediatorem, ſubtrahit diuinitati redemtionis beneficium, & ſoli humanitati attribuit. Hic ſi affuiſſet timor Domini & vera humilitas, & abfuiſſet φιλονεικία & ſuperbia, facile ex collatione ſcripturarum de hiſce myſterijs iudicaſſent. Quinta ſit

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

cura, omnem interpretationem ad ἀναλογίαν fidei referre, à qua ſi diſcrepat interpretatio, falſa iudicabitur. Contra ſi cum ea conuenit, etiamſi interdum à ſcopo & mente autoris erratur, tamen extra ſalutis periculum id fieri ſciendum eſt. Sed quid eſt interpretationem ad ἀναλογίαν fidei reuocare? Eſt eam ita inſtituere, vt reſpondeat fidei primis axiomatis, vtq; ex illis quaſi extructa eſſe videatur. Illa enim ſecundum ἀναλογίαν fieri dicuntur, quæ ex comparatione ad aliud fiunt, ſeu quando alia ex aliorum comparatione formantur. Vnde cum Paulus iubeat vt prophetia, hoc eſt, interpretatio ſcripturæ debeat eſſe Analoga fidei, vult vt interpres reſpiciat ad religionis prima axiomata, quæ clara & perſpicua ſunt, de lege & promiſſionibus Euangelij, cum quibus omnis interpretatio confirmari debebit. Quare Papiſtæ in huius dicti (ſi vis ad vitam ingredi ſerua mandata) explicatione, ab Analogia fidei diſcedunt, dum ſalutem per opera propria homines conſequi, ex iſto dicto concludunt. Pugnat enim hæc interpretatio cum claris ac perſpicuis axiomatis, qualia ſunt: Semen mulieris conteret caput ſerpentis. Item, Agnus Dei tollit peccata mundi. Item, Si ex lege eſt iuſticia, Chriſtus fruſtra eſt mortuus. Atque in hunc modum ſemper mens interpretis intenta eſſe debet in prima noſtræ religionis axiomata, à quibus non patietur ſe auelli vlla Sophiſtica. Nam qui hanc ἀναλογίαν fidei, interpreti

à Pau-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

à Paulo commendatam contemnit, & aliunde petit contra fidei regulam interpretationem, is ſciat ſe pœnas diuinitus luiturum. Sicut enim olim ſub veteri Teſtamento ab igne altaris perpetuo tollendus erat ignis, quo ſacrificia cremarentur: Ita à perpetuo Dei verbo pendebit omnis ſcripturarum interpretatio. Et quemadmodum Nadab & Abiu thuribulis ſuis ignem alienum imponentes, quod illis præceptum non erat, à Domino puniti ſunt: Ita Hæretici rationis figmenta & Philoſophicas fraudes pro vera religione ingerentes, ſupplicio digni exiſtimandi ſunt. Atq; hæc monuiſſe de præſidijs interpreti neceſſarijs ſatis eſt, Nunc quod ſecundo loco propoſitum eſt, exequar.

INTERPRETATIONIS CAVSAE.

IN præfatione locorum Philippi Melanchthonis quatuor interpretationum cauſæ recitantur. Quarum prima eſt, vt intelligatur genus ſermonis. Nam auditores ſiue lectores, non vbiq; intelligunt phraſes alienæ linguæ, imo doctiſſimi interdum homines plurimum in hac paleſtra deſudant. Plerunq; enim contingit, vt oratio reddita alienæ linguæ verbis, reſpondentibus quidem in ſignificatione, non tamen in vtraq; lingua eundem retineant ſenſum, idq; propter Dialecti, ſeu phraſeos varietatem. Ne igitur hic fallamur incauti, opus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

eſt ſæpe perito interprete. Secunda cauſa, eſt iudicatio ordinis rerum. Nam qui non tractationis ordinem animaduertit, eum ſæpe hallucinari certum eſt, vt qui ex Paulo citant contra iuſticiam fidei hoc dictum: Non auditores legis, ſed factores iuſtificabuntur. Hic ſi tractationis ordinem obſeruaſſent, vidiſſent Paulum eo loco minime concionatum fuiſſe de iuſticia operum, videlicet quod homines operibus iuſti conſtituantur coram Deo, cum ibi Paulus inſtituat huius opinionis contra doctrinam fidei confutationem. Opus eſt ergo interprete, qui ordinem & ordinis partes dextræ monſtrare poterit, cuius rei vtilitas maior eſt, quam vt paucis verbis indicari poſſit. Tertia cauſa eſſe debet teſtimonium veræ interpretationis. Nam cum auditores animaduertunt interpretationes ex verbo Dei peti, et vident conſenſum verbi Dei & purioris Eccleſiæ cum interpretatione, magis amant doctrinam & auidius diſcunt. Quarta cauſa, eſt confutatio falſarum opinionum, ne Hæreticorum venenis diſcentes inficiantur. Hæ cauſæ ſatis magnæ ſunt, propter quas Deus vult in Scholis & in templis miniſterium verbi conſeruari.

INTERPRETANDI GENERA.

TAMETSI ex ijs quæ dixi de cauſis interpretationum, vtcunque intelligi poſſunt inter-

interpretandi genera, tamen quia prodeſt ea diſtincta habere, volo de ijs quam poſſum maxime perſpicue dicere, quemadmodum ſuperius pollicitus ſum. Quadruplicem itaque formam enarrandi ſacra animaduerti, legens variorum ſcriptorum commentaria.

GRAMMATICVM INTERPRETANDI GENVS.

Quidam parum ſolliciti de tractationis Methodo, voces tantum & phraſes familiari & clariori modo explicant, quod intertpetandi genus, quia conſtat Grammatica quadam exegeſi, vocetur Grammaticum. Hoc genus ſecuti ſunt Athanaſius, Theophylactus, Ambroſius & multi alij. Eſt profecto laude dignum, quod tanti viri, qui copioſe & eleganter diſputationes longas ac orationes de ſingulis inſtituere potuiſſent, tamen ſe ad Grammaticos dimiſerunt. Sciuerunt enim inde veram ſententiam petendam eſſe. Porro huius generis interpres liberali doctrina inſtructus eſſe debet. Primum enim ipſum habere oportet cognitionem eius linguæ, qua vſus eſt ſcripti autor, niſi malit alienis quam ſuis oculis videre. Et ſi non conceditur abſoluta cognitio, tantam tamen eſſe oportet peritiam, vt linguas illas tres inter ſe conferre poſſit, Hebræam, Græcam et latinam. Nam his trib. linguis opus eſt interpreti Theologo, quarum collationem plus

prodeſſe animaduertit ſtudioſus, quam magnorum hominum prolixa commentaria. Deinde vt dextre explicet, quod recte intelliget, neceſſaria eſt Dialectica, quæ ſæpe Grammatico interpreti manus auxiliatrices porrigit. Iuuabitur etiam non parum Commentarijs de copia, vnde diſcet varias eiuſdem ſententiæ reddendæ formas.

DIALECTICVM INTERPRETANDI GENVS.

Alij, cum vident in omnibus rebus ordinem primas tenere partes, Methodum tractationiſque ordinem quærunt ac monſtrant, oſtendunt quæſtiones, argumenta, collationem, ad certa capita ſeu locos communes, tanquam conſultationes, ipſas hypotheſes reuocant breuiter. Hæc cura huius generis interpreti potiſſima eſt, vt omnia aperte & diſtincte proponantur ac declarentur. Verum quoniam hoc genus in ſcholis vtiliſſimum eſt, breuiter oſtendam viam, quam tuto interpres in hoc genere ſequi poterit, quod vt fiat apertius, totam rem in quatuor Canones includam.

CANON PRIMVS.

In principio prælectionis alicuius ſacri ſcripti, omnium primum de doctrinæ genere dicat oportet, idq; hoc ordine (vt mihi videtur) fieri poteſt com-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

commode. Primum, quale ſit doctrinæ genus explicet, vnde in commendationem delabi poteſt. Secundo, autoritas oſtendatur. Tertio, quæ ſit certitudo & vnde petenda, ſignetur. Quarto, quæ neceſſitas. Quinto, quæ vtilitas & fructus proueniat inde ad auditores, monſtretur. Hæc quinq; capita in principio alicuius libri ſacri vtiliter explicantur, meo quidem iudicio, nec improbo, ſi his vel alia adijciat, vel aliqua ſubtrahat, modo ne auditores fallat, qui cum diſcunt, Methodum imitationis etiam auide quærunt.

CANON SECVNDVS.

Vbi autem iuxta primum hanc Canonem generatim dictum eſt de doctrinæ genere, commode ſit deſcenſus ad hypotheſin, hoc eſt, ad particulare ſcriptum, quod explicandum proponitur: in quo loco hæc neceſſario ei, qui Dialecticum interpretandi genus ſequitur, dicenda ſunt. Primum quis qualiſq; ſit ſcripti autor, vnde autoritas ſcripti dependet. Secundo quæ fuerit ſcribendi occaſio, cuius obſeruatio ad intelligendum tractationis ordinem facit. Tertio quis ſit ſtatus, ſeu quæſtio principalis, vna ne an plures, vnde de genere cauſæ iudicabitur, & totius ſcripti conatus, hoc eſt finis et ſcopus vltimus deprehendetur. Quarto quæ ſit præſentis ſcripti Methodus, ſeu (quod idem eſt) quis ſit tractationis ordo: qui niſi teneatur, parum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

aut nihil profuerit docentis labor.

CANON TERTIVS.

In omnibus ſcriptis Propheticis & Apoſtolicis diligenter obſeruandum eſt, quod dum docent, ſæpe dilabantur in monitiones, reprehenſiones, laudationes, minas, conſolationes &c. quibus accommodant doctrinam auditoribus, eoſq; extimulant ad doctrinam ſuſcipiendam. Hoc qui non attendunt, tractationis ordinem obſeruare nec poſſunt ipſi, nec alijs viam recte monſtrare. Sed de hoc canone plura dicam infra, vbi agetur de tractatione copioſa locorum communium.

CANON QVARTVS.

Explicatio ſingulorum capitum commode fieri poteſt hoc ordine. Primo loco in ſummariam quandam comprehenſionem totum caput contrahatur, quod dextrè nemo niſi Dialecticæ peritus facere poteſt. Nam quæ ſpeciatim & per partes dicta ſunt, ad genera & tota reuocabit, quæ acceſſoria ſunt, abſcindet. Non rerum omnia argumenta adhibebit, ſed ſumma rerum contentus erit, detractis omnibus quæ amplificationis, aut diductionis rerum cauſa addita ſunt. Secundo ordinem capitis oſtendat, monſtrando, quomodo cum præcedentibus (ſi aliquid præceſſit) cohæreat, partes

tes maiores ſignet, & quomodo conſequuntur admoneat, Tertio loco ſequatur exegeſis textus, notentur loci communes, vt ad vſum omnia conuerti poſſint. Sed inuentionis locorum ratio tradetur infra, vbi de locis concionatorijs agetur, nunc ſufficit quid factu opus ſit breuiter oſtendiſſe.

ORATORIVM INTERPRETANDI GENVS.

Eſt & Oratorium interpretandi genus in templis & ſcholis vtiliſſimum, in quo maxima quæq; ingenia ſe exercuerunt, vt Baſilius, Gregorius Nazianzenus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, & multi alij Græci & Latini. Hi enim quæſtiones ſingulas fuſiori oratione explicant, Rhetorum more, qua de re rurſum dicendum, vbi ad locorum communium tractationem ventum fuerit.

MIXTVM INTERPRETANDI GENVS.

Mixtum interpretandi genus eſt, cum interpres vel ſuperiora omnia miſcet, vel quædam ex ipſis coniungit, quod non pauci noſtro ſeculo magno cum fructu faciunt, in quorum numero facile princeps eſt Philippus Melanthon, hunc ſequuntur præclariſſimi viri Bucerus, Caluinus, Brentius, Beza, & alij multi.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

COMMENTARIORVM VSVS.

MVLTI abutuntur commentarijs, dum perpetuo in illis deſudant, parum aut nihil textum Biblicum morantes, qui perinde faciunt atq; is, qui aliquo profecturus, in itinere perpetuo morandum conſtituit. Sunt enim commentaria inſtar ſtatuarum Mercurialium. Nam quemadmodum hæ collocantur, vt monſtrent viatoribus rectum iter, ne aberrent, Sic commentaria manu ducent lectorem inexercitatum: quibus non perpetuo vtetur, ſed quemadmodum viator ſtatuis Mercurialibus. Has enim non aſpicit viator, vbi viam iteratis crebris profectionibus pernouit. Hic primum admonetur interpres ſui muneris, nimirum vt cogitet ſe debere viam monſtrare auditoribus eamq; expeditiſſimam, & non impedire properantes. Deinde & hinc patet, quo in loco habendi ſunt diſcipuli Apoſtolorum, & eorum ſucceſſores ſcripturarum interpretes. Hi enim omnes ſequendi ſunt, quatenus habent præeuntem ſcripturam Propheticam & Apoſtolicam. At ſi quando ab hac aberrant, agnoſcamus noſtram communem in lapſum facilitatem, & precibus ſollicite Deum precemur, ne ſinat nos in pernicioſos errores prolabi.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

RATIO FORMANDI SACRAS CONCIONES.

METHODVS concionatoria eſt certa via ac ratio, monſtrans rationem ſacras conciones formandi. Et quoniam ea quæ neceſſario in Eccleſia proponenda ſunt, non ſunt vnius generis, nec vna forma tradi poſſunt, perutile fuerit primum concionum genera, deinde rationem, qua ſingula cum fructu tractari poſſint, oſtendere, vt futuris ſanctiſſimi miniſterij verbi (quo nullum eſt auguſtius, nullum ſanctius) miniſtris præſcripta ſit quædam compendiaria ratio formandarum concionum, quam ipſi vſu & exercitatione confirmatam, præceptis Dialecticorum & Rhetorum augere poterunt. Non noua fingo præcepta, ſed communes Dialecticorum & Rhetorum regulas ad certam materiam accommodo, & vſum doctorum hominum, quos concionantes audiui, præceptis aſtringo, vt facilior ſit imitatio: quæ profecto parum erit firma, niſi præceptis iuuetur, quemadmodum ſupra in præfatione dictum eſt.

GENERA CONCIONVM.

PRIVSQVAM ad genera concionum accedam: breuiter partes attingam, quæ commode quatuor numerari poſſunt. Exordium, Tractatio, Digreſſio, Peroratio.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

EXORDIVM hoc loco eſt ingreſſus concionis poſt inuocationem & recitatam ſacram lectionem, quæ tractanda proponitur. Hoc commode ſumi poteſt ab occaſione, interdum ab alijs circumſtantijs. Et ita inſtituatur, vt ſit ceu via quædam, ad eam rem quam tractaturi ſumus. Sit modeſtum, ſit breue, ſit graue, vt auditores beneuolentia conciliet, docilitate excitet, attentione retineat.

TRACTATIO variat pro thematum diuerſitate. Ex quo fit vt aliâs diuiſione & expoſitione ſit contenta: cum videlicet thema ſimplex ſit (Diuiſio, eſt oratio, per quam, quibus de rebus dicturi ſumus, breuiter enumeramus. Hæc commendatur breuitate, abſolutione, paucitate: de qua conſulantur rhetorum præcepta. Expoſitio, eſt oratio, qua diuiſionis partes exponuntur. Et eſt triplex, ſynthetica, diæretica, & analytica, de quibus infra copioſe dicetur. Hæc expoſitio interdum ſimplex eſt, videlicet cum nulla argumenta adhibentur: interdum mixta, cum admiſcentur partium expoſitionis rationes) Aliâs cum diuiſione requirat confirmationem partium diuiſionis & refutationem ſententiæ aliorum pugnantis cum noſtra ſententia. Idq; quoties thema compoſitum fuerit. Prudentia concionatoris facile iudicabit, quando confutatio præcedet confirmationem, & quando ſequetur. Præcedat neceſſe eſt, quando errore animi auditorum præoccupati ſunt. Non enim capaces eſſe poſſunt veritatis, priuſquam ab er-

ab errore vindicati fuerint.

DIGRESSIO, *eſt oratio, qua accommodatur doctrina auditoribus, conſolando, obiurgando, terrendo, monendo. in hac principium, finis, & locus præcipue ſpectentur: principium, vt ex doctrina ſponte fluere videatur: finis, vt coëat & coaleſcat cum doctrina ſequente, ſi qua doctrina explicanda reliqua fuerit: locus, vt in fine cuiuſque membri diuiſionis ſeu partitionis adhibeatur, ne diſcentium iudicium, interruptione doctrinæ interturbetur, plura de digreſſione infra dicentur.*

PERORATIO *eſt concluſio tractationis. Hæc & ſummas rerum quæ tractatæ ſunt, breuiter repetat, & animos auditorum excitet commendatione doctrinæ explicatæ & vſus indicatione. Iam ad explicanda concionum genera accedamus.*

Eſt itaq; in vniuerſum duplex concionandi genus. vnum didaſcalicon. Alterum parænetícum.

DIDASCALICON *quidem eſt ſimplicium locorum, eorumq; tum perſonarum, tum rerum, et coniunctorum locorum theſium & hypotheſium.*

PARAENETICVM *vero triplex eſt. Suaſorium, obiurgatorium, & conſolatorium. Poteſt autem hæc diuerſitas concionum probari, Primum à diuerſitate auditorum, quibus concio accommodabitur. Nam aut rudes ſunt prorſus & ſunt docendi: quo primum genus pertinet, aut non ſunt rudes, ſed vel puſillanimes, & ſunt conſolationibus erigendi, vel pigri & ſunt ſti-*

mulis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

multis incitandi, vel ſunt contemtores, & ſunt minis caſtigandi. Ad hos quadruplices auditores, omnes conciones Chriſti diriguntur. Alias enim docet ignaros cupientes diſcere, alias conſolatur & erigit puſillanimes, Nunc tardiores inhortatur, interdum prophanos minis territat.. Exempla paſſim in Euangelica hiſtoria obuia ſunt. Deinde idem comprobatur ab vſu ſcripturæ ſanctæ. Nam 2. Timot. 3. ſic ſcribit Paulus: Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata, eſt vtilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad inſtitutionem, quæ eſt in iuſticia, vt integer ſit Dei homo ad omne opus bonum apparatus. Hic quadruplex vſus ſcripturæ indicatur, idque quatuor vocibus, quæ ſunt: διδασκαλία, ,ἔλεγχος, ἐπανόρθωσις, παιδία. διδασκαλία primo genere, nempe Didaſcalico tractanda eſt. ἔλεγχος obiurgationem habet. ἐπανόρθωσις eſt cum lapſus erigitur & ſtabilitur, quod conſolationibus fieri manifeſtum eſt. παιδία puerorum eſt inſtitutio, cuius potiſſima pars, ad recta & honeſta ſuadere, & ab iniquis & turpibus diſſuadere. Conuenit itaq; noſtra diſtinctio cum auditorum varietate, Chriſti exemplo, & Pauli traditione. Verum quoniam auditores in publicis cœtibus mixti ſunt, fit vt Prophetæ, Chriſtus, Apoſtoli, atq; adeo omnes pij miniſtri verbi, plerunq; ex doctrina extruant conſolationes, ſuaſiones & obiurgationes, quas vis doctrinæ quaſi adiunctas habet, quemadmodum

dum

dum ſuperius dixi fieri in Prophetarum & Apoſtolorum ſcriptis, quorum exempla pios miniſtros decet ſequi in formandis concionibus. Nec ideo noſtra diſtinctio eſt improbanda, quæ ad rerum tradendarum naturam pertinet, docetque quæ ſit ratio obſeruanda in concionibus formandis, tametſi interdum ea, quæ nominaui tanquam acceſſoria digreſſionis ſchemate accommodantur: quod qui non obſeruant, nec poterunt ſuas recte formare, nec aliorum conciones iudicare, memoriaq; tenere. Quare concionum genera diſtinguantur, & quæ adduntur recte extruantur.

DE GENERE DIDASCALICO.

DIDASCALICA concio eſt, cuius finis eſt ignorantem docere auditorem. In hoc concionis genere pius concionatur totos neruos intendit, vt ipſe prius rem docendam exacte cognitam habeat: Deinde vt eiuſdem plenam œconomiam formet apud ſeſe: tum vt eam explicet plana & populari oratione habita ratione non ſuæ laudis ob eloquentiam, ſed potius gloriæ Dei promouendæ, & captus præſentium auditorum: quodſi fecerit, ſperare poteſt, vt auditor non amplius fluctuet opinionibus, ſed doctrinæ veræ & perſpicuæ acquieſcat.

Quoniam autem Didaſcalica concio duplex eſt,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

quemadmodum ſupra in diuiſione admonui, nimirum ſimplex ſiue ſimplicium locorum, & coniuncta ſiue coniunctorum locorum, poſtulat docendi ratio, vt primo loco de Didaſcalica ſimplici dicatur. Sed quoniam Didaſcalica ſimplici nunc perſonæ, nunc res tractantur, de perſonarum tractatione primum dicendum videtur.

DE

DE DIDASCALICA SIMPLICI PERSONARVM.

Duplex eſt perſonarum tractatio, vna paradigmatica ſeu exemplaris, Altera epidictica ſeu demonſtratiua. Nam ſi factum aliquod perſonæ proponitur, paradigma eſt: at ſi tota perſona deſcribitur, ἐπίδειξις, & demonſtratio perſonæ exiſtit.

DE PARADIGMATICA TRACTATIONE PERSONARVM.

Cum itaque proponitur perſona aliqua ex ſacris hiſtorijs, cuius tota vita non deſcribitur, ſed factum perſonæ aliquod producitur, idq; vel doctrinæ, vel imitationis, vel admonitionis gratia, paradigmatica erit tractatio. Hoc modo Paulus Romanis & Galatis proponit Abrahamum. Hoc modo Epiſtola ad Hebræos capit. 11. magnum

Prophe-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Prophetarum ac regum catologum recenſuit. Abrahami facto fidei doctrina & natura docetur, imitatio commendatur, vocationis exercitia firmantur & veræ pietatis fructus & opera. Pœnitentia Manaſſis docet lapſos recipi. imitationis igitur cauſa vtiliter proponitur: admonet de miſericordia Dei tam immanem Eccleſiæ perſecutorem, ac tam impurum idololatram, ex mera ſua bonitate in gratiam recipientis. Verum hic occurrendum eſt ijs, qui ſæpe Sanctorum exemplis abutuntur. Sunt enim qui ſcelera ſanctorum imitari malunt, quàm virtutes, & ſe ſanctorum exemplis defendunt. Sunt etiam, qui ex factis ſanctorum perſonalibus & extraordinarijs mandatis, male extruunt ſpeciem facti, & tanquam legem vniuerſalem commendant. Illi reſponſione digni non ſunt, Hi admonitione in viam reuocandi erunt. Tenere enim eos oportet diſcrimen, inter mandata ſeu præcepta pietatis communia & perſonalia, quæ tantum vel vnum populum, vel vnum hominem attingunt. Hebræi iuſſi ſunt, vt ſpoliarent Aegyptios. Abraham ex mandato Dei filium in monte Moria mactare in holocauſtum parat. Hæc perſonalia facta in ſpecie non accommodanda erant, ſed in genere tantum. Nam ab vtroq; exemplo diſcenda eſt obedientia erga Deum in ijs, quæ à nobis ſuo verbo requirit. In hac quoq; perſonarum exemplari tractione, notum eſt Papiſtas et præcipue Monachos periculoſè erraſſe, qui neſcio quos fictitios ſanctulos

in concionibus propoſuerunt, eoſq; per totam vitam adeo inculpate vixiſſe finxerunt, quod nunquam vel in minimo impegerint. Huiuſmodi ficta perſonarum deſcriptio, magis ad deſperationem, quam ædificationem conſcientiæ luctantis cum magnitudine peccati & iræ Dei, facit. Proponantur igitur vera exempla, ficta relinquantur Poëtis, & non ab ijs tractentur, qui œconomi myſteriorum Dei à D. Paulo appellantur. Sacra ſcriptura & vera hiſtoria ſuppeditet exempla, qualia ſunt Abrahæ, Iob, Ioſeph, Manaſſe, Magdalenæ, Latronis conuerſi, & ſimilium. Ex huiuſmodi enim, non ſolum docere poſſumus auditores veram pietatem, verumetiam formam recte viuendi iuxta vocationis rationem. Meminerit itaq; pius Eccleſiaſtes exempla vtilia pietati proferre & non ea quæ ad deſperationem facere videntur. Nunc tempus eſt, vt quæ dicta ſunt, claro paradigmate declaremus. Et quia nullum Abrahami exemplo illuſtrius eſſe poteſt, illud examinandum proponam.

Paulus inquit: Credidit Abraham Deo, & imputatum eſt illi ad iuſticiam. Hic Paulus exemplum Abrahæ potiſſimum doctrinæ gratia producit, & inde eruit, non ſolum firmam iuſticiæ doctrinam, verumetiam naturam fidei, & qualis vitæ ſanctimonia credentis perſonæ eſſe debeat, extruit. Ad hunc modum diſcamus ex imitatione Pauli duo obſeruare in exemplis, factum videlicet in ſe, deinde circumſtantias perſonæ & facti.

Factum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Factum in ſe, docet iuſticiam veram fide in promiſſiones Dei conſtare. Circumſtantiæ perſonæ & facti de plurimis rebus admonent. Primum, quod circumciſio non neceſſario requiratur ad iuſtificationem. Eſt enim Abraham ante circumciſionem iuſtificatus, ſed poſtea addita eſt circumciſio tanquam ſigillum iuſticiæ, quæ eſt ex fide. Secundo, profeſſio vitæ Abrahæ ante iuſtificationem, teſtatur eum nullis meritis proprijs aut præparantibus operibus à Deo receptum, ſed ſola bonitate Dei. Tertio, quod iuſticia fidei ad omnes promiſcue pertineat, hoc Abrahamico exemplo indicatur. Eſt enim iuſtificatus Abraham antequam vllis notis externis diſcreti ſunt homines. Ex hac circumſtantia Prophetæ haud dubie conciones de vocatione Gentium extruxerunt. Quarto, quod ritus Moſaici non requirantur à iuſtificandis. Vt enim ſine illis Abraham eſt iuſtificatus, ita qui eius exemplo iuſtificabuntur, eos non requirant ad iuſticiæ complementum. Quinto, quod ſine lege morali & operibus in Decalogo præceptis contingat iuſtificatio. Nam ſi Abrahæ exemplo iuſtificamur, & is fuit iuſtificatus annis multis, id eſt, 430. ante legem, profecto fieri non poteſt, vt ex lege ſit iuſticia. Verum ſi quis obijcit legem moralem fuiſſe perpetuo, eoq; non caruiſſe Abrahamum, reſponſio facilis eſt, Nulla enim merces debetur operibus, niſi ex pacto Dei. Nam opera non ſunt intrinſeca dignitate meritoria, ſed acceptatione Dei, & ratione

tione pacti. Firma ſtat igitur conſequentia Pauli: Abrahā iuſtificatus eſt fide promiſſionis, ante editum pactum de operibus, nimirum, qui fecerit ea homo viuet in eis, Ergo fide & non operibus eſt iuſtificatus. Sexto, quod vera & iuſtificans fides ſit certa πληροφορία, quæ non rationis argumentis ſuccumbit, ſed certo ſtatuit, eum qui promiſit mentiri non poſſe, vtut tota rerum natura reclamare videatur, & quod fides habeat adiuncta bona & opera & obedientiam erga Deum, quodq; nihil carius Chriſtiano eſſe debeat, quam diuinæ voluntati obtemperare. Atque ita Prophetæ pij Reges, Apoſtoli, atq; adeo omnis pij poſt Abrabam, primum ab exemplo didicerunt veram iuſtificandi rationem: deinde ex circumſtantijs perſonæ & facti de rebus grauiſſimis admoniti ſunt. Hoc pacto pius concionator exemplo Pauli applicet & alia exempla, tum in ſe, tum in circumſtantiarum varietate, & ſemper in accommodatione meminerit reſpiciendum eſſe ad fidei analogiam.

DE EPIDICTICA PERSONARVM TRACTATIONE.

Epidictica perſonarum tractatio, totam vitam, adeoque omnes vitæ partes perſonæ alicuius pertractat, idque eo ordine, quo loci perſonarum in Erotematis Philippi recitantur. Eſt enim is ordo non ſolum naturalis, verumetiam dicenti & audi-

audienti commodus. Verum hoc inprimis obſeruandum eſt in Epidictica perſonarum tractatione, quod illa membra potiſſimum exornanda ſint, ex quibus tria illa ſupra commemorata, Doctrina, Imitatio & Admonitio, peti poſſunt. Nam Paulus Rom. 15. de hoc accommodationis modo admonet, cum inquit: Quæcunq; ſcripta ſunt, in noſtram doctrinam ſcripta ſunt, &c. Debent itaque huiuſmodi membra ad totum Eccleſiæ corpus accommodari, quod fit vbi hypotheſin ad theſin recte transferimus. Vt ſi Baptiſtæ vita eſſet ἐπιδεικτικῶς tractanda, ſequendus eſſet ordo naturalis, dicendumq; eſſet de parentibus, de conceptione, de natiuitate, de educatione, de vocatione, de officio, de teſtimonio Chriſti, de morte & ijs, quæ circa mortem & poſt mortem contigerunt,

In membro de parentibus hæc inſunt, quod preces piorum aſſiduæ tandem exaudiantur, quod afflicti credentes conſequantur ad extremũ conſolationem, quod Deus approbet matrimonium ſacerdotũ.

In membro de conceptione, primum offert ſe officium angelorum, quod ſint legati Dei & miniſtri Eccleſiæ. Deinde quod ſit memor Deus ſuarum promiſſionum. Tum quo Dei actio non impediatur impedimentis naturalibus, hoc eſt naturæ ſterilitate & defectu. Deinde quia Ioannes adhuc in vtero matris agnouerit Chriſtum, docet quod pueri recipiantur à Deo, & quod à pueris agnoſci & coli velit Deus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

In membro de natiuitate, gratitudo erga Deum pro acceptis beneficijs commendatur, Piorum officium mutuum oſtenditur, quod gratulari debeant ijs, quibus benedictio Dei contingat. Deniq; quod pij debeant ſuos pueros Deo afferre ſeu commendare.

Deinde vitæ auſteritas nobis non Monaſticen, ſed ſobrietatem & obedientiam erga Deum commendat.

Poſthac in officio ipſius & circumſtantijs perſonæ & officij, non ſolum doctrina, ſed etiam conſolatio, conſtantia in officio, confeſſio, crux, amor veritatis, atq; innumeræ aliæ virtutes pijs commendantur. Conſolatio eſt, quod digito ſaluatorem monſtrauerit. Conſtantia, quod Herodis minas & Phariſæorum contemnens, Euangelium intrepide docuerit. Confeſſio, quod ſe vocem clamantis in deſerto faſſus ſit. Crux, quod propter vocationem non ſolum vagatus ſit ſine certis ſedibus, ſed mortem quoque adire non dubitauerit. Hæc omnia quæ ſic eruuntur ex perſonæ & officij circumſtantijs, primum pijs miniſtris verbi doctrinæ, imitationis & admonitionis gratia proponantur. Deinde in genere vniuerſæ Eccleſiæ, quantum ad communia pietatis officia pertinet. Perſonalia enim facta, non in ſpecie ſed in genere accommodanda ſunt, quemadmodum ſupra admonui.

Eſt & alia forma tractandi exempla, nimirum, cum non habeatur ratio ordinis, temporum,

ſed

ſed tantum virtutum & viciorum genera recitantur & illuſtrantur, ſed hæc forma paradigmati ſubijcienda eſt. Atq; hæc de duplici paradigmatica & Epidictica perſonarum tractatione dicta ſufficiant. Ratio autem eruendi locos, per quos exempla accommodantur Eccleſiæ, poſtea vbi de locis communibus inueniendis tractabitur, exponenda eſt. Hic ſufficit Methodum monſtraſſe, & paucis exemplis Methodi vſum oſtendiſſe.

DE DIDASCALICA SIMPLICI RERVM.

DIDASCALICA ſimplex rerum (hoc eſt, vt vſitate vocant, locorum ſimplicium) eſt cum de vna re ſimplici docendus eſt auditor, vt de Deo, peccato, gratia, de iuſticia Chriſtiana &c. Hæc forma ſubtiliorem tractandi rationem requirit, & maiori artificio indiget. Quanquam autem hæc Methodus expoſitione proprie conſtat, quemodmodum coniuncta, argumentatione: tamen membra huius formæ argumentatione confirmabuntur. Itaq; præſentis formæ inſtrumentum proprie quidem eſt expoſitio. Argumentatio vero adhibetur fulciendis expoſitionis partibus. Præterea & hoc obſeruandum eſt, quod triplex in hac forma ſoleat adhiberi expoſitio, nimirum Diæretica, Synthetica & Analytica. Nam aliàs alia ratio commodior eſt.

DE EIDASCALICA SIMPLICI RERVM DIAERETICA.

TAMETSI Diæreticus ordo (cuius membra potiſſima ſunt definitio & diuiſio) tractandi res ſimplices, & à Philippo in Methodo Didaſcalica ſimplici, & ab alijs Dialecticis diligenter indicatur: tamen operæprecium eſſe iudico, hoc loco tractandi rationem præſcribere, quæ commoda futura eſt nouitijs concionatoribus. Primum itaque ſumma capita proponam, Deinde tractationis Methodum ſubijciam.

Sunt igitur hæc capita.

1. DEFINITIO.
2. DIVISIO ſeu PARTITIO.
3. CAVSAE.
4. EFFECTVS.
5. VSVS & ABVSVS.
6. ANTITHESES.

DE DEFINITIONE.

Definitionum aliæ noſtræ ſunt, aliæ aduerſariorum. Illas vt veras exponemus, probabimus, comprobabimus & colligemus, Has vt falſas confutabimus. in vtroq; genere eſt peculiaris Methodus, ſed de priori prius dicendum eſt.

Definitio itaq; quam pius concionator, & veram & immotam ſtatuet, quatuor habebit partes in tractatione: expoſitionem: rationem: comprobationem & complexionem.

Expo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Expoſitio eſt ratio, per quam exponimus noſtram de re aliqua definitionem claris & perſpicuis verbis.

Eſt autem definitio Theologica duplex, contracta & copioſa. Illa genere & differentia contenta eſt. Hæc cauſas, adiuncta, propria, & circumſtantias interdum, generi & differentiæ accommodat.

Ratio eſt definitionis probatio.

Comprobatio, eſt per quam confirmamus ſeu declaramus rationem ſiue exemplis, ſiue alijs declarandi modis.

Complexio eſt breuis Expoſitionis, Rationis & Comprobationis comprehenſio. Porro quod dictum eſt de ratione & comprobatione, ita intelligi velim, quod non ſimplex ratio, neque ſimplex comprobatio, ſed & rationes & comprobationes plures adhiberi poſſint, prout commodum auditoribus, & rei tradendæ vtile eſſe videatur. Deinde & hoc obſeruandum eſt, quod definitio copioſa confirmanda, Analyſi prius reſoluenda ſit in propoſitiones, interdum etiam in terminos. Deinde rurſus paulatim coniungendæ ſunt partes per Syntheſin, & oſtendenda definitionis neceſſitas. Atque hæc omnia rationi definitionis ſubijcienda ſunt. Nunc exemplo vno atque altero præcepta illuſtremus, ac ſumamus primum definiendum Matrimonium.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Matrimonium eſt viri & mulieris legitima coniunctio (hæc definitionis expoſitio eſt, ſequitur ratio) Scriptum eſt enim: Quamobrem relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ (ſequitur Comprobatio) Si hæc verba rite examinentur, in ipſis inueniemus, quæ poſuimus in definitione. Primum enim teſtantur coniunctionem debere eſſe, quæ legitima eſt, cum ſit iuxta verbum Dei, & voluntatem Dei. Deinde cum dicit: Erunt duo in carne vna, vnius viri & vnius vxoris vult copulam, non vnius viri, & multarum vxorum, neq; vnius vxoris & multorum virorum, quemadmodum & primum coniugium Adam & Euæ teſtatur. (Sequitur Complexio) Cum itaque Deus ſua lege præceperit, vt legitime copulentur perſonæ, vt ſint non plures perſonæ in matrimonio quam duæ, Relinquitur, matrimonium eſſe legitimam viri ac mulieris coniunctionem. Ex hoc exemplo vtcunq; intelligi poteſt tractatio definitionis ſimplicis: quam ſi ad Dialectices leges & normas reuocare velis, Prima pars quæſtio dicitur, Altera ratio, Tertia rationis confirmatio ſiue Aetiologia, Quarta Concluſio, in qua hypothetica forma ipſa ratio cum quæſtione repetitur. Verum membrorum appellationes, quas ſuperius recitaui, tractationi populari ſeruiunt magis, & intellectu faciliores ſunt.

Addamus etiam exemplum copioſæ definitionis, quod fuſius explicemus, ac ſumamus definiendum Euangelium.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Euangelium eſt doctrina diuinitus reuelata, in qua annunciatur liberatio à peccato, maledictione legis & ira Dei, & proclamatur remiſſio peccatorum, ſalus & vita æterna, credentibus in filium Dei propter eiuſdem victimam, vt bonitas & miſericordia Dei prædicentur, vtque liberati per Filium, fructus Euangelio dignos edant. Hactenus expoſitio definitionis, quæ Analyſi reſoluenda eſt in has propoſitiones, Quarum prima eſt, quod Euangelium ſit doctrina diuinitus reuelata. Secunda, quod Euangelium annunciet liberationem à peccato, maledictione legis, ira Dei, &c. Tertia, quod proclamet remiſſionem peccatorum, ſalutem & vitam æternam. Quarta, quod hæc beneficia contingant credentibus in Chriſtum. Quinta, quod Euangelij vis reſideat in victima Chriſti. Sexta, quod ex Euangelio Deus ſit prædicandus. Septima, quod homo gratitudinem ſuam Deo exhibere debeat, pie viuendo. Has propoſitiones ordine confirmare oportet. Sequitur ergo ratio primæ propoſitionis. Euangelium enim eſſe doctrinam diuinitus reuelatam, Paulus clare docet, vocans Euangelium myſterium abſconditum à ſeculis. (Comprobatio.) Quibus verbis aperte docet, ex humana ratione non pendere Euangelium. Nam ſi ratio vllo pacto potuiſſet hanc doctrinam perſpicere ſuo acumine, nequaquam myſterium abſconditum à ſeculis dicendum eſſet (Ratio ſecundæ propoſitionis) Deinde annunciari in Euange-

angelio liberationem à peccato, à maledictione legis & ira Dei, multa teſtimonia docent prophetica et Apoſtolica. Daniel aperte dicit Chriſtum ablaturum peccatum. Paulus maledictionem legis per Chriſti aduentum abolitam docet. Pater clamat de cœlo ſe per filium placatum (comprobatio) hoc verum eſſe experti ſunt omnes pij, teſtimonium habentes ſpiritus ſancti, per quem clamant, Abba pater, quod profecto non facerent, niſi certo ſtatuerent ablatum peccatum, maledictionem legis abolitam, iram Dei placatam. (Ratio tertiæ propoſitionis) Proclamari porro in Euangelio remiſſionem peccatorum, ſalutem & vitam æternam, teſtantur hæc teſtimonia, Ipſe Dominus dicit ſic ſcriptum eſſe, quod oporteat prædicari in ipſius nomine pœnitentiam & remiſſionem peccatorum, incipiente prædicatione à Hieruſalem. Marci vltimo promittitur ſalus credentibus. Similiter Rom. 10. Præterea Dominus ipſe vitam æternam promittit in ſe credentibus. Quid multis? Vniuerſa ſcriptura ſacra remiſſionem peccatorum, ſalutem & vitam æternam pollicetur populo Euangelium amplectenti. (comprobatio) Fieri enim non poteſt quin ſublata ira Dei, maledictione legis ac peccato, ſalus, iuſticia & vita ſit parta. verum quia hæc non contingunt omnibus (Cain enim, Iudas, Saul & multi alij perierunt, & hodie magna pars mundi, proh dolor, ruit in æternum exitium) in definitione additum eſt quarto

loco,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

loco quod hæc beneficia contingant credentibus. (Ratio) Clare enim dicit Dominus: Qui credit in me non peribit, ſed habebit vitam æternam. (Comprobatio) Et ne quis hoc ex conditione operum pendere exiſtimet, Paulus hominem iuſtificari fide ſine operibus ſcribit, & prolixis diſputationibus confirmat ad Rom. & Galat. Porrò quinto loco additum eſt, quod Euangelij vis in Chriſti victima reſideat (Ratio) ſic enim Paulus inquit: per redemtionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu (Comprobatio) vox etenim? qua Paulus hic vtitur, eſt ἀπολύτρωσις, hoc eſt redemtio, quæ fit dato precio capitis pœna, λύτρον enim proprie precium liberationis eſt. Tale precium pro nobis ſoluit Chriſtus, quando factus eſt pro nobis peccatum, vt nos fieremus iuſticia Dei. Præterea ſexto loco adiectum eſt, Deum prædicandum eſſe propter ſuam bonitatem & miſericordiam. (Ratio) Id quod ſatis conuincit Angelorum cohors, canens nato Domino hunc hymnum Deo: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax, hominibus εὐδοκία. (Comprobatio) Hoc namque ideo factum exiſtimemus eſſe, vt omnes qui hunc Chriſtum agnoſcunt. diſcant angelorum exemplo bonitatem & miſericordiam Dei prædicare, præſertim cum ipſa natura clamitet gratitudinem reddendam eſſe bene meritis. Poſtremo loco additur de fructibus, quos edere debent liberati per Euangelium (Ratio) Quod confirmatur teſtimonio Pauli dicentis, nos in Chriſto

Ieſu

Ieſu Creatos ad bona opera, in quibus nos ambulare vult Dominus. (Comprobatio) Quomodo enim conuenirent iſta, nos liberatos à peccato, & tamen facere deſideria peccati, Cum Paulus dicat, apparuiſſe gratiam Dei ſalutarem omnibus hominibus, vt abnegata impietate & humanis deſiderijs, ſobrie & pie & iuſte viuamus, &c. (Complexio) Cum igitur firmis demonſtrauimus rationibus per Euangelium tolli peccatum, maledictionem legis, & iram Dei, & ſuccedere in horum locum iuſticiam, ſalutem & vitam propter Chriſtum, dum in ipſum credimus, & quod velit nos Deus propter hoc beneficium ſuam bonitatem prædicare, ac vita tota gratitudinem oſtendere, ſequitur quod antea propoſuimus, Euangelium eſſe doctrinam diuinitus reuelatam, in qua annunciatur, &c.

Atque in hunc modum, tractata noſtra definitione, ſi ſunt qui aliter ſentiunt, confutandi ſunt Methodo confutatoria, quæ conſtat propoſitione, ſublatione, oppoſita propoſitione, & ſolutione.

Propoſitio hoc loco eſt ſublationis pollicitatio. Sublatio, eſt ipſa aduerſariorum propoſitio. Oppoſita propoſitio, eſt ſolutionis pollicitatio. Solutio, eſt confirmatio oppoſitæ propoſitionis. Sed res breui exemplo illuſtretur. Nec me clam eſt quod aduerſarij noſtri Papiſtæ garriant (hæc confutationis propoſitio eſt, ſequitur ſublatio) Euangelium eſſe nouam legem de non vindicando, de abijci-

abijciendis facultatibus, de non iurando &c. (Sequitur oppoſita propoſitio) verum id quam friuolum ſit, non eſt difficile oſtendere. (Sequitur Solutio) Id enim quod aſſerunt ex diametro pugnat cum Chriſti ſacrificio, adeoq; cum vniuerſa ſcriptura, quæ fide nos conſequi Euangelij beneficia clamitat. An non clara ſunt verba Pauli? Si iuſticia eſt ex lege, Chriſtus fruſtra mortuus eſt. Hæc oppoſitæ propoſitionis confirmatio, ex locis confirmatorijs, hoc eſt Dialecticis petenda eſt, de qua re dicam in coniuncta locorum Methodo. Verum quid generaliter tum in confirmationibus, tum in confutationibus obſeruandum ſit, hic admonendi ſunt Studioſi. Primum itaque poſtquam perſpicuis argumentis confirmaueris ἀντιπρότασιν ordine aduerſariorum argumenta diluenda ſunt, & ſi res ita patitur, omnium primum genus ſumendum eſt, & poſtea ad ſpecialia argumenta deſcendendum, vt in præſenti cauſa. Primum, confutandum eſt, Euangelium eſſe legem, Deinde, non eſſe legem de victimæ prohibitione, de abiectione facultatum, de non iurando &c.

Præterea & hoc cum in confirmatione noſtræ ſententiæ, tum in confutatione aduerſæ partis diligenter ſpectandum eſt, vt præoccupes ea, quæ vel prudentia carnis, vel aduerſaria pars obijcere poſſit, contra ea quæ dicis, & ea confutes. Hoc Paulo vſitatiſſimum fuiſſe apparet in ipſius ſcri-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

ptis. Quemadmodum in propoſita confutatione ſententiæ Papiſtarum, quod Euangelium ſit noua lex: Caro ingrata Deo inde arma arripit, contra doctrinam operum, & infert hoc pacto. Si Euangelium liberat nos ſine operibus noſtris, cur igitur bene operemur? Hæc obiectio per occupationem tollenda eſt. Atque ita in omnibus partibus concionis ſpectabit fidus Eccleſiaſtes quid contradici poſſit. Sed præcepta copioſæ confutationis & confirmationis infra tradenda ſunt.

DE DIVISIONE ET partitione.

Hoc methodi membrum commode in hunc modum tractari poteſt. Si primum exponas tuam diuiſionem ſeu Partitionem. Secundo probes. Tertio comprobes. Quarto colligas rurſus. Exemplum diuiſionis ſit hoc: Audiuimus quid ſit lex, ſequitur vt quotuplex ſit dicatur (huiuſmodi enim tranſitionis formula vtendum eſt, cum de vno in aliud deſcenditur) Eſt autem lex Dei triplex, moralis, Ceremonialis, & Iudicialis. Hæc expoſitio fuit. (Ratio) Omnis enim lex Dei aut mores format, aut ritus commendat, aut iudicia exercet (Comprobatio) His enim rite hominis vita conſeruatur & gubernatur. In ciuili enim vita, iudicijs opus eſt, in Eccleſiæ cœtu Ceremoniæ ſunt neceſſariæ, religionem animi erga Deum,

Deum, & pietatem erga homines (in ſpirituali Dei regno) morum præceptis conſtare manifeſtum eſt (Collectio) Firmum eſt igitur quod propoſuimus legem Dei eſſe triplicem, Moralem, Ceremonialem, Iudicialem, præſertim cum his tribus vitæ recta gubernatio conſtet, ſiue vitam communem ſpectes, ſiue Eccleſiam, ſiue ſpirituale Dei regnum. Hæc diuiſionis membra ſi obſcura ſunt, definitionibus & ſubdiuiſionibus explicentur, ac rationibus & exemplis illuſtrentur. Verum ſi aduerſarius aliam diuiſionem, eamq; falſam obtrudit, confutationis Methodo euertenda eſt. Exemplo non opus eſt in re aperta. Porrò partitio eadem ratione inſtituenda eſt, vt pœnitentiæ partes ſunt contritio, fides & ſtudium recte formandi vitam (Ratio) Peccati enim nos pœnitere oportet: & quia hæc contritio nihil prodeſt, niſi accedat fides in Chriſtum, neceſſario & hæc additur: & quia neutrum horum verum eſt, niſi ſequatur ſtudium recte & pie viuendi, neceſſario cum ſuperioribus coniungitur bonum propoſitum (Comprobatio) Nam videmus & ſcripturam & exempla hæc tria coniungere. Dauid lapſus dolet ſe peccaſſe, confugit per fidem ad miſericordiam, & reliquam vitam quanta potuit diligentia innocentem conſeruauit. Hæc partitionis membra ſi definitionibus & diuiſionibus, & earum rationibus diffunduntur, magna orationis & vtilis copia exurget.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

DE CAVSIS.

Iam rei cauſas addere oportet, prorſus naturali ordine, & per ſeiunctionem excludendæ ſunt quæ putantur rei cauſæ, & non ſunt. Singulis cauſarum generibus ſuæ rationes ex verbo Domini adijciendæ ſunt. Cauſæ coniunctæ concurrunt in ſuis actionibus, & ſtant mutuis auxilijs, ſingulæque proprium quiddam habent in actionibus. Quare cauſarum ordines diligenter conſiderandi ſunt, ne fiat cauſarum confuſio, vnde poſtea magnæ tenebræ exoriuntur. Deinde & hoc obſeruandum eſt, cum aliquid præcipitur aut probibetur, omnes coordinatas cauſas præcipi aut probiberi. Ut cum ſanctificatio nominis Dei præcipitur, quæ fieri nequit ſine fide, & hæc non ſine noticia Dei contingit, quæ noticia Dei ſine prædicatione verbi Dei eſſe non poteſt. Ergo cum iubemur petere ſanctificationem nominis Dei, hæc ordine petimus, prædicationem verbi, noticiam Dei, fidem & ipſam nominis Dei ſanctificationem. Nunc breuiter exemplum ſubijciam. Pœnitentiæ cauſæ ſunt non hominis liberum arbitrium. (Hæc ſeiunctio eſt.) Sed primum verbum Dei, Deinde Spiritus ſanctus, qui intus arguit peccatum, & excitat odium peccati in corde hominis, Tum voluntas motui diuino & verbo non repugnans. Fines ſunt, gloria Dei & ſalus pœnitentis. Hæ ſunt coniun-

coniunctæ cauſæ, & ſtant mutuis auxilijs in ſuis actionibus, & facile apparet, ſingulas quiddam proprium habere in ſuo ordine ad effectum. Porro quomodo hæc ſint explicanda definitionibus, & confirmanda teſtimonijs, ex ſuperioribus præceptis intelligitur.

DE EFFECTV.

Effectus exponantur, probentur, comprobentur & colligantur, & qui falſo rei tribuuntur, confutationis Methodo euertantur: & ſi quis dicat, contritionem mereri remiſſionem peccatorum, Confutandus eſt eo modo, quem ſupra indicatiui.

DE VSV ET ABVSV.

Si fuit res in abuſu, confutetur abuſus confutationis Methodo. Deinde verus vſus exponatur, probetur & comprobetur.

DE ANTITHESIBVS.

Antitheſes non certum locum habent, neq; in hac Methodo, neq; in alijs, ſed paſſim interſerendæ ſunt illuſtrationis & amplificationis gratia. Putant enim Rhetores, nihil magis facere ad perſpicuitatem, quam Antitheſium ſeu contrariorum collationem.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

DE DIDASCALICA SIMPLICI SYNthetica.

Expoſitio Synthetica eſt, quando exordimur ab ijs quæ antegreſſa ſunt rem, & paulatim per gradus componimus ea, & cumulamus donec omnia illa collecta videntur, quæ ad rei naturam excutiendam ſufficiunt. Vt ſi de pace, quam cum Deo habemus per fidem, dicendum eſſet, hæc κατὰ σύνθεσιν exponi poſſent. Primum quæ offenſa. 2. Offenſæ partes. 3. Mediator. 4. Compenſatio iniuriæ & damni, ſeu ſatisfactio. 5. Reconciliatio. 6. Pactum reconciliationis. 7. Pacis declaratio ſeu promulgatio. 8. Fructus pacis. Hæc ſi ſigillatim confirmarentur, comprobarentur & illuſtrarentur teſtimonijs & exemplis, copioſa emergeret oratio. Hoc pacto σύνθεσις ſequitur ordinem naturæ, & omnes quæ præcedunt natura quæſtiones inueſtigat, exponit, probat, comprobat, Antitheſibus, exemplis, ſimilibus & diſſimilibus illuſtrat. Porrò & hoc obſeruandum eſt, quod copioſæ definitiones hac Methodo extruantur, vt ſupra in definitione Euangelij videre eſt.

DE DIDASCALICA SIMPLICI ANALYTICA.

Analy-

ANalytica expoſitio eſt, quando à toto vel fine exordimur, & deinde partes, & ea quæ ad finem requiruntur, inueſtigamus, ordine plane ſuperiori contrario, vt ſi de oratione dicendnm eſſet, hac Methodo primum quid eſſet inuocatio (habet enim definitio totius rationem) & quis eius finis, exponendum. Deinde quæ ad orationem tanquam neceſſaria membra pertinent, enumerandum eſſet, vt ſunt affectus mentis, cauſæ cur orandum, quis orandus, per quem & quid orandum, quæ memoriæ gratia complecti ſoleo hoc verſiculo:

Affectus cauſæ, quis, per quem, quidque petendum. Poſtremo addi poſſunt circumſtantiæ indifferentes, vt orationis circumſtantiæ indifferentes ſunt. Locus, tempus, geſtus. Hæc profecto ſi ſcripturis & exemplis probentur & illuſtrentur, magna & vtilis orationis copia naſcetur.

Porrò, quæ hactenus dicta ſunt de ſimplici rerum ſeu locorum tractatione, ita intelligantur oportet, quod ſic fieri debeant omnia iuxta diuerſarum Methodorum ſimplicium quæſtionum rationem artificioſam. Verum quoniam varietas exercitatos delectat, interdum harum Methodorum leges ad amuſſim non ſequuntur concionatores docti, ſed auditores quaſi in conſilium adhibent, & ea deligunt ex magna copia, quæ præſentibus auditoribus quàm vtiliſſima cognitu fore arbitrantur. Atque hanc tractandi rationem

nonnulli Methodum prudentiæ appellant, quæ circumſtantias auditorum præſentium & rerum pondera metitur. Vt ſi quis de lege Dei eſſet dicturus, hic primum auditores contemplaretur, deinde rei pondus conſideraret, Tum facile ad pauca capita captu facilia reuocaret tractationē, & primum forte quid lex ſit exponeret, Secundo, an quiſquam legi Dei ſatisfaciat, Quarto, qualis legis abrogatio intelligenda ſit. Similiter fieri poteſt in alijs quæſtionibus ſimplicibus. Quanquam autem ita ſint, nouitijs tamen concionatoribus, qui nondum exercitati ſunt, profuerit artis Methodum ſequi quam expoſui, idque tum propter memoriam confirmandam, tum vt exercitati diu multumque, poſſint poſtea vtrumque genus fœliciter ſequi.

Sanctiſſimæ memoriæ Philippus Melanchthon populari captui ſe accommodus, in cuiuslibet rei ſimplicis explicatione, hæc quatuor iudicat proponenda, declaranda & amplificanda: definitionem rei, cauſas, partes & officia. Definitio ex collatione multorum dictorum & illuſtrium exemplorum petita, rem totam veluti in vnam faſcem colligat, & ſummam rei breuiter proponit, cauſarum explicatio definitionem fulcit, partium recitatio diſtinctius rei naturam ob oculos ponit, Officiorum voce compræhenduntur vſus rei, effecta, & cauſæ finales.

Porrò eſt & hoc admonendum, quod in loco-

rum

rum ſiue ſimplicium, ſiue coniunctorum tractatione, ſi plures ſunt loci, obſeruare oporteat, vt is locus, qui natura præcedit, etiam tractatione præcedat. Vt ſi de peccato & gratia eſſet habenda oratio, de peccato prius quàm de gratia dicendum eſſet. Sed ſi prorſus diſcreti ſunt loci, nihil refert, quo ordine eos explices, niſi forte alter alteri in confirmatione opem ferat, Tum enim is priori loco explicandus eſt, quo explicato, iuuetur alter.

DE DIDASCALICA CONIVNCTA.

Didaſcalica Concio coniuncta, ſiue coniunctorum locorum, eſt quando certi loci coniuncti, hoc eſt propoſitiones, theſes & hypotheſes tractantur, quod tametſi proprie ſit Methodo confirmatoria & confutatoria: plerunque tamen accidit, vt mixta Methodus adhibeatur. Nam ſi propoſitionis partes obſcuræ ſunt, Analyſis eas retexet, & partes ſeorſim proponet, Diæreſis propoſitas partes explicabit: poſtea Syntheſis componet: ac Methodus confirmandi ac confutandi compoſitum probabit, & quod cum eo pugnat, confutabit, Vt ſi prima precatio tractanda proponeretur: Sanctificetur nomen tuum. Hic neceſſario primum Analyſis eſſet adhibenda, quæ in duas ſimplices partes retexeret hanc propoſitio

nem, in nomen Dei, & ſanctificandi verbum. Deinde Diæreſis vtramque partem, vnam poſt alteram definitionibus & diuiſionibus explicaret, Tum Syntheſis rurſus componeret partes. Hinc iam confirmatio & confutatio tempeſtiuè adhiberetur. Atque hoc præceptum perpetuo ſequendum eſt, vbi partes propoſitionis explicatione indigent, alias minime. Præterea in parabolis adhibenda eſt Analyſis vt primum retextas partes proponas. Deinde eaſdem per comparationem rei ad quam pertinet parabola accommodes. Tum extruas doctrinas & paræneſes, vt in Euangelij parabola de ſemine, partes parabolæ ſunt quinque: Seminator, Semen, Seminatio, Terra, Fructus. Seminatori Deus: Semini verbum Dei: Seminationi prædicatio verbi: Terræ auditores verbi: Fructui ſeminis, fructus verbi comparentur. His explicatis extrues doctrinas & paræneſes, vt doctrinæ præſentis parabolæ ſunt: Prima, ſollicitudo Dei de noſtra ſalute procuranda. Confertur enim hic Dominus diligenti agricolæ. Secunda, dignitas verbi. Tertia dignitas miniſterij. Quarta, quod nobis & Diabolo imputandum ſit, ſi fructum non ferat verbum.

Porrò parænèſes ex fide parabolæ extruendæ ſunt. Sunt autem fines præſentis parabolæ, vt Dominus excitet auditores ad verbi amorem, vt arguat negligentes, vt conſoletur obedientes. Cæterum in huius concionis genere, adhuc maior

conci-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

concionatoris vis & prudentia requiritur. Quare vt in hac parte ſatis alioqui difficili, iuuem nonnihil nouitios concionatores, ordine duo tradam. Primum enim Methodum inueniendi locos oſtendam. Deinde rationes indicabo eoſdem copioſe & vtiliter tractandi. In quibus duobus capitibus tota hæc facultas conſiſtere videtur.

DE INVENTIONE LOCORVM COMMVNIVM.

NE quis, quod primum in buccam venit, arripiat tanquam locum communem, quemadmodum illi facere conſueuerunt, qui ex ſingulis fere vocibus aliquid venantur, parum ſolliciti, ſiue ad negocium pertineat propoſitum, ſiue non vt qui hoc ſolum quærunt, vt magni architecti, & locorum communium non imperiti fabri videantur: opus eſt præceptis, intra quorum ſepta animus inquirentis contineatur. Et tametſi res maior eſt, quam vt paucis præceptis abſolui poſſit: tamen prodeſt nouitijs communia quædam præcepta tenere, quæ ſequi tutò & cum fructu eorum quos docebunt, poſſunt.

Primum itaque omnium lecto & intellecto textu aliquo, quæratur textus occaſio, ſummaria compræhenſio, & finis ſeu vſus: quod quomodo fieri debeat, in Dialectico interpretandi genere ſuperius

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

ſuperius declaratum eſt. Deinde textus partes ſeu propoſitiones quærantur. Tum ex his iuxta ſequentes regulas loci eruantur communes, qui ad finem rei propoſitæ facere videntur.

REGVLA PRIMA.

Si propoſitionis ſubiectum fuerit ſingularis terminus, loco eius ponito gradatim ſuperiora, hoc eſt ſpeciem primo loco: Deinde genus proximum, Tum ſi videbitur adhuc ſuperius genus, & componantur hæc ordine cum propoſitionis prædicato. Pſal. 122. In principio hæc eſt propoſitio. Lætor, inquit Dauid, cum mihi dicitur, in domum Domini eamus. Primum facito enallagen perſonæ in hunc modum: Dauid lætatur, cum dicitur ei, in domum Domini eamus. Hic iuxta regulam, primum regis vocabulum, Deinde magiſtratus, Tum hominis ponito. Hoc facto, coniungito hæc ordine cum prædicato, in hunc modum. Regium eſt lætari cum ſubditi conſentiunt in religione. Magiſtratus eſt lætari, quod habeant ſubditos, qui ſecum conſentiant in religione. Omnium hominum gaudium eſſe debet conſentire in cultu Deo præſtando. Ecce tot theſes hæc prima & puerilis regula ſubminiſtrauit, quarum vltima communiſſima eſt, & in plurimas hypotheſes diffundi poteſt, de quarum certitudine ex regula ſequenti iudicandum eſt: Approbato exemplo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

exemplo in ſubiecto, approbatur res in genere. Cum igitur in Dauide approbatur hoc factum, res in genere improbari non debet, & contra: Reprobato exemplo in ſubiecto, reprobatur res in genere, vt Ozias Rex iuda inuadens alienum officium, diſplicuit Deo: Ergo reges atque adeo omnes qui aliena agunt, Deo diſplicent. Fuit enim non regum ſed ſacerdotum officium, offerre incenſum thymiamatis.

SECVNDA REGVLA.

Si in locum prædicati ſubſtituantur gradatim ſuperiora vt ſpecies proximæ, poſtea genera alia atq; alia, copioſa emerget locorum inuentio. Hæc regula ſæpiſſime quidem in aliȷs rebus, ſed ſemper in Chriſti hiſtoriȷs ſequenda eſt. Vt Chriſtus ſanat Samaritanum leproſum inuocantem, Sed quia hic Samaritanus eſt Ethnicus, afflictus homo: collige hinc, Chriſtum iuuare Ethnicos afflictos, & omnes homines, qui ipſum inuocant. Et quia ex Chriſti particularibus factis colligitur eiuſdem officium in genere, licet in hunc modum locum extruere, Quod Chriſti ſeu Meſſiæ officium ſit, iuuare miſeros & afflictos ſe inuocantes.

TERTIA REGVLA.

Si in locum tum ſubiecti tum prædicati ſubſtituas

tuas per gradus ſpecies & genera, copia communium propoſitionum naſcetur. Vt Dauid committens adulterium eſt expulſus regno. Ergo reges grauiter delinquentes punientur, atque adeo omnes qui flagitioſe viuunt, ſupplicia aliquando debita luent. Colluuies impiorum hominum Catacly ſmo abſorpta eſt. Ergo flagitioſi aliquando pœnas daturi ſunt.

QVARTA REGVLA.

Aliquando prodeſt ex concretis abſtracta facere, vt mulier Cananea credens, Matth. 15. in neceſſitate Chriſtum accedit, inuocat, non patitur repulſam, ſed magis inſtat, quemadmodum & archiſynagogus, qui credens, ſecum totam domum conuertit ad Dominum. Hinc collige fidei proprietates, nimirum quod fides in neceſſitate conſtitutum hominem impellit ad Chriſtum, vt eum inuocet, inſtare facit vt impetret, augmentum cum tentatur, ſumit, ac tandem gratiſſimos Deo fructus edit. Hæc regula ex loco coniugatorum vim habet. Sed quoniam quæ de fide recitaui, præcipua ſunt fidei momenta, ea in duos verſiculos incluſi, hoc pacto:

Vera fides Chriſtum petit et rogat, inſtat, ab ipſo
Impetrat, & creſcit, fructificatq; ſimul.

Aliud exemplum. Beatus vir qui timet Dominum. Locus communis: Vera beatitudo conſiſtit

ſiſtit in timore Domini. Huius regulæ vſus eſt magnus non ſolum in locorum inuentione, verumetiam in definiendis concretis. Nam quemadmodum Ariſtoteles & Rodolphus docent, ex deſcriptione concretorum colliguntur abſtractorum definitiones. Vt ſi quid pietas ſit, velis definire, ſume concretum pius in illuſtri exemplo. Vt Abraham pius timet Deum, veraq; fide & obedientia illum colit. Ergo pietas eſt timor Dei, fides & obedientia erga ipſum. Hac via Ariſtoteles multarum virtutum differentias inueſtigauit, quam ſibi non inutilem fore facile animaduertent Studioſi Theologiæ.

QVINTA REGVLA.

Diligenter quæ rem propoſitam antecedunt, quæ cum eadem coniuncta ſunt, & quæ eam neceſſario conſequuntur ſpectanda erunt, atq; in locos communes includenda, vt Pſal. 2. Beati omnes qui confidunt in eo. Primum hic ex antecedentibus ſequitur, Sine Chriſto neminem beatum eſſe. Nam ſi tum demum fiunt beati, quando in Chriſto confidunt, ſine hac fiducia miſeri ſunt omnes mortales. Hic locus etiam à contrario ſenſu concluditur hoc modo: Omnes confidentes in Chriſto ſunt beati, Ergo omnes non confidentes in eo non ſunt beati. Si non beati, certe miſeri ſunt. Vides vt hic locus ſuppeditat occaſionem de miſeria

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

humani generis diſſerendi. Secundus locus eſt ex adiunctis, qui ſecundum quartam regulam extruitur, videlicet quod vera fœlicitas & beatitudo ſita ſit in fiducia Chriſti. Tertius locus, quod vniuerſale ſit beneficium. Generalis enim propoſitio ad nullam gentem aut hominum reſtricta eſt, ſed omnibus offertur beneficium, qui confidere in ipſo non recuſant. Quartus locus, quod fiducia in Chriſtum ſit modus, per quem beneficiorum Chriſti redduntur homines participes. Quintus, ex hoc loco ſequitur locus de Chriſti diuinitate. Nam ſi fiducia in ſolo Deo reponenda eſt, & beatus pronunciatur qui confidit in Chriſto: ſequitur profecto Chriſtum verum Deum eſſe.

SEXTA REGVLA.

Cauſarum & effectuum neceſſaria conſecutio non eſt negligenda. Nam ſi cauſa ponitur, effectus concluditur potentia, vt in ſymbolo, dum agnoſcimus Deum omnipotentem, fides inde eruit duplicẽ effectum, Vnum, quod Deus poſſit benefacere quibus vult. Alterum, quod ſit illi facultas defendendi quos in ſuam tutelam aſſumit. Sed addamus illuſtrius exemplum. In cœna Domini ex cauſſarum & effectuum conſecutione colligendæ ſunt hypotheſes de vera Sacramenti meditatione. Cum itaque Cœna Domini Sacramentum ſit noſtræ per mortem Chriſti redemptionis, primum cœnæ celebratio cogitationem de peccato

mentibus

mentibus inſtillat. Nam ob peccatum mortuus eſt Dominus. Secundo admonet de victima peracta ad redimendum humanum genus à iure peccati. Tertio, huius victimæ dignitas & excellentia cogitationem ſuggerit pijs mentibus, non ſolum de magnitudine iræ Dei, percutientis filium propter peccata noſtra, & inenarrabili miſericordia Dei recipientis nos in gratiam propter victimam filij, ſed etiam de amore filij intercedentis pro nobis & deriuantis in ſe iram Patris. Quarto, contritio quidem ex cogitatione peccati & iræ Dei naſcitur. Fides vero ex inenarrabili miſericordia Dei & amore filij perſoluentis λύτρον pro nobis, excitatur. Quinto, hæc fides confirmatur & augetur vſu Sacramenti tantæ rei. Sexto, fides confirmata & aucta, Deo gratam ſe exhibet, vitam pie, honeſte & iuſte inſtituit, proximum, cum quo habet communem λυτρωτὴν, diligit.

Ecce quantam doctrinam, quantam copiam, quam piam meditationem ſacræ cœnæ, conſecutio cauſarum & effectuum ſuppeditat.

Alium exemplum. Chriſtus remittit peccata ſua autoritate. Hic effectus monſtrat Chriſti diuinitatem, Latro obiurgat blaſphemantem ſocium et Chriſtum inuocat, ex quibus effectibus, contritio, fides & noua vita latronis concluditur.

SEPTIMA REGVLA.

Quæratur repugnans dicti, & repugnans conſequentis dicti, vnde duo locorum genera oriuntur. Sit dictum: qui aliud Euangelium docuerit, anathema ſit. Hic repugnans dicti eſt, qui idem Euangelium docuerit, non eſt anathema. Conſequens dicti, quod papa ſit anathema. Aliud enim Euangelium docet. Huius repugnans deſtruitur, vt Papa non eſt Eccleſiæ caput, &, Papæ non eſt obtemperandum.

OCTAVA REGVLA.

Prodeſt interdum per contrarium ſenſum locum extruere, videlicet cum termini ſunt pares, vt iuſtus ex fide viuit. Ergo non iuſtus ex fide non viuit. Ex quo ſequitur, neq; ex operibus eſſe iuſticiam, neque vitam. Atque ita Paulus colligit ad Galat. 3. Quoniam autem, inquit, in lege nemo iuſtificatur, manifeſtum eſt, quia ſcriptum eſt, iuſtus ex fide viuit. Similiter forma per contrapoſitione interdum locos miniſtrat. Vt omnis qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Hic locus per contrapoſitionem colligit, eum qui non audit verbum Dei, non eſſe à Deo.

Hæ ſunt regulæ inuentionis locorum præcipuæ, quarum fontes ſunt loci Dialectici & regulæ conſequentiarum, & poſſent his plures addi, ſed has puto ſufficere nouitijs concionatoribus, quas ſi fuerint ſecuti, & ipſis in quærendis locis com-

munibus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

munibus expedita erit ratio, & ab alijs notatos locos dextre iudicabunt. Deinde & hinc iudicare poſſunt, cur non ſemper eoſdem locos diuerſi autores commonſtrent. Ratio enim diſcriminis eſt, cum diuerſitas inuentionis, tum quod alij loci alijs autoribus magis arriſerint. Poſtquam autem pius Eccleſiaſtes locos inuenit, examen apud ſe locorum inibit. Huic examini triplex inſtrumentum adhibebit. Primum enim diſpiciet, an alicubi in ſcriptura locus inuentus expreſſe ad verbum habeatur. Deinde demonſtratione ad impoſſibile examinetur locus, ſi expreſſus verbo Domini non eſt. Tertio, Syllogiſmo aliquo concludatur locus, & per conuerſionem ſyllogiſticam, tanquam ad Lydium lapidem probetur. Demonſtrationis ad impoſſibile ſit hoc exemplum. Locus probandus: Chriſtiani poſſunt tenere propria. Huius loci aſſume oppoſitum. Nulli Chriſtiani poſſunt tenere proprium. Iam quære propoſitionem aperte veram, quæ cum oppoſito poteſt altera præmiſſarum eſſe in ſyllogiſmo. Vt, omnes qui dabunt eleemoſynas debent habere propria, Ex quibus duobus præmiſſis ſequitur concluſio falſiſſima, videlicet quod nulli Chriſtiani dabunt eleemoſynas, ex huius aperta falſitate, deſtruenda eſt altera præmiſſarũ. Quare cum maior aperte ſit vera, ſequitur minorem eſſe falſam, Hinc iam infertur ex lege contradictionis loci propoſiti veritas. Iam colligamus quod diximus. Omnes qui dabunt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

eleemoſynas debent habere proprium, Nulli Chriſtiani poſſunt habere proprium, Ergo nulli Chriſtiani dabunt eleemoſynas. Sed concluſio eſt falſa, ergo altera præmiſſarum: non autem maior, ergo minor, quæ dicit, Nulli Chriſtiani poſſunt habere propria.

Conuerſionis ſyllogiſticæ ſit hoc exemplum. Locus. Quidam audientes verbum non ſunt pij. Syllogiſmus. Nulli ambulantes ſecundum carnem ſunt pij. Quidam audientes verbum ambulant ſecundum carnem, Ergo quidam audientes verbum non ſunt pij. Conuerte in hunc modum. Si qui nulli ambulantes ſecundum carnem ſunt pij, Et quidam audientes verbum, ambulant ſecundum carnem. Ideo quidam audientes verbum non ſunt pij. Siquidem omnes audientes verbum ſunt pij, ſiue, nulli ambulantes ſecundum carnem ſunt pij. Nulli audientes verbum ambulabunt ſecundum carnem, ſiue, quidam audientes verbum, ambulant ſecundum carnem, Certe quidam ambulantes ſecundum carnem erunt pij, & quidam audientes verbum ambulant ſecundum carnem, Stat itaq; firma concluſio, quoſdam audientes verbum non eſſe pios.

DE RATIONE LOCOS INVENTOS COPIOSE ET VTIliter tractandi.

AD

AD copioſam & vtilem locorum tractationem quatuor potiſſimum requiruntur, quorum primum eſt diductio quæſtionum, hoc eſt, locorum inuentorum: Alterum, copioſa confirmatio, Tertium, digreſſio: Poſtremum, artificioſa concluſio. De his quatuor eo quo propoſita ſunt ordine dicam, ſingula præceptis & exemplis declaraturus.

DE DIDVCTIONE QVAESTIONVM.

HIc non de inuentione locorum communium, de qua iam dictum eſt, ſed de loci communis inuenti diductione, hoc eſt, multiplicatione in plures quæſtiones ſeu locos, dicendum eſt. Diducitur autem locus inuentus vel in ſimplices locos, vel in coniunctos. Vt ſi quartum præceptum explicandum proponeretur. Primum hic locum communem quæreres iuxta præſcriptum primæ regulæ hoc pacto, Parentes ſunt honorandi, parentes ſuperiores ſunt, Ergo ſuperiores honorandi ſunt. Hic locus communis in tractatione quarti præcepti eſt principalis, & tractandus præcipue. Verum vt copioſe tractari poſſit, profuerit eum diducere in alios locos, ſimplices quidem, quos præbent ipſa verba, coniunctos vero, qui vel ex ijs quæ ipſis verbis neceſſario

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

inſunt, veluti ſpecies ſeu hypotheſes in ſuis generibus & theſibus inſunt, & quæcunque cum re neceſſario coniuncta ſunt: vel ex ijs, quæ ex conditione rei adhærent, petuntur. Ut in propoſito exemplo duo inſunt ſimplices loci, Unus de honore, Alter de ſuperioribus. Hi tractandi ſunt ſeorſim Didaſcalica rerum ſimplici, eo modo quem ſupra tradidi.

Deinde ex diuiſione huius theſeos: ſuperiores ſunt honorandi, naſcuntur plurimæ hypotheſes pro diuerſa ſubiecti & prædicati diuiſione. Subiectum enim in has formas diuidi poteſt, quod ſuperiorum alij ſunt priuati, qui vel naturales ſunt, vt parentes, vel non naturales, vt pædagogi, patroni & patresfamilias: alij publici, vt Ciuilis magiſtratus & Eccleſiaſticus cum ſuis differentijs. Deinde prædicatum honorandi, diuidatur in partes honoris. Qui enim honorat, reueretur eum, obtemperat, gratuſque eſt ei, Ita prædicati tres ſunt partes ſeu differentiæ. Hinc iam tanquam ex ſyluula extruamus hypotheſes: parentes reuereri oportet: parentibus obtemperandum eſt: parentibus gratitudo præſtanda eſt. Præceptores oportet reuereri, præceptoribus obtemperandum eſt, præceptoribus gratitudo exhibenda eſt. Patronos oportet reuereri, patronis obtemperandum eſt, patronis gratum eſſe oportet. Ad eundem modum conſtituantur hypotheſes ex reliquis quæ poſui, vnde emerget

maxi-

maxima quæſtionum neceſſariarum copia. Iam ex ijs quæ ex conditione inſunt, nonnunquam vtiliter petuntur loci, vt ſi parentes, præceptores, patroni ſunt moroſi, difficiles, tyranni, an tum ſit illis reuerentia, obedientia & gratitudo præſtanda, & quatenus. Atq; ita ex alijs conditionibus multiplicantur quæſtiones. Verum hoc poſtremum genus quæſtionum, quod ex conditione naſcitur, per occupationem commode tractabitur. Ecce ſi has hypotheſes ἀναλυτικῶς retexueris, & διαιρετικῶς tractaueris, & Methodo confirmaueris confirmatoria, & exornaueris: non vna concio, ſed tot quot ſunt hypotheſes, inſtitui poſſunt. Fateor non omnes locos communes præbere tantam hypotheſium ſyluam, Attamen nullus eſt tam ieiunus, quin aliquot ſaltem ſuppeditet, quas ea ratione, quæ expoſita eſt, extruere oportet ex loco communi, quod vt dextre facias, plurimum iuuabit, ſi prædicabilium, prædicamentorum & propoſitionum doctrinam quàm optime cognitam habeas.

DE COPIOSA CONFIRMATIONE.

COPIOSA confirmatio conſtat probationum generibus, congerie, expolitione argumentorum, & confutatione ſententiæ, cum noſtra pugnantis, de quibus ordine dicam.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

DE GENERIBVS PROBATIONVM.

PROBATIONVM itaque genus in Theologia eſt triplex. Primum & tutiſſimum eſt, cum ex pronunciatis ſcripturæ claris & perſpicuis, ducitur probatio. Ut parentes honorandi ſunt, quia quartum præceptum clare & perſpicue ſonat: Honora patrem tuum & matrem tuam. Item, ex fide eſt iuſticia, & non ex operibus, quia verbum Domini ſic pronunciat: Statuimus hominem iuſtificari fide abſq; operibus.

Secundum genus ratiocinatio eſt, quoties non ex claris dictis pronunciatur, ſed colligitur firma & immota conſequentia. Atque hoc genus duplex eſt, Directum & obliquum. Directum quidem, cum ſimpliciter prima concluſione quod probandum eſt colligitur, quod genus ſumitur à locis inuentionis: genere, ſpecie, definitione, cauſis, deſtinatis & adiunctis &c. Ut ſi quæratur, an præceptores honorandi ſint, ex genere recte conclude: Omnes ſuperiores ſunt honorandi, ergo & præceptores. Obliquum vero non ſimpliciter concludit quod probandum proponitur, ſed ex oppoſito colligit abſurdum, ex quo rurſus deſtruit antecedens, quo deſtructo, ſequitur veritas oppoſiti. Ut ſi ſuperiores non ſunt honorandi, neq; paren-

parentes honorandi ſunt, Sed falſum hoc eſt, ergo & illud. Conſequitur igitur ſuperiores honorandos eſſe. Tertium genus eſt infimum, quando exemplis nitimur eorum & teſtimonijs, qui in Eccleſia excelluiſſe videntur, quod genus infringitur, ſi ſuperioribus probationibus deſtituitur. Proponamus & aliud exemplum. Sit quæſtio, vtrum Chriſtus ſit Deus, Hoc primum probatur dicto, ſeu primo genere probationum. Nam 1. Iohannis 5. ſic dicitur de Chriſto. Hic eſt verus Deus & vita æterna. Secundo ratiocinatione. Chriſtus fecit diuina opera propria potentia, & Chriſto tribuitur diuinus cultus, Ergo eſt Deus. Obliquo ductu. Si Chriſtus eſſet creatura tantum, maledictus eſſet omnis, qui in ipſum confideret. Sed iam verbum Dei pronunciat beatos, qui in illum confidunt, Ergo non creatura eſt, ſed verus Deus. Tertio teſtimonium Eccleſiæ, vt ſymbolum Athanaſij & omnium piorum conſentientia ſuffragia, Chriſtum Deum eſſe teſtantur. Porro hæc noſtra probationum diſtinctio nec ratione, nec exemplo caret. Ratio quidem hæc eſt, Quicquid probatur vel improbatur in rebus ſacris, id neceſſe eſt, vt fiat vel ſcripturæ, vel Eccleſiæ teſtimonio. Si ſcriptura id fit, erit alias expreſſo verbo, vnde primum genus naſcitur, alias incluſiue ſiue implicite, idque vel in theſi vel in hypotheſi, vnde ſecundum genus probationum ſumitur. At ſi Eccleſiæ teſtimonio probatur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

tur aliquid, tertium erit probandi genus. Exemplum vero Pauli habemus, quem hoc triplici probationum genere, in ſuis ſcriptis vſum fuiſſe manifeſtum eſt. Quod ex fide ſit iuſticia dicto probat cum inquit: Iuſtus ex fide viuit. Ratiocinatione: Si ex operibus eſt iuſticia, Chriſtus fruſtra mortuus eſt. Hinc nunc ſequitur quod propoſuit, ex fide eſſe iuſticiam. Exemplo. Credidit Abraham Deo, et imputatum eſt ei ad iuſticiam. Item, Nos in Chriſtum credimus, vt iuſtificaremur ex fide. Hæc genera ſi late diffunduntur, maxima futura eſt probationum copia, ſed adhibendus eſt tamen modus, ne copia ſit intempeſtiua, atq; ideo faſtidium pariat.

DE CONGERIE.

Congeries hoc loco eſt, quando, propoſitioni ſeu loco communi probando ſubijciuntur præcipuorum argumentorum capita, & quaſi in vnum faſciculum congeruntur. Vt ſi hæc propoſitio tractanda eſſet: Legi diuinæ nemo ſuis viribus ſatisfacere poteſt, poſſent ſequentia argumentorum capita, per congeriem in hunc modum ſubiungi, hoc enim experientia omnium hominum conuincit: hoc ſaucia natura congemiſcens agnoſcit: Hoc vniuerſa ſcriptura clamitat: hoc deniq; victima filij Dei horrendis modis lacerati in patibulo crucis, comprobat. Hoc modo Cicero propoſi-

poſitioni ſubiungit argumentorum congeriem, quem in diſponendis argumentis doctiſſimi quiq; imitari ſolent. Cæterum, tametſi Cicero interdum ab vltimo capite, expolitionem argumentorum in congerie poſitorum incipit, cui primum ſubiungit, & poſtea pergit vſq; ad penultimum, quod ſit tractatione vltimum: tamen Theologo & concionatori tutius eſt, ordinem in congerie poſitum in expolitione ſequi.

DE EXPOLITIONE.

Expolitio eſt per quam argumentum propoſitum confirmatur & exornatur. Conſtat autem copioſiſſima expolitio, propoſitione, ratione, ætiologia, exornatione & concluſione. Propoſitio eſt, quæ argumenti caput aliquod proponit, tanquam confirmationis propoſitionem. Ratio probat propoſitionem, & hæc talis eſſe debet vt ſit minor ſyllogiſmi. Aetiologia rationis cauſam addit, & talem eſſe conuenit, vt vel maior ſyllogiſmi, vel eius probatio ſit, Atque ita ex propoſitione, ratione & ætiologia fit ſyllogiſmus integer, ſed ordine inuerſo. Poſt ætiologiam ſequetur exornatio, quæ ſumenda eſt à ſententijs, comparatis, contrarijs, ſimilibus, exemplis. Poſtrema erit concluſio, quæ ſuperiorum ſummam colligit, & propoſitionem principalem concludit. Hæc expolitionis præcepta ſunt, nec pu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

gnant quæ dixi cum illorum ſententia, qui ſeptem expolitionis partes numerarunt. Non enim eſt vnum expolitionis genus, ſed ego id tantum delegi, quod aptiſſimum nouitijs concionatoribus fore arbitrabar.

Cæterum vt præcepta expolitionis intelligantur, vnum exemplum ſubijciam. Propoſui ſupra locum communem: Legi diuinæ nemo ſuis viribus ſatisfacere poteſt. Deinde huic loco quatuor probationum capita per congeriem ſubieci, quorum primum fuit, quod experientia omnium hominum id verum eſſe conuincat. Hoc caput ſit expolitionis propoſitio, in hunc modum: Experientia omnium hominum conuincit, neminem legi Dei ſatisfacere. (Ratio) Omnes enim homines in ſeipſis facile ſentiunt, quam procul abſint à legis Dei perfecta & perpetua obedientia. (Aetiologia) vident enim legem Dei ſanctam & perfecte videndi regulam, & ſeipſos plane prophanos natura, & imbecilles. (Exornatio à ſententia.) vſque adeo verum eſt, quod Propheta clamitat, omnes iuſtitias noſtras eſſe veluti pannum menſtruatæ mulieris: quæ ſententia quomodo conſtaret, ſi experientia vllius hominis ſani diuerſum eſſet experta(Exornatio à comparatis.) Quemadmodum enim arbor, cuius radix eſt putrida & venenato ſucco infecta, nunquam fructus niſi venenatos producit: ita homo cuius cor peccati veneno infectum exiſtit, nequaquam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

quam poteſt puram & integram obedientiam præſtare legi Dei. (Exornatio ab exemplis.) An non hoc fatetur ſanctus Abel in ſuo ſacrificio? Profecto ſic eſt, Nunquam enim Deus probaſſet Abelis ſacrificium, niſi Chriſtum promiſſum Sanctus ille vir agnouiſſet eum, qui credentes iuſtificaret, & ſuum peccatum intellexiſſet, quo ſe impediri nouit, vt non potuerit legi Dei ſatisfacere. Nam ſi putauiſſet ſe legi Dei ſatisfacere poſſe, nunquam recte ſacrificaſſet, hoc eſt, ſacrificio declaraſſet promiſſum ſemen eſſe legis completorem. Huc & Dauid locupletiſſimus teſtis adijciatur, qui ad Dominum clamans aperte fatetur, non iuſtificari in conſpectu Dei vllum mortalium. Omnes enim declinaſſe & inutiles factos conqueritur &c. (Concluſio.) Cum igitur Dauidem teſtem habeamus: cum peccati virus agnoſcamus: cum legis puritatem, & immundiciem noſtram contemplemur, quis quæſo niſi amens negabit? ſe experiri ſuam in præſtanda obedientia legi Dei imbecillitatem, & (vt ita dicam) οὐτενίαν. In hoc exemplo vtcunque videre eſt expolitionis vſum: quod ſi fuſius tractare inſtituiſſem, ſingulis partibus dilatatis et multiplicatis, integra oratio, vel ex hoc primo probationis capite fluxiſſet. Ad eundem modum reliqua tria capita in congerie poſita, eſſent expedienda. Hinc non difficile iudicare poſſunt ſtudioſi adoleſcentes, huius expolitionis eſſe ſummam vtili-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

vtilitatem. Quare operæprecium facturi ſunt, ſi multum ſe in expolitionis tractatione exerceant. Hinc enim eam facultatem conſequentur, vt poſtea in ſerijs negocijs & ſacris concionibus hæc expolitionis præcepta, vel non cogitata dicentibus occurrant.

DE CONFVTATIONE.

Confutationis methodus, quæ conſtat propoſitione, ſublatione, oppoſita propoſitione, & ſolutione, ſupra eſt declarata & exemplis illuſtrata. Quare hic tantum admonebo auditores de loco confutationis.

Locus itaque proprius confutationi aſſignatur mox poſt confirmationem, quem tamen locum perpetuo non habet. Nam quoties alia ſententia quam noſtra, auditorum animos occupauit, Exordium ſumi poteſt à confutatione: quam legem non ſolum Ariſtoteles & Cicero, verumetiam Paulus ſecutus eſt in Epiſtola ad Romanos. Confirmaturus enim hanc propoſitionem, Quod iuſticia ſit ex fide, primum confutat Gentium & Iudæorum præiudicia. Gentium quidem, quæ lege naturæ ſe iuſtos putabant. Iudæorum vero, qui ex lege diuinitus ſibi tradita ſe iuſtos gloriabantur. Ex hac confutatione præiudiciorum, dilabitur Paulus in propoſitionem, quam repetit primum, & poſtea iuſtam confirmationem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

nem ei ſubiungit. Hoc Pauli exemplum ſequendum iudico, quoties alia quam noſtra ſententia occupantur auditorum animi.

DE DIGRESSIONE.

DIGRESSIONIS *præcepta ad quinque momenta reuocari poſſunt, & ſunt locus, modus, materia, tempus & reditus à digreſſione. De loco hoc obſeruandum eſt, quod digreſſio probatæ alicui propoſitioni ſubijci debeat. Importuna enim digreſſio eſt, quæ fit re nondum confirmata. Modus talis adhibendus eſt, ne diſcentium memoriam interturbet moleſta prolixitate. Infeliciter enim docent, qui neglecta doctrina, leuiſſima aliqua affecti iniuria, integras horas declamitant in vnum atque alterum, quem offendiſſe iudicant. Materia digreſſionis ad exhortationes, conſolationes & obiurgationes, ſed non quaſuis, pertinet. Talis enim debet eſſe digreſſionis materia, vt ſponte videatur fluere ex doctrina, non accerſita aliunde. Niſi enim doctrinæ vis & naturæ, digreſſionis materiam offerat, fieri non poteſt, vt ad ædificationem faciat. Hoc præceptum ideo diligentius obſeruandum eſt, quia non raro ab inexercitatis contra illud peccatur, non ſine verbi Dei iniuria, & auditorum damno. Quarto loco tempus poſui, quod requirit neceſſario digreſſionem. Quando enim auditores vel à*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

doctrina abborrent vel pigriores videntur, vel puſillanimes exiſtunt, tum obiurgandi, excitandi & conſolandi ſunt. Reditus à digreſſione ſit non violentus, ſed vel finis eius ita aptetur, vt coëat cum ea parte orationis, vnde digreſſum eſt, quod fieri vix poteſt, niſi vis doctrinæ digreſſionis materiam præbuit, vel aliquo ſchemate adhibito recurrat ad doctrinam. Cum primum Beatus Lutherus cœpit vindicare doctrinam Euangelij contra Papalem tyrannidem, opus erat acrioribus ſtimulis. Quare crebrior fuit in digreſſionibus quemadmodum in ipſius ſcriptis videre eſt, Nunc vero cum doctrina firmata eſt, & redditus eſt Eccleſiis noſtris tranquillior ſtatus, parcius iſtis acrioribus ſtimulis vtendum eſt.

Deinde quia neq; vocatio ſimilis, neq; autoritas omnium par eſt, cogitabunt nouitij concionatores ſuæ modeſtiæ eſſe, rarius extra metas euagari. Cæterum ſi quis horum præceptorum de Digreſſione exempla requirat, legat Epiſtolam ad Hebræos. Hæc enim vna ingentem exemplorum ſyluam ſuppeditabit.

DE ARTIFICIOSA CONCLVſione.

Dixi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Dixi ſupra qualis concluſio adhiberi debeat in ſingulorum argumentorum expolitione. Hic dicendum eſt de loci alicuius ſeu concionis integræ Epilogo, in quo hæc ſunt obſeruanda. Primum, vna propoſitione repetendus eſt locus explicatus. Secundo, inſtituenda eſt breuis enumeratio argumentorum, & maxime præcipuorum capitum. Tertio, ſequatur illatio, in qua tria coniungi poſſunt, quæ tribus propoſitionibus abſoluenda ſunt. Quid doceat præſens locus, quid confutet, quid moneat. Quarto, omnia ita ordinanda ſunt, vt facilius ſit tranſitus in locum ſequentem, ſi plures explicandi reſtant. Vt, explicato loco quem ſupra propoſui: Quod nemo ſuis viribus, legi Dei ſatisfacere poſſit, non incommoda foret hæc concluſio (Loci repetitio) Quis modo poſthac ſe ſuis viribus legi Dei ſatisfacturum arbitrabitur? (Argumentorum enumeratio) cum non ſolum experientia reclamat, natura negat, ſcriptura paſſim apertis teſtimonijs confutat, verumetiam victima filij longe aliud docet (Illatio) Quare hic locus docet nos omnes noſtram imbecillitatem & peccatum: confutat iuſticiarios, qui legis iuſticiam iactant: monet nos omnes, vt agnitis peccatis & imbecillitate noſtra, confugiamus ad Chriſtum. (Tranſitus) quem nobis offert Euangelium, de quo iam nobis dicendum eſt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

DE PARAENETICO CONCIONVM GENERE.

EXplicato vtcunq; primo concionum genere, quod quia in docendo verſatur, Didaſcalicum nominaui. Nunc ſequitur alterum genus Paræneticum, quod ideo breuius tractabo, quia rarius ſolum & per ſe habetur. Didaſcalico enim vt plurimum admiſcere ſolet. Eſt autem parænecticum genus, quo vel ſuademus, diſſuademuſue, vel conſolamur, vel obiurgamus auditorem. Hinc triplex concio parænetica exoritur, nimirum ſuaſoria, conſolatoria & obiurgatoria, de quibus ordine hæc exponenda ſunt. Primum definitio, deinde inuentio, tum tractatio, quib. breuiſſima ſubiungam exempla, quo præcepta facilius intelligãtur.

DE SVASORIA CONCIONE.

SVaſoria concio eſt, per quam ſuademus ad aliquid vel faciendum, vel ferendum, vel etiam omittendum.

Loci inuentionis in hoc genere præcipui ſunt hi. Neceſſitas cauſæ, mandati, vocationis, vtilitas priuata & publica, dignitas perſonæ & rei. Exempla, antiqua, recentia, Chriſtiana, Ethnica. Item, parabolæ & γνῶμαι, Horum omnium probationes, comprobationes & exornationes aſpergantur,

gantur, & quemadmodum ſupra admonui in Dialectica Methodo, admiſcendas eſſe digreſſionis ſchemate exhortationes, conſolationes & obiurgationes: ita hic confirmatoria methodo loci parænetici confirmari debent.

Porrò in tractatione quatuor concurrunt, occaſio, propoſitio, confirmatio & concluſio. Occaſio cauſas recitat paræneſeos. Propoſitio exaggerenda eſt & multiplicanda, ac ſubinde alijs atq; alijs verbis & ſchematibus iteranda. Confirmatio petetur ex locis iam commemoratis, in qua confirmatione duo præterea ſpectanda ſunt gradus & ſchema. Gradus facit vt gradatim à leuioribus & minoribus ad grauiora & maiora, deinde grauiſſima & maxima aſcendas, alioqui vileſcet paræneſis. Schema, non ſolum affectibus ſeruit, verumetiam orationem acutiorem (vt ita dicam) reddit, vt penitus in auditorum animos penetret, atque adeo ipſum cor totum poſſideat. Huc Interrogatio, Subiectio, Exclamatio, Admiratio, Dubitatio, Occupatio, Hypotypoſis, Dialogiſmus, αὐτοποΐια & huius generis alia, quæ à Rhetoribus nominantur & explicantur, referri debent. Concluſio, quam quartam tractationis partem feci, nouis præceptis non indiget, ſed eodem modo confirmabitur, qui ſupra monſtratus eſt. Cæterum vt præceptorum vſus conſpiciatur, exemplum vnicum ſubiungam.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

EXEMPLVM SVASORIAE concionis.

Occaſio) Quia video multos tardiores ad verbum Dei audiendum (Propoſitio) Conſtitui breuiter nos excitare ad verbi cœleſtis amorem, quo impellamur ad diligentius audiendam & conſeruandam doctrinam de cœlo nobis allatam. (πάθος) Quanquam dolendum eſt, mortales eſſe vſq; adeo ſuæ ſalutis immemores, vt ſtimulis indigeant, quo properent eò, quò toto impetu ferri deberent. (Neceſſitas cauſæ) Inde enim tantus torpor mentibus noſtris inſidet, quod non vt deberemus attendimus, quæ ſit verbi cœleſtis neceſſitas. An quiſquam omnium mortalium intelligere poterit voluntatem Dei ſine ipſius verbo? Profecto ſi ſapientia mundi, quemadmodum vere dicit Paulus, eſt ſtulticia coram Deo, fieri nequit, vt Dei voluntatem ſciamus, donec ſtulticiam carnis fuerimus ſequuti. (Neceſſitas mandati) Excidiſſe ſane videtur mentibus noſtris mandatum Dei patris, Cuius hæc verba ſonant de cœlo: Hic eſt filius meus dilectus, Hunc audite. Ipſe filius ſua verba à ſuis audiri cupit, Oues meæ vocem meam audiunt. Vnde conſequitur, eos qui aſpernantur vocem Chriſti, quam ſonat per miniſtros ſuos, non eſſe oues ipſius. Spiritus ſanctus voce Prophetarum & Apoſtolorum ad legem & ad teſtimonium inuitat. Quis itaq;

itaq; tu es, qui mandatum æterni Patris contemnis? quis es, qui filium pro te paſſum, inuitantem te ad audiendum ſuum verbum, aſpernaris? Quis es, qui ſpiritus ſancti imperium detrectas? (neceſſitas vocationis) Vſque adeo obliti ſumus, vnde & quo vocati ſumus. Nonne per verbum è tenebris Sathanæ educti in admirabilem Dei lucem ſumus? Hoc verbum nos vocauit: Hoc verbum nos Chriſtianos fecit: ſed nos interim adeo auguſti nominis obliti, ſalutis myſterium negligimus. (vtilitas) Quod ſi hæc tam auguſta vocatio nos non mouet, profecto mouere deberet proprij commodi ratio, qua vel bruta animantia tangi animaduertimus. Sed quis poteſt vlla ratione humana vel angelica recitare ſaltem huius vtilitatis, vel momenta quædam, præſertim cum Paulus poſt Eſaiam dicat, oculum hominis non vidiſſe, nec aurum audiuiſſe, nec aſcendiſſe in cor hominis, quæ Deus præparauit ijs qui ſe diligunt. Nec eſt quod quiſquam ſe ſomniet Deum diligere, qui verba ipſius non audit, non meditatur, non confert inter ſeſe, vt myſterium in illis latens paulatim intelligat. Chriſtus enim λόγος Dei æternus dicit: Qui diligit me? ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diligit eum. Huic dilectioni Patris & Filij maiora bona adiuncta ſunt, quam vt percipi poſſint humano ingenio. Tametſi Paulus ſummam his verbis complexus eſt, Euangelium eſt potentia Dei in ſalutem omni credenti.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

O ſtupidum hominem, O lapideum cor, quod tantam oblatam ſalutem ſpernit, reijcit, proterit. Vt proſpiciamus ventri, quid facimus? nonne artes diſcimus? nonne maria nauigamus? nullum gelu fugimus, nullum æſtum auerſamur, nullo tempore torpemus, quo miſero ventri proſpiciatur. His rebus interituris mouemur, & interim ſalutem noſtram relinquimus. Tanta eſt noſtra inſania, tanta peruerſitas & malicia, vſq; adeo veneno illo Sathanico infecti ſumus miſeri, quod libentius velimus in ſcelerib. noſtris mori, quam porrectam manum Dei apprehendere & ſaluari. Verum vbi nihil aliud habemus agendum, tum verbum Domini minori ſane reuerentia, quam olim Aeſopum ſuas fabulas recitantem audiuerunt triobolares ſerui, nos audimus. Vtinam hæc noſtra oſcitantia non eſſet euidens ſignum pœnæ noſtræ ingratitudinis. (Dignitas perſonæ & rei) Quis putaſſet vnquam homines fore tam obliuioſos, vt ſtipulationis in baptiſmo peractæ obliuiſcerentur? Ibi enim inaugurantur Chriſti corpori, & eius membra redduntur, vt cum illo conſortes ſint cœleſtium bonorum, nec alia re quam fide (quæ ex auditu verbi eſt) in corpore Chriſti permanere poſſumus. Hic merito dubitauerit aliquis, inſaniæ ne ad ſtupiditati noſtræ aſſcribatur, quod tantam dignitatem, quam habemus in corpore Chriſti, quod tantum cœleſtium bonorum theſaurum, quem poſſidemus per Chriſtum,

ſtum, reijcimus terq; quaterq; ingratiſſimi (Exempla) Mirum eſt non reddi nos cautiores aliorum incommodo. Stupendum eſt, non venire nobis in mentem, quod totus mundus κατακλυσμῷ perierit, propter verbi Dei contemtum. Non mouemur exemplis Sanctorum Patriarcharum Abelis, Seth, Enoch, Noe, Abrahæ, atq; adeo plurimorum, qui nunc Dei iucundiſſimo aſpectu fruuntur in cœlis. Lætor inquit Dauid, cum mihi dicitur, in domum Domini eamus, Sed nos contra lætamur, cum mundus nos ad voluptates inuitat, quibus tamen ineſcamur, vt tandem in hamo hæreamus capti. Beatus inquit idem Dauid, qui legem Dei meditatur die ac nocte. Sed nos (proh dolor) non ſecus à meditatione verbi cæleſtis abhorremus, quam ſi omnia iſta quæ in verbo proponuntur, eſſent terriculamenta quædam puerorum. Tomuri ſacerdotes Dodonæi, nunquam è templis diſceſſerunt, qui tamen ſuperſtitionem Diabolicam, pro verbo Dei amplexi fuerant: Nos nunquam aut raro templa intramus, qui tamen verbo & teſtimonio multiplici, de noſtra religione edocti ſumus, ſed vtinam edocti, vtinam vere ſentiremus corde, quod ore profitemur & titulo. quod ſi faceremus, nequaquam miniſterium verbi tam pernicaciter contemneremus. Quid quæſo reſpondebis filio Dei, cum in extremo die ſua vulnera tibi oſtendet? Cum ſanguinis ſui crudeliter conculcati pedibus te accuſabit? Tunc vere tibi accidet,

cidet, quod Dominus pædixit fore, vt præ pudore & iuſto Dei iudicio cum impia damnandorum turba, dicas montibus, Cadite ſuper nos, idq; ne intuearis in faciem filij Dei, quem hic contemſiſti, cuius verbum hic abieciſti, cuius ſanguinem immaniter pedibus conculcaſti, quem expandentem ſanguine madentia brachia, & cupientem te è medio mortis & è faucibus inferni eripere, ſpreuiſti miſer: vere miſer, vt quem iuſtus iudex niſi pœnitentiam egeris, æternis tenebris & carceribus traditurus eſt. (concluſio) Rogemus igitur Deum vt nos conuertat, quo conuerſi afficiamur dulcedine verbi Dei, vt nos ſuo ſpiritu excitet ad audiendum ſalutis verbum, per quod voluntatem Dei, & verum cultum diſcere poſſumus, per quod tantæ vtilitates ad nos aduenıunt, per quod tot Patriarchæ, Prophetæ, Apoſtoli, Sancti, Martyres, atque alij pij plurimi ſalutem conſecuti ſunt, per quod recta via in cœlum nobis monſtratur per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, cui cum Deo patre & ſpiritu ſancto ſit laus, honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Hoc exemplum tractationis vtcunq; monſtrat vſum locorum inuentionis, pauca Schemata ininterpoſui, frequentius propoſitionem attigi, nec ignoro longe infra rei dignitatem ſubſidere hanc meam exempli tractationem. Quare ſtudioſos hortor, vt dum licet, ſe multum exerceant declami-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

clamitando & ſcribendo, vt poſtea inſtructiores ad miniſterij ſacratiſſimi functionem accedant, quam battologijs & garrulitate indocta conſpurcare, flagitioſiſſimum eſt.

DE CONSOLATORIA CONCIONE.

Conſolatoria Concio eſt, in qua concionator afflictum hominem & luctantem ſub cruce erigit, ne impatientia victus, ſuccumbat dolori.

Loci conſolatorij ſunt hi præcipui & communes. Primus, voluntas Patris cœleſtis. Secundus, conditio. Tertius, promiſſio liberationis. Quartus, conformitatis Chriſti & membrorum eius neceſſitas. Quintus, vtilitas eaque multiplex. Cruce enim præſumtio propriæ virtutis euertitur, hypocriſis detegitur, confidentia carnis excutitur, patientia exploratur, obedientia confirmatur, contemtus mundi naſcitur, humilitas inſtillatur, præteritus error corrigitur, futurum malum præcauetur, fides exercetur, Spes in vnum Deum reponi docetur. Plura de hac re lege in locis Philippi. Tractatio conſtat occaſione, propoſitione, confirmatione & concluſione, non ſecus atque in ſuaſorio genere, cui affine eſt. Porrò quoniam vtile eſt certam rationem tenere accommodandi conſolationes, paucis ſubijciam Methodum conſolandi.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

METHODVS CONSOLATIONIS ADHIbendæ.

CAeterum ne intempeſtiue & imperite adhibeatur conſolatio, diſtinguamus primum inter priuatam & publicam Conſolationem, deinde vtriuſq; iuſtam formam præſcribamus. Priuatam voco conſolationem, quæ vni fit, preſſo aliquo dolore ſeu cruce. Communẽ appello, quæ tempore vel perſecutionis, vel plagæ alicuius diuinitus immiſſæ, toti fit cœtui. Sed de priuata prius dicetur, in qua tria in vniuerſum obſeruanda mihi videntur. Primum, quis ſit ille qui conſolatione erigendus eſt. Secundum, quid ſit quod dolet. Tertium præſenti dolori apta medicinæ accommodatio.

Qui dolet aut pius eſt, aut impius. Si pius, ſtatim indicata communi filiorum Dei ſorte, conſolationibus erigendus, confortandus & fouendus eſt, idq; per locos ſupra commemoratos, & valde vtiliter. 8. caput ad Rom. adduci poteſt. Sin impius, maiorem curam, vt in grauiori morbo adhibere neceſſe eſt. Huiuſmodi enim non ſtatim erigendus eſt, ſed magis adhuc deijciendus eſt fulmine legis Dei, & minis proterendus, donec ſuam agnouerit ſine hypocriſi impietatem, donec iram Dei in ſe concitatam intellexerit, donec clamauerit cum Manaſſe, ſe multis modis reum eſſe. Nam

qui

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

qui impio homini ſiue ægrotanti, ſiue alioqui aliqua calamitate preſſo, mox conſolationem accommodat, periculoſum, intempeſtiuum & lethale pharmacum adhibet. Perinde enim facit ac medicus, qui foris vulnus ſanat, relicta intus ſanie, vnde poſtea maius malum & mortiferum erumpit. Quare vt peritus medicus μότῳ inſerto prius elicit ſaniem, qua extracta, malagmate obducit vulnus: ita pius concionator impij hominis hulcus legis comminatione tanget prius, vt agnitus morbus ſanari poſſit facilius. Vere enim dicitur, ad ſanitatem primum gradum eſſe nouiſſe morbũ.

Secundum, quod in conſolationibus obſeruandum admonui, eſt res quæ dolorem affert, ſeu id quod dolet, quod neceſſario examinandum iudico, propter medicamenti rectam accommodationem. Aliter enim erigendus eſt, qui ſua culpa ſibi malum accerſiuit, aliter cui aliena culpa malum illatum eſt. Nam ſi quis ſua ſibi culpa crucem accerſiuit, vti infamiam paupertatem, morbum, mortem &c. non mox medicina ſeu conſolatio adhibenda eſt niſi, videas reum ſerio peccatorum ſenſu tangi. Tum enim iſte peccatorum ſenſus confirmandus eſt verbo Dei, et augendus ſi opus videtur. Deinde ad conſolationes deſcendendum eſt. At ſi vel hypocrita exiſtit, vel alioqui impius, tātiſper maledictio legis et ira Dei proponenda ſunt, donec & peccati ſui atrocitatem agnouerit, & illud ſibi ex animo dolere confeſſus fuerit. Quod ſi eò lege

Dei

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Dei ac minis adigi nequit, non eſt margarita proÿcienda ante porcos. Contra autem ſi perductus fuerit reus in ſui cognitionem, & vero doloris ſenſu ob peccatum admiſſum tangatur, tum demum arte medicina adhibenda eſt, & exponenda ſunt ordine hæc tria, lapſus primum: deinde pœna: tum finis vtriuſq;.

Lapſum ex eo primum proueniſſe docendus eſt, quod timorem Dei abiecerit, idq; confirmari poteſt commode & copioſe ex primo ad Rom. capite. Deinde quod iam in ipſum facilius tanquam in inermem, inſidiæ Diaboli, vitium carnis, & improbitas mundi prævalere potuerint. His cauſis lapſus indicatis & confirmatis, ſecundo loco pœnam oſtendere oportet, nequaquam parem eſſe delicto commiſſo, ſed eſſe teſtimonium duarum diuerſiſſimarum rerum, nimirum iræ Dei & eiuſdem paterni fauoris & clementiæ. Iræ quidem, ſi non egerit reus pœnitentiam, & non ſiuerit ſe emendari virga Dei. Paterni vero fauoris & clementiæ, ſi correptus emendetur plaga, & ad pœnitentiæ portum confugerit. Poſt hæc tertio loco finis cum lapſus, tum pœnæ exponendus eſt. Lapſus quidem, vt poſthac ſit cautior. Pœnæ vero, quod ſingulari conſilio Dei (Cum interim multis impÿs & facinoroſis parcitur) ſit caſtigatus, non vt pereat, ſed vt habeat paratum teſtimonium paterni fauoris erga ſe. Verum quia hoc difficilius perſuadetur laboranti ſub cruce, te-

te, teſtimonia & exempla ex verbo Dei clara & perſpicua producenda ſunt. Teſtimonia quidem, qualia ſunt hæc: Paulus 1. Cor. 11. dicit, Rebus aduerſis nos à Domino corripi, ne cum hoc mundo damnemur. Vide finem crucis eſſe ne damnemur, ſi ſcilicet admoniti cruce egerimus pœnitentiam. Deinde Prouerb. 16. Fili mi, inquit Salomon, ne reſpuas correptionem Domini, neq; afficiaris tædio, cum ab eo argueris, quem enim diligit Deus corripit, & quem velut pater filium, amplectitur. Autor Epiſtolæ ad Hebræos Capite 12. dicit nos ſpurios eſſe non filios, ſi extra diſciplinam ſumus. Huiuſmodi loci & ſimiles aptiſſimi ſunt, quibus animus rei iam pœnitentis erigi poteſt, vt iam pœnam qualemcunq; ſufferre, tanquam præſtiturus Deo obedientiam, velit. Exempla vero ſint Manaſſes, Dauid, Soror Moſis, Rex Vſias, populus in captiuitatem abductus & plurimi alij, qui ob certa peccata puniti ſunt, & poſtea per pœnitentiam ſunt reuerſi. Inſigne præ alijs Latronis exemplum eſt, qui præclarum patientiæ & fidei exemplum edidit. Hic non ideo putauit ſe abiectum, quia morte iſta infami erat ob ſcelera ſua afficiendus, ſed ſpe in Chriſtum collocata, patienter commeritam pœnam ſubijt.

Poſt huiuſmodi teſtimonia & exempla (quibus patefacienda ſunt iudicia Dei, conferendo mores noſtrorum hominum cum priſtini populi mori-

moribus. Deus enim ſibi perpetuo ſimilis eſt, ſiue pœnam, ſiue miſericordiam reſpicias) poſſunt addi loci communes ſupra commemorati.

Porrò ſi aliena culpa illatum eſt quod dolet, ea ratio in conſolationis accommodatione ſequenda eſt, quam in publica conſolatione oſtenſurus ſum, de qua nunc dicendum eſt.

Publica igitur conſolatio vt rectè inſtituatur, tria ſunt obſeruanda. Primum, vnde calamitas publica. Secundum, quæ cauſæ. Tertium, Conſolationis accommodatio, pro calamitatis & cauſarum diuerſitate. Calamitas igitur vel eſt θεήλατος, *id eſt diuinitus immiſſa, vel ab hoſtibus noſtræ Reipub. illata. Si eſt à Deo calamitas, vt peſtis, annonæ caritas, ſiccitates, tempeſtates, cauſæ non ſunt extra nos quærendæ, ſed domi noſtræ. Sunt enim peccata ſingulorum communium calamitatum cauſæ, & ſæpe ob vnius culpam integra reſpublica plectitur, cuius rei teſtes ſunt Acham, Dauid, Oedipus & alij multi, qui ſceleribus publicam calamitatem accerſiuerunt. Hic non eſt difficile accommodare conſolationem, ſi exempla ſanctorum Prophetarum ſequi voluerimus. Horum enim exempla quid faciendum ſit monent. Hi enim primum conſueuerunt publice taxare ſcelera, eaq; triplicia: deſertionem Dei, hypocriſin, iniuriam proximi. Et horum genera quæ potiſſimum in populo graſſari videntur. Exempla paſſim extant in Propheticis ſcriptis. Deinde*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

inde publice inuitare ſolebant totum cœtum ad ſeriam pœnitentiam, ieiunium & orationem. Vtriuſq; rei exempla his annis aliquot inſignia, ad mandatum Sereniſſimi Regis noſtri, edita ſunt, à miniſtris noſtrarum Eccleſiarum, non ſine fructu & mitigatione pœnarum commeritarum. Poſtremo admonere conſueuerunt Prophetæ eos, quos præ alijs ſceleribus contaminatos animaduerterunt, noſtris miniſtris verbi exemplum relinquentes, vt eos priuatim admoneant, corripiant & emendent, quos animaduertunt ſua idololatria, ſuis vſuris, adulterijs, tyrannide, fraudibus, auaricia &c. Reipub. toti pœnam accerſere. Hoc pacto. Tyreſias tametſi Ethnicus ſacerdos Oedipum tyrannum, ob cuius ſcelus Thebana Reſpub. peſte puniebatur, ad duram pœnitentiam reuocauit. Hoc modo Eſaias & Ieremias Reges ſuorum temporum caſtigauerunt, eiſque imputauerunt communes calamitates. Et ſcire debent miniſtri verbi, hanc non infimam partem eſſe ſui muneris, quam ſi negligunt vel metu vel ignauia, graues pœnas Deo daturi ſunt, quemadmodum habet comminatio apud Ezechielem & alibi.

Sin autem ab hominibus venit, ſiue priuata ſiue publica calamitas, id fit vel propter iuſticiam, vel non. Si propter iuſticiam, conſolatio ſtatim adhibenda eſt à communi ſorte filiorum Dei in hoc mundo, & oſtendendum, quanto honore

nos

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

nos dignetur Deus, quod ita nos peculiari ſuæ militiæ nota inſignit: vnde Apoſtoli plagis affecti, gaudent, quod digni habiti ſint pro nomine Chriſti contumeliam pati. Hæc enim ſpecies crucis fidelium maxime propria eſt, qua vult Chriſtus in nobis glorificari, quemadmodum Petrus docet prioris Epiſtolæ Capite 4. Porrò ſi non propter iuſticiam nobis ab hominibus calamitas publica inducitur, cauſæ in nobis ipſis quærendæ ſunt, & quemadmodum ſupra explicatum eſt, vbi dictum eſt de cruce diuinitus illata, conſolatio adhibenda eſt. Ex his puto conſtarei, qua ratione & via cum priuatæ tum publicæ conſolationes adhibendæ ſunt.

DE OBIVRGATORIA CONCIONE.

Concio obiurgatoria eſt, in qua vel ceſſantem, vel delinquentem, vel etiam contumacem auditorem obiurgat Eccleſiaſtes. Huius finis debet eſſe correctio, & emendatio eius qui obiurgatur. In hac ſpectentur potiſſimum ij loci: Primus, turpitudo rei perpetratæ. Secundus, adiuncta: vt ſunt mala conſcientia, periculum reiectionis & metus impendentis iudicij Dei, ac præſentium æternarumq; pœnarum. Tertius, Dignitatis perſonæ et turpitudinis rei collatio. Quartus, Exempla. Quintus, Connexa perſonæ, vt

Chri-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Chriſtus caput & rex noſter, Eccleſia quæ eſt patria ſpiritualis, corpus noſtrum quod dedicatum eſt Deo, vt ſit templum Dei. Huc Reſpublica, domus, familia &c. referantur.

Dum hos locos enumero, non ſentio omnes in quauis obiurgatione adhibendos eſſe, ſed nunc hos nunc illos, prout prudens concionator viderit vtile fore. Exemplum petatur primæ Cor. 6. vbi fornicarios obiurgat Paulus. Porro tractationis Methodus non diſſimilis eſt tractationi exhortatoriæ. Quare non opus eſſe iudico exemplum aſcribere, præſertim cum loci ſint perſpicui, & notum ſit, ſingula confirmatoria Methodo probanda, comprobanda & exornanda eſſe. Verum hic duo adijcienda duxi. Prius, quod animus obiurgandi præmolliendus ſit, ad obiurgationes patienter audiendas, id quod fieri poteſt commode, ſi miniſter officium ſuum erga reum declarat, & publicam neceſſitatem ſibi impoſitam vt id faciat oſtendat, ne putetur obiurgatio proficiſci ex aliquo prauo affectu. Sic Paulus præmolliuit Corinthiorum animos ante acerbiorem obiurgationem. Poſterius, vt intermiſceantur conditiones pœnitentiæ, ne quis aſperiori obiurgatione fractus, animum deſpondeat, vel mortem ſibi conſciſcat.

Hæc ſunt honeſti auditores, quæ iudicaui indicanda eſſe nouis concionatoribus, & ſpero, niſi me valde fallit opinio, adoleſcentes non parum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

iuuari poſſe indicatione huius Methodi. Sunt autem præcepta omnia quæ à me recitata ſunt ex Dialecticorum & Rhetorum fontibus deſumta, & accommodata ad vſum Eccleſiaſticum, vtilia cum in Sacrorum ſcriptorum enarratione, tum in ſacris concionibus formandis, quibus ſi ſe regi patiantur adoleſcentes, non dubito ijs polliceri faciliorem in ſtudijs Theologicis & concionibus formandis progreſſum. Cæterum quia non ſatis eſt apte inueniſſe, & prudenter ordinaſſe ea quæ dicturi ſumus, niſi felix aſſit memoria, volo veluti coronidem huic Methodo adijcere pauca de memoria, idq; non veterum more (qui imagines & ſigna comminiſcebantur, quæ eſſent quaſi memoriæ ἐπιςήλια quædam, hanc enim ſubtilitatem libenter illis relinquo) ſed ea tantummodo colligam, quibus ſe iuuari intelligant Studioſi in ediſcendis concionibus.

DE MEMORIA.

DE MEMORIA.

DVPLICEM *iuuandæ memoriæ rationem inſtituamus, quarum prior quidem artificioſior, Poſterior vero rudior erit.*

Artificioſior illa conſtabit duabus rebus, ordine nimirum & numero. His enim conſtat artes & tradi & percipi. Nam vt ordo quæq; ſuo loco collocat, initia, progreſſiones & metas conſiderat, ita numerus res rerumq; momenta metitur.

Quo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Quoniam igitur Methodus quam tradidi rerum ordinem monſtrat, ac quaſi numerat partes, optima erit ediſcendi via, eundem ordinem mentis acie aſpicere. Fieri enim non poteſt, vt qui perite ordinem rerum inſtituit, ac rerum puncta obſeruauit, & veluti numerauit, quin eandem facile mente retineat, ac quaſi depoſitum ab eadem repoſcat dicturus. Vnde ridiculum videri poſſet, aliam ediſcendi rationem præſcribere, præſertim hominibus qui in artibus dicendi inſtituti & exercitati ſunt. Verum tametſi hæc ita reuera ſe habeant, non tamen ſtatim ab omnibus percipiuntur. Quapropter vt diſtinctius hæc intelligantur, & ad vſum concionatorum propius accommodentur, totam hanc rationem ediſcendi, quam dixi in ordine & numero poſitam eſſe, in quatuor membra ſiue præcepta diſtribuam. Primum ſit, vt rem exacte intelligat, menteq; totius rei ſummariam quandam comprehenſionem teneat concionaturus. Secundum membrum, vt locos, hoc eſt, κεφάλαια *(vt Græci vocant) in numerato habeat. Tertium membrum, vt locorum tractandorum ſectiones faciat, quas certo numero complecti neceſſe eſt. Quod ſi carmine aliquo ad id parato fiat, non erit inutile, vt ſi vſus legis explicandus eſſet. Primum ternam ſectionem non incommode faceret, quam complecti poſſet hoc verſiculo.*

Inſtruit & damnat ſontes, docet atq; renatos.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Et quia prima pars huius ſectionis plures habet particulas & cauſas, poſſet & eas hoc verſu complecti:

Mandatum, pœnæ, pax publica, dux ad Ieſum.

His enim quatuor pædagogicus vſus legis abſoluitur. Ad eundem modum de alijs duabus partibus inſtitui poſſunt verſiculi.

Veram legis meditationē Doctor PETRVS PALLADIVS *Epiſcopus noſter vigilantiſſimus, ac de Eccleſijs Danicis, Noruegijs & Iſlandicis optime meritus, hoc carmine complexus eſt.*

Lex quid eram, quid ſum, quid ero, per quem manifeſtat.

Quartum membrum ſit, vt certis in locis digreſſiones in minas, conſolationes, & exhortationes collocentur, ne digrediendo memoria impediatur & abſtrahatur dicturus à re propoſita, quod plerunq; vſu venire ſolet ijs, qui hoc præceptum non obſeruant. Vbi autem iuxta hæc quatuor præcepta concionaturus orationem ordinauerit, ac veluti numerauerit, ad ediſcendum ſe accingat iuxta diſpoſitionis ordinem. Ac primo loco mandetur memoriæ ſummaria comprehenſio, vt quæ primo loco recitanda eſt. Deinde loci ſeu capita ſeorſim. Tum locorum tractatio cum ſuis ſectionibus, ac ſectionum particulis. Hanc rationem ediſcendi optimam eſſe non dubito, quam haud dubie omnes docti ſequuntur.

Porro

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Porro poſterior ratio, quam dixi rudiorem eſſe, hominibus indoctis, qui artes dicendi non deguſtarunt vtilis eſt, & hæc ſiue notis numerorum, ſiue literis inſtituatur, perinde eſt, & fieri poteſt in hunc modum.

Primum ea quæ vult ediſcere artium rudis concionator, diſtinguat primum notis numerorum, aut literis ſingulis. Deinde repetendo videat quid apud ſingulas notas ſiue literas depoſuerit. Poſtremo ediſcat iuxta diſtinctiones factas, et à ſingulis notis ſiue literis tanquam depoſitum repetat, quod illis antea commiſerat.

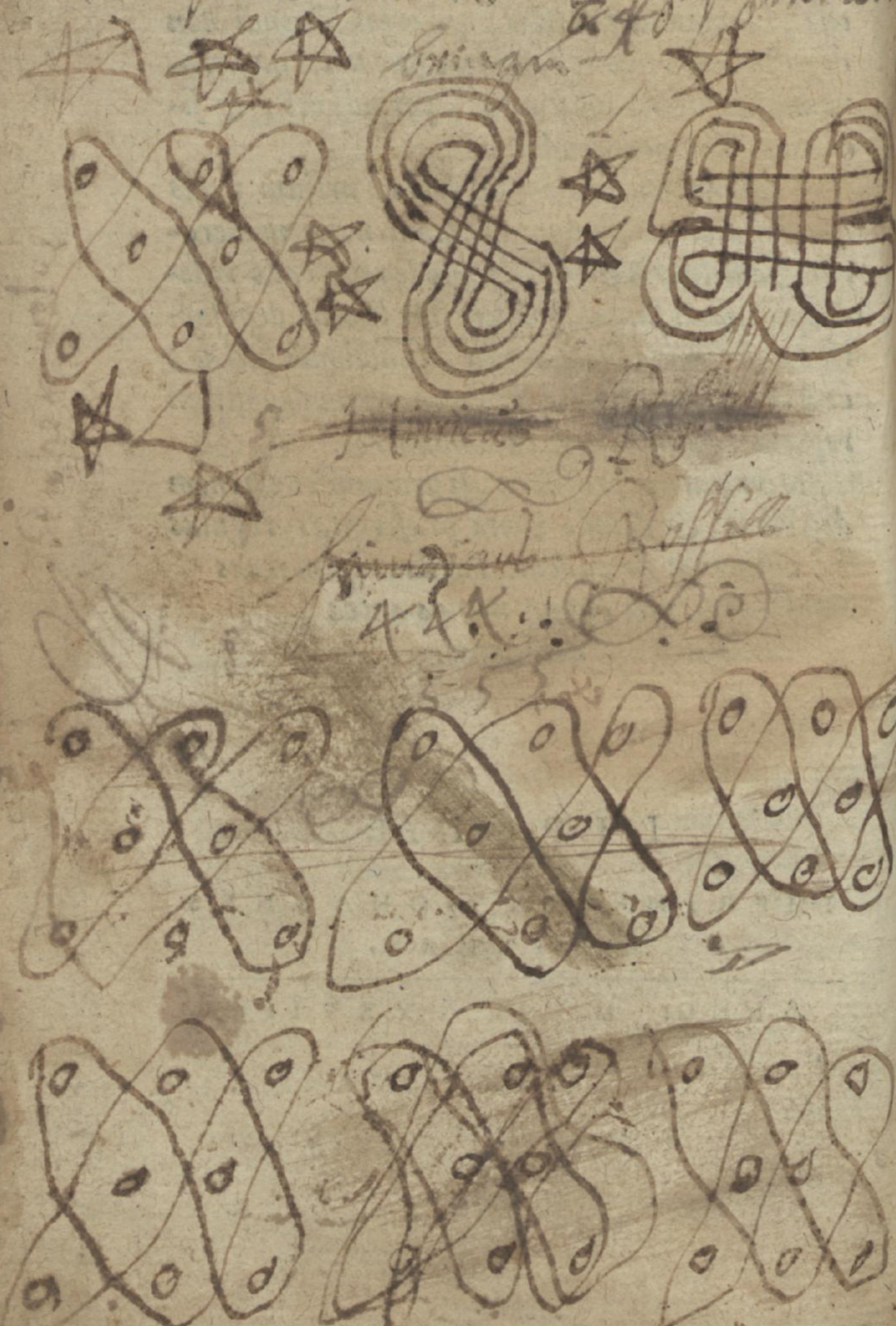
Non parum profuerit, ſi primum concionem deſcribat, & deinde iuxta præſcriptas regulas diſtinguat & ediſcat. Facilius enim mens tenet, quod manus antea notauerat.

LIPSIAE

IMPRIMEBAT IOHANNES STEINMAN.

ANNO. M. D. LXXVIII.

Dissipare rumorē Zum geschrei au

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 831 8°